

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü

**GÖKKUŞAĞININ GÖRÜNMEYEN YÜZÜ: SEKS İŞÇİSİ
TRANSSEKSÜEL BİREYLERLE İLGİLİ
FENOMENOLOJİK BİR ÇALIŞMA**

Yüksek Lisans Tezi

Gözde Hazal YILMAZ

Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı

İZMİR

2019

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü

GÖKKUŞAĞININ GÖRÜNMEYEN YÜZÜ: SEKS İŞÇİSİ
TRANSSEKSÜEL BİREYLERLE İLGİLİ
FENOMENOLOJİK BİR ÇALIŞMA

Yüksek Lisans Tezi

Gözde Hazal YILMAZ

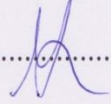
Danışman
Prof. Dr. Melek ARDAHAN

Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı
Halk Sağlığı Hemşireliği Tezli Yüksek Lisans Programı

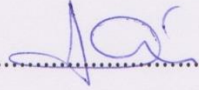
İzmir
2019

DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ

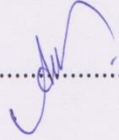
Başkan : Prof. Dr. Melek ARDAHAN
(Danışman)

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Güleğül MERMER

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Aynur ÇETİNKAYA

Yüksek Lisans Tezinin kabul edildiği tarih: 29.08.2019

Önsöz

Yaklaşık 2 yıl önce bu çalışmaya başlarken, aslında işimin bu kadar zor olduğunu fark etmemiştim. Kapı komşularına soracağım birkaç sorunun benim için bu kadar uzun zaman alacağını da tahmin edememiştim. Nitekim çalışmanın başından beri, pek çok kez vazgeçmeyi düşündüm. Daha “kolay” bir alanda bu kadar emeğe ve zamana ihtiyaç duymadan bir çalışma yapabilirdim. Fakat başladıktan sonra anladım ki mesele tek başına bir yüksek lisans tez çalışmasının çok daha ötesindeydi.

Trans kadın arkadaşlarımın dünyasına, evine yemeğine ortak olduğum bir 2 yıl geçti. Bu süreçte onların bana anlattığından çok daha fazlasını görerek öğrendim. Her birinin gözündeki hüznle bazen birlikte ağladık, bazen kahkahalarla dolu görüşmeler geçirdik. Bu süreçte beni en çok zorlayan şeylerden biri ise verileri tarafsızlık içerisinde okuyucuya sunmaktı. Elimden geldiğince bunu da başarabildiğimi düşünmekteyim.

Tek bir akademik çalışmanın, tüm sorunları aşmak karşısında yeterli olmadığı bilinciyle görüşmecilerime verdiğim sözleri tutmak için çalışmalarına devam edeceğim. Umarım bu çalışma, hemşirelik alanında yapılacak yeni çalışmalar için faydalı olacaktır.

Gözde Hazal YILMAZ

İzmir/ 2019

Özet

Gökkuşağının Görünmeyen Yüzü: Seks İşçisi Transseksüel Bireylerle İlgili Fenomenolojik Bir Çalışma

Bu araştırmanın amacı, seks işçisi transseksüel bireylerin deneyimleri ve karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım (olgu bilimi) deseni kullanılmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla 1 açık uçlu soru ve 12 kapalı uçlu sorudan oluşan tanıtıcı bilgi formu ve 10 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme formu kullanılmıştır. Veri analizi MAXQDA 2018 programı kullanılarak içerik analizi yöntemiyle yapılmıştır.

Katılımcı 10 seks işçisi trans kadının yaşları 20- 44 arasında değişmektedir. Katılımcılardan 5 bireyin eğitim durumu lise iken, bir kişi ilkokul, 4 kişi ise üniversite mezunudur. Bilgi formunda yer alan gelir durumuyla ilgili olarak sorulan soruya 6 kişi gelir giderden az yanıtını verirken, 2 birey gelirinin giderlerinden daha fazla olduğunu 2 kişi ise gelir ve gider durumunun denk olduğunu ifade etmiştir. Görüşme yapılan 10 bireyden 6'sı genel sağlık sigortasından, 3 kişi özel sağlık sigortasından faydalanmaktadır. 1 kişinin ise hiç bir sağlık güvencesi bulunmamaktadır.

Yapılan çalışmada trans seks işçiliği olgusu üç tema altında okuyucuya sunulmuştur. Bu temalardan 'Gökkuşağının Sırları' teması, bireylerin hem seks işçiliğiyle ilgili hem de cinsel yönelimleri olarak transseksüel kimlikleriyle biriktirdikleri yaşam deneyimleri ve bu deneyimler sonucunda kendilerini ve çevreyi algılayış biçimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Gökkuşağının sırları temasının altında cinsel kimlik algısı, kabullenilme, benlik algısı, toplumsal çevre algısı alt temaları bulunmaktadır. Tüm bu süreçlerde yaşadıkları sorunları betimleyen kodların oluşturduğu temalar ve bunların toplandığı tema ise 'Madalyonun Öteki Yüzü' olarak ifade edilmiştir. Madalyonun Öteki Yüzü temasının altında, Çalışma Koşulları, Şiddet, Ötekileştirme, Homofobi, Damgalanma ve Ayrımcılık alt temaları bulunmaktadır. Son olarak sağlık hizmetlerinden yararlanma durumları, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara ilişkin algıları, alkol ve uyuşturucu kullanımına ilişkin görüşleri ise 'Onların Sağlığı'

temasının altında toplanmıştır. Onların sağlığı teması altında ortaya çıkan alt temalar, cinsel yolla bulaşan enfeksiyon algısı, alkol, uyuşturucu kullanımı ve sağlık hizmet algısı şeklinde olmuştur.

Sonuç olarak, bu çalışma ile seks işçisi transseksüel bireylerin yaşam deneyimleri ve bunları algılayış biçimleri, karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlarla ilgili görüşleri, son olarak ta sağlık ihtiyaçları ve sağlık hizmetlerinden yararlanma durumları bir olgu olarak ortaya konmuştur. şimdiye kadar bu alanda yapılmış çalışmalar sistematik veriler için yeterli değildir. Özellikle hemşirelik alanında yapılan çalışmalar arasında seks işçisi bireyler ve transseksüel bireyler ile ilgili yapılmış çalışmaların sayısı parmakla sayılacak düzeydedir. Bu alanda yapılacak çalışmaların artması toplumsal bilincin artmasını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Transseksüel, Seks İşçiliği, Fenomolojik Araştırma, Sağlık

Abstract

The Invisible Face of the Rainbow: A Phenomenological Study on Sex Worker Transsexual Individuals

The aim of this study is to determine the experiences and opinions of sex worker transsexual individuals about the problems they face. Phenomenological approach (phenomenology) pattern, one of the qualitative research methods, was used in the study. In order to collect data, an introductory information form consisting of 1 open-ended question and 12 closed-ended questions and a semi-structured in-depth interview form consisting of 10 open-ended questions were used. Data analysis was performed by using content analysis method using MAXQDA 2018 program.

10 transgender sex worker women aged 20-44 years. While 5 of the participants had a high school education, one was primary school and 4 were university graduates. 6 people answered less than income and 2 people stated that income was more than expenses and 2 people stated that income and expenditure were equivalent. Of the 10 individuals interviewed, 6 benefit from general health insurance and 3 benefit from private health insurance. 1 person has no health insurance.

In this study, trans sex workers are presented to the reader under three top themes. Among these top themes, “Secrets of the Rainbow” aims to reveal the life experiences that individuals accumulate with their transsexual identities both in relation to sex work and as sexual orientations, and as a result of these experiences their perception of themselves and the environment. Under the theme of rainbow secrets, there are sub-themes of sexual identity perception, acceptance, self-perception, and social environment perception. The themes of the codes describing the problems they experienced in all these processes and the top theme in which they were collected were expressed as ‘The Other Side of the Coin’. Under the theme of the Other Side of the Coin, there are sub-themes of Working Conditions, Violence, Othering, Homophobia, Stigmatization and Discrimination. Finally, their use of health services, their perceptions of sexually transmitted infections, and their views on alcohol and drug use were gathered under the theme of “Their Health”. Sub-

themes that emerged under the theme of their health were sexually transmitted infection perception, alcohol, drug use and health service perception.

As a result, in this study, life experiences of sex worker transsexual individuals and their perception of these problems, the problems they face and their opinions about these problems, and finally the health needs and the status of benefiting from the health services are presented as a phenomenon. So far, studies in this area are not sufficient for systematic data. Especially in the field of nursing, the number of studies on sex worker and transsexual individuals is at the level to be counted with fingers. Increasing the studies in this field will increase the social consciousness.

Key Words: Transsexual, Sex Work, Phenomenological Research, Health

İçindekiler

Önsöz	IV
Özet	V
Abstract	VII
İçindekiler	IX
Şekiller Dizini	XII
Grafikler Dizini	XIII
Tablolar Dizini	XIV
1.GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Konusu	1
1.2. Araştırma Sorusu.....	5
1.3. Araştırma Alt Soruları.....	5
1.4.Araştırmanın Amacı	6
1.5. Araştırmanın Önemi.....	6
2.GENEL BİLGİLER	8
2.1. Alan Yazın Taraması.....	8
2.1.1. Toplumsal Cinsiyet	8
2.1.2. Transgender, Transeksüellik ve Cinsel Yönelim	9
2.1.3. Homofobi	10
2.1.4. Seks İşçiliği	10
2.1.5.Seks İşçisi Transseksüel Bireylerin Günlük Yaşam Deneyimleri ve Karşılaştıkları Sorunlar	11
2.1.6.Cinsel Kimlikleri İle İlgili Deneyimleri ve Karşılaştıkları Sorunlar.....	12
2.1.7. Güvencesizlik ve Yoksulluk İle İlgili Deneyimleri ve Karşılaştıkları Sorunlar	13
2.1.8. Damgalanma ve Ayrımcılık İle İlgili Deneyimleri ve Karşılaştıkları Sorunlar.....	14
2.1.9. Alkol, Uyuşturucu ve Damar İçi Madde Kullanımı İle İlgili Deneyimleri ve Karşılaştıkları Sorunlar	15
2.1.10. Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar Açısından Transseksüel Seks İşçilerinin Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma Durumları ve Sağlık İhtiyaçları.....	16
2.1.11. Transseksüel Seks İşçiliği Olgusu Bağlamında, Hemşirelerin Rol Ve Görevleri	18

3.GEREÇ VE YÖNTEM	21
3.1. Araştırma Deseni.....	21
3.2. Araştırmanın Temel Değişkenleri	21
3.3.Çalışma Alanı ve Örneklem	21
3.3.1.Araştırmaya Katılan Bireylerin Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri	22
3.4. Araştırmanın Yeri.....	22
3.5.Araştırmanın İnsan Gücü	22
3.6.Veri Toplama Araçları	22
3.6.1. Tanıtıcı Bilgi Formu.....	22
3.6.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	23
3.6.2.1.Pilot Uygulama	23
3.7. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği ve Süreci	24
3.8.Verilerin Analizi ve Yorumlanması	24
3.9. Nitel Verilerin Ön Okumasının Yapılması	25
3.10. Nitel Bulguların Kodlanması ve Temalara Ulaşma	26
3.11.Bulguların Yorumlanması ve Raporlaştırılması.....	27
3.12. Nitel Bulguların Geçerlilik ve Güvenirliği	30
3.12.1. Geçerlilik.....	30
3.12.2. Güvenilirlik	32
3.13.Araştırmacının Rolü	33
3.14. Etik Konular	34
4.BULGULAR VE YORUMLAR.....	36
4.1.Katılımcıların Tanıtıcı Özellikleri.....	36
4.2.Seks İşçisi Transseksüel Bireylerin Alkol, Sigara, Uyuşturucu ve Damar İçi Madde Kullanım Özellikleri	39
4.3. Trans seks işçiliği.....	39
4.3.1. Gökkuşağının Sırları	40
4.3.1.1.Cinsel Kimlik Algısı	41
4.3.1.2.Benlik Algısı	49
4.3.1.3. Toplumsal Çevre Algısı	52
4.3.1.4.Kabullenilme	55
4.3.2.Madalyonun Öteki Yüzü	61
4.3.2.1.Çalışma Koşulları.....	62
4.3.2.2. Homofobi	69

4.3.2.3. Damgalama	73
4.3.2.4. Ötekileştirme	75
4.3.2.5. Ayrımcılık	77
4.3.2.6. Şiddet	79
4.3.3. Onların Sağlığı	89
4.3.3.1.Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyon Algısı.....	90
4.3.3.2. Alkol Ve Uyuşturucu Kullanımı	93
4.3.3.3. Sağlık Hizmet Algısı	94
5.SONUÇ VE ÖNERİLER	97
5.1. Sonuçlar	97
5.2. Öneriler	99
Kaynakça.....	100
Ekler	107
Ek 1.Derinlemesine Görüşme İçin Aydınlatılmış Onam	107
Ek 2. Tanıtıcı Bilgi Formu	108
Ek 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	110
Ek 4: Nitel Veri Kod Listesi.....	112
Ek 5: Etik Kurul İzini.....	116
Ek 6: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Araştırma Konusu İzini	117
Ek 7: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi Katılım Belgesi.....	118
Teşekkür.....	119
Özgeçmiş.....	120

Şekiller Dizini

Şekil 1: Nitel Verilerin Analizi Ve Yorumlanması Süreci.....	25
Şekil 2: Maxqda 2018 Programı Veri Analizi Ekran Görüntüsü.....	27
Şekil 3: Nitel Verilerin Analizi Süreci.....	29
Şekil 4: Trans Seks İşçiliği Olgusu Tematik Analizi.....	40

Grafikler Dizini

Grafik 1: 2018 Yılı HIV -AIDS Vakalarının Bulaş Yollarına Göre Dağılımları.....	18
Grafik 2: Gökkuşağının Sırları Teması Alt Temalar Dağılımı	41
Grafik 3: Madalyonun Öteki Yüzü Temasını Oluşturan Alt Temaların Ağırlıklarına Göre Dağılımları	61
Grafik 4: Onların Sağlığı Teması Alt Temalarının Dağılımı	90

Tablolar Dizini

Tablo 1: Nitel Veri Setinin Oluşturulması	26
Tablo 2: Katılımcıların Tanıtıcı Özellikleri	37
Tablo 3: Katılımcıların Yaşadığı Şehir, Gelir Durumları Ve Sosyal Güvenceye Sahip Olma Özellikleri	38
Tablo 4: Katılımcıların Alkol, Sigara, Uyuşturucu Ve Damar İçi Madde Kullanım Özellikleri	39

1.GİRİŞ

Geçmiş çağlardan bugüne kadar uzanan insanın tarih yolculuğunda, genel olarak cinsellik özel olarak cinsiyetlere göre toplumun tasnif edilmesi en başından bu yana görülmektedir. İlk çağlardan, geleneksel aile yapısının kurulmasına kadar geçen süreçte insanlık öncelikle mal ve üretim ilişkileriyle biçimlenmiş, bu üretim ilişkileri ise zamanla toplumda cinsiyet ayrımını yaratmıştır. Üretim ilişkileri içerisinde kadın ve erkeğe düşen roller zamanla bir norm olarak kabul edilerek, bu normların dışında kalan bireyler ötekileştirilmiş ve dışlanmıştır. Heteroseksist bakış açısına göre toplumda ikili cinsiyet kavramı kabul edilmektedir, kadın ve erkek olarak tanımlanan cinsel kimliklerin dışında kalan kimlik tanımları ise çoğunluk tarafından reddedilmektedir. Bu çalışmada halk sağlığı bakış açısıyla toplumun büyük kısmının dışladığı ve reddettiği cinsel kimliğe sahip olan transseksüel bireylerin yaşamı ele alınmaya çalışılmıştır. Halk sağlığının geniş kapsamı içerisinde yeterince yer kaplamayan, buna rağmen toplumdaki en büyük risk gruplarından biri olan transseksüellerin hayatlarına yakından bakmak, yaşadıkları sorunlara yönelik atılacak adımlarda rol almanın görevlerimizden biri olduğu düşüncesiyle bu çalışma yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma deseninin kullanılması sorunu tüm yönleriyle ele almayı ve sorunun ayrıntılarıyla okuyucuya sunulmasını kolaylaştırmıştır.

1.1. Araştırmanın Konusu

Tarihsel olarak ilk çağlardan bugüne kadar geldiğimizde yaşamın cinsiyete göre biçimlendiği farklı bir deyişle organize edildiği görülmektedir. Toplumdan topluma değişen bu bilgi, içerisinde kimi nüans farklılıklarını barındırsa da temel olarak toplumsal cinsiyet ve cinsiyet kimliği gibi kavramlar bireylere biçilen toplumsal rolleri tanımlamaktadır (Berghan, 2006; Vatandaş, 2011).

Hegemonik olarak günümüzde cinsiyet tanımı, ataerkil toplum yapısında dikotomik cinsiyet sınıflaması yani kadın ve erkek olarak iki cinsel sınıflandırma üzerinden yapılmaktadır. *“Toplumsal cinsiyet” , insanların eril ve dişil olarak, biyolojik yapı ve üremeye dayalı bölünmesiyle bağlantılı olarak örgütlenmiş toplumsal pratikler anlamına gelmektedir*”. Bugünün dünyasında sırf biyolojiye indirgenmiş bir görüşü savunmak, farklı cinsiyet rol ve kimliklerini reddetmektir (Berghan, 2006; Birleşmiş Milletler, 2013).

Dikatomik cinsiyet sınıflandırmasını “normal” kabul eden ve bu “normal”in dışında kalan tüm cinsel kimlikleri reddeden görüş gün geçtikçe daha fazla sorgulanmaktadır. Buna karşın tüm dünyadaki ataerkil egemen ideolojinin hâkim olduğu ülkelerde, farklı cinsel kimliklere özgürlük sağlayabilecek özelliklere sahip eşitlikçi bir toplum yapısının olmadığı görülmektedir. Cinsiyet kimliği temelinde ortaya çıkan eşitsizlikler, insanlık tarihinin başından beri önemli bir sorun olmakla beraber, her dönemde toplumdaki üretim ilişkileri ile beraber yeniden üretilmektedir. İnsanlık tarihini inceleyen kanıtlar, geçmiş toplumların bugünle karşılaştırıldığında cinsiyetler arasında daha eşit bir düzende yaşadıklarını göstermektedir. Ataerkil toplumun ortaya çıkışında, tarımın keşfi ile birlikte gelişen mal ve toprak paylaşımı gibi maddi süreçlerin başlaması etkili olmuştur. Yani tarihte, kadının ve erkeğin yolculuğu, kadınlık ve erkekliğe ilişkin tüm yargılar, sosyal ve sınıfsal olarak oluşmaktadır (Eagly ve Wood, 1999; Ataman, 2009).

Ülkemizde şimdiye değin eşcinsellik yasaklanmamıştır. Aynı zamanda eşcinselliğe engel teşkil eden bir yasa da bulunmamaktadır. Ancak toplum genelindeki homofobik davranışlar ve hükümetlerin uygulamaları, eşcinsellerin ve farklı cinsel yönelime sahip bireylerin baskıya maruz kalmasına sebep olmaktadır (Aygin ve Acar,2015; Turan ve diğerleri, 2015). “*Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği*”nin yayınladığı “*2013 Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Temelli İnsan Hakları İzleme Raporu*”nda, Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Trans, Interseks bireyler 2013 yılında “*4 nefret cinayeti, 1 tecavüz, 10 nefret saldırısı, 1 linç girişi, 1 kundaklama ve 1 kaçırılma*” ile karşı karşıya kalmıştır. (Kaos GL, 2013). Verilen rakamlar sadece kayıtlı olan ve medyaya yansıyan rakamlardır. Kayıtlı olmayan ve medyaya yansımayan olayları da hesaba kattığımızda Türkiye’de yaşayan eşcinsel bireylerin yaşadığı olumsuz deneyimler katlanarak artmaktadır. (Beşen ve Aslan, 2014).“*Uluslararası Af Örgütü*”nün “*Ne Bir Hastalık Ne De Bir Suç: Türkiye’de Lezbiyen, Gey, Biseksüel ve Trans Bireyler Eşitlik İstiyor (2011)*” çalışmasında, LGBTİ+ bireylere karşı, devlet tarafından dile getirilen homofobik açıklamalar, yasaların eşit bir biçimde uygulanmaması ve polisin şiddet uygulaması gibi birçok örneğe yer verilmiştir. “*Göregenli ve Karakuş (2011)*” tarafından 106 LGBTİ+ bireyle yapılan başka bir araştırmaya göre ise görüşmecilerin %80’e yakın

kısmı, ayrımcılıkla ilgili en az bir deneyim yaşadıklarını belirtmiştir(Göregenli ve Karakuş, 2011).

Ankara Ticaret Odası'nın "*Neler Oluyor Bize?*" isimli yayınında "*Hayatsız Kadınlar Dosyası*" başlığıyla sunulan rapora (2004) göre, 100 bin civarı seks işçisi bulunmaktadır. Raporun yayınladığı tarihte, Türkiye'de 56 adet genelev bulunduğu bilinmektedir. Bu genelevlerde çalışan kişilerin sayısı ise o tarihlerde en az 3 bin kişi olarak kayıtlara geçmiştir. (ATO, 2004). 2016 yılında Milliyet Gazetesinde çıkan bir habere göre ise Dünya çapında, 42 milyonun üzerinde seks işçisi olduğu söylenmektedir. 2019 yılına gelindiğinde, Türkiye'nin nüfus oranına bakılarak, seks işçilerinin sayısının 150 binin üzerinde olduğu iddia edilmektedir(Milliyet Gazetesi, 2016)

Toplumsal heteroseksüelliği norm olarak kabul etmesiyle diğer cinsel yönelimleri normal dışı ilan etmesi, eşcinsel yönelime sahip bireyleri saklanarak yaşamaya itmektedir. Bu bireyler çoğu kez cinsel yönelimlerini saklamaktadır. Üstelik bu saklama hali yalnızca toplumdaki gizlemekle sınırlı kalmayıp kendini kabullenme sürecini de olumsuz etkileyen bir durum yaratmaktadır. Kendini kabullenmeyen bireyin psikolojik ve fiziksel olarak bir iyilik hali yaşadığı söylenemeyecektir (Sakman, 2012; Ertekin ve Uçar, 2016).

Transseksüeller "*genel ahlak*", "*milli ve manevi değerler*", "*dini değerler*", "*Türk aile yapısı*" gibi bahanelerle ötekileştirilmektedir. Uluslararası pek çok anlaşmada Türkiye imzacı olmasına rağmen, somut adımlara gelindiğinde trans bireylerin karşılaştıkları sorunların çözüm arayışları son derece yetersiz kalmaktadır (Zengin, 2011; Ördek, 2017). Seks işçisi transseksüel bireyler sadece Türkiye'de değil seks işçiliği yapılmakta olan tüm ülkelerde şiddete uğramaktadır. Fiziksel şiddetin yanında cinsel şiddet ve psikolojik şiddetin de boyutu büyümektedir. Seks işçilerinin çalışma mekânları ile uğradıkları şiddet tarzının bir bağlantısı olduğu düşünülmektedir. Sokakta, otostop çekme tarzında çalışan bireyler, sözlü şiddete ve tacize daha fazla maruz kalmaktadır. Aynı zamanda kaçırılma olayları da bu grupta daha sık görülmektedir. Sokakta çalışan bireyler genele açık bir ortamda olmaları dolayısıyla aşağılanmaya da daha fazla maruz kalmaktadır (Network of Sex Work Projects, 2013; Ördek, 2015).

Genelevlerin kapatılması ile birlikte kontrolsüz ve kayıtsız alanlarda seks işçiliği yapan bireylerin sayısı ve yaşadıkları sıkıntılar da bir kat daha artmıştır. Şiddet, damgalanma, ötekileştirmenin gündelik sorunlar haline geldiği bireyler, bu sorunlardan uzaklaşma adına alkol ve uyuşturucu kullanmaktadır. Birçok çalışmada, görüşülen kişiler alkol ve uyuşturucuyu bir “*rahatlama aracı*” olarak gördüğünü ifade etmiştir (Kılıçaslan ve Akkuş, 2016; Çetin, 2016).

Seks işçileri, bulaşıcı enfeksiyonlara yakalanma yönünden toplumun geneline göre daha büyük risk altındadır. Pek çok kişiyle cinsel temasta bulunmak, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar açısından son derece elverişli bir bulaş döngüsü oluşturmaktadır. Seks işçisi transseksüel bireyler sağlık hizmetlerine ulaşmak konusunda toplumun geneli kadar şanslı olmamaktadır. Damgalanma ve ayrımcılık nedeniyle bireylerin sağlık hizmeti almak için hastanelere başvurması zorlaşmaktadır. Yapılan araştırmaların çoğunda görüşmecilerin bu nedenle özel hastaneye başvurdıklarına yer verilmiştir. Kayıtlı çalışan olmamaları sebebiyle pek çok birey, her hangi bir sağlık güvencesine sahip olmamaktadır. Sağlık hizmetlerinden yararlanamamanın yanı sıra güvencesizlik, ilerleyen yaşlarda seks işçiliği yapamayacak olan bireyleri hiçbir geliri olmaksızın yaşamaya mecbur bırakmaktadır (Ramcharan, 2006; Balseven, 2009; İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, 2011).

Yurtdışında yapılan çalışmalara bakacak olursak, genel olarak lgbti+ , özel olarak ise transseksüel bireylerin yaşadığı sıkıntılar Dünya’ da ve Türkiye’de benzerlik göstermektedir. Dünya’nın pek çok yerinde transseksüel bireylere verilen sağlık ve bakım hizmetlerinde zorluklar bulunmaktadır. Helath and social work dergisinde yayımlanan bir çalışmada, transseksüel bireylerin ruh sağlığı hizmetlerinden yararlanma durumlarındaki engeller tespit etmek üzere literatür taraması yapılmıştır. Araştırma sonuçlarında, transseksüel bireylere uygun bakımın verilmesinde, sağlık ekibinin eğitilmesinin önemi vurgulanmaktadır (Snow, Cerel, Loeffler ve Flaherty, 2019).

Trans seks işçiliğinin yaygın olduğu, Tayland’ta yapılan diğer bir çalışmada, erkeklerle birlikte olan erkekler ve transseksüel kadınlarla yapılan nitel bir araştırmada, HIV enfeksiyonunun yayılmasının engellenmesinde ne gibi yöntemler

izlenebileceğine ilişkin çıkarımlar yapılmıştır. Dünya genelinde, HIV insidansının düşmesine rağmen transseksüel bireylerde görülen yeni enfeksiyonların sayıca artması karşısında alınabilecek önlemler ortaya konulmaya çalışılmaktadır (Seekaew ve diğerleri, 2019).

El Salvador, Trinidad ve Tobago, Barbados ve Haiti’de yaşayan toplam 74 trans kadınla gerçekleştirilen nitel bir araştırmada ise katılımcılar ekonomik güçlükler çektiklerini, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldıklarını ve cinsel kimliklerine bağlı olarak hak ihlallerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca sağlık hizmetlerine ulaşma konusunda sağlık ekibinin homofobik davranışlarına maruz kaldıkları ve hizmet alamadıklarını belirtmişlerdir. Polis tarafından şiddete ve keyfi tutuklamalara maruz kaldıklarını belirten trans bireyler, her alanda ayrımcılık ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmiştir (Lanham ve diğerleri., 2019).

Eldeki verilerden yola çıkarak, transseksüel seks işçiliği toplumsal boyutlarıyla geniş bir çerçeveye düşünülmesi gereken bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmelidir. Bu sorun yalnızca bir sektör ve “ötekiler”in icra ettiği bir çalışma şekli olarak kabul edilerek görmezden gelinemeyecek kadar büyüktür. İçeriğinde şiddeti, nefret suçlarını, damgalanmayı, ayrımcılığı, güvencesizliği, yoksulluğu ve başta cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar olmak üzere çok çeşitli sağlık sorunlarını barındırmaktadır. Tam da bu yüzden madalyonun öteki yüzüne, toplumun her rengini barındıran, kendi söylemleriyle;“gökkuşağı”nın görünmeyen yüzüne bakılması gerekmektedir.

1.2. Araştırma Sorusu

Seks işçisi transseksüel bireylerin deneyimleri ve karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırma Alt Soruları

Seks işçisi transseksüel bireylerin;

1. Sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
2. Alkol, uyuşturucu ve damar içi madde kullanım özellikleri nelerdir?
3. Yaşam deneyimleri nelerdir?
4. Karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüş ve deneyimleri nelerdir?

5. Güvencesizlik, yoksulluk ve çalışma koşulları konusundaki düşünce ve deneyimleri nelerdir?
6. Damgalanma, ötekileştirilme, şiddet ve ayrımcılık konusundaki görüş ve deneyimleri nelerdir?
7. Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar hakkındaki görüş ve deneyimleri nelerdir?
8. Sağlık hizmetlerinden yararlanma durumları ve sağlık ihtiyaçları nelerdir?

1.4.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, seks işçisi transseksüel bireylerin deneyimleri ve karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Türkiye’ de seks işçiliğini yasaklamaya yönelik kanunun bulunmaması fakat *“Genelevler ve Genel Kadınların Tabi Olacakları Hükümler İle Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü”*nde belirtilen haliyle seks işçilerinin seks işçiliği yapabilmek adına yaptıkları her türlü eylemin suç teşkil etmesi, sorunu hali hazırda bir paradoksa dönüştürmektedir (*“Genelevler ve Genel Kadınların Tabi Olacakları Hükümler İle Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü”*, 1961; IKGv,2011).

Kırmızı Şemsiye Derneği Başkanı Kemal Ördek'in 31 Temmuz 2014'te Cumhuriyet Gazetesi ile yaptığı röportajda, *“seks işçileri sayısının gittikçe arttığı, gizli fuhuş denenen olgunun yeraltında ve son derece güvenliksiz bir şekilde yaygınlaştığı ve yüz binleri bulduğunu”* belirtmiştir (Cumhuriyet Gazetesi,2014).

Seks işçiliği 10 yıl kadar önce belirli mekânlarda, özellikle sadece hizmet veren ve hizmet almaya gidenlerin bulunduğu lokasyonlarda yapılırken, günümüzde caddeler, sokaklar, masaj salonları, mahalle aralarında bulunan ortak evler, kişilerin kendi evleri gibi toplumun ve sosyal yaşamın içerisindeki uygun olsun ya da olmasın tüm mekânlar seks işçiliği için kullanılmaya başlanmıştır (Küntar ve Çokar, 2012).

Genel olarak seks işçiliği, özel olarak transseksüel bireylerin sektör içerisinde kapladığı alan toplumsal dejenerasyonun artışıyla beslenmektedir. Son yıllarda,

transseksüel bireylerin bir “Özne” olarak geniş kesimlerce kabul gördüğü, kamu ve özel sektörde istihdam alanlarının açıldığı bir toplumsal yapı tahsis etmek zorunlu hale gelmiştir. Toplumun bilinç ve eğitim düzeyinin istenen düzeyde olmaması sorunu kısır bir döngüye sokmaktadır (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2019)

Halk sağlığı hemşireleri, yaşadıkları toplumsal dokuda din, dil, ırk, kültür ayrımı yapmaksızın insani değerler çerçevesinde toplumsal sorunlara yönelik çözüm arayışlarının hem bir parçası hem de öncüsü olma sorumluluğunu taşımaktadır. Bu çalışmanın yukarıda özetlenen çerçeve uyarınca halk sağlığı açısından riskli gruplardan olan, seks işçisi transseksüel bireylerin sorunlarına ilişkin sağlık alanında atılacak adımlarda yol gösterici olması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

2.GENEL BİLGİLER

2.1. Alan Yazın Taraması

2.1.1. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet (gender) kavramı ilk kullanılmaya başlandığı sıralarda cinsellik kavramıyla zıt anlamda kullanılmıştır. Cinsiyet kavramı, kadın ve erkek arasındaki biyolojik farkları temsil ederken, toplumsal cinsiyet, toplum ve kültürün etkisiyle kurulan cinsel kimlikleri işaret etmektedir(Özkazanç, 2013). Sosyolojide toplumsal cinsiyet terimini ilk kez kullanan Ann Oakley’e göre “cinsiyet”(sex) anatomik erkek-kadın ayrımını anlatırken, toplumsal cinsiyet (gender) erkeklik ile kadınlık arasındaki sınıfsal ve mülkiyet etrafında şekillenen eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır (Marshall, 1999).

“Sex” tanımı, yukarıda da belirtildiği gibi biyolojiyi temsil etmekte, “gender” kavramı ise kültürel olana işaret etmektedir. Bu nedenle “*gender sözcüğünün Türkçeye doğru çevirisi cinsiyetle değil cinsellikle yapılmalıdır*” (Başar, Nil ve Kaptan, 2010).

1970’li yıllarda erkekler ve kadınlar arasındaki farklılıkların yalnızca biyolojik farklılıklarla sınırlandırılmayacağına yönelik sosyolojik ve psikolojik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda kadınlar ve erkeklerin rolleri esas alınarak düşünüldüğünde çeşitli kültürler arasında çok büyük değişiklikler görülmüştür. Erkek ve kız çocukların yetiştirilme biçiminden, iş yaşamındaki istihdamına, kadar pek çok alanda bireyler yeteneklerinden ve vasıflarından ziyade cinsiyetleri doğrultusunda biçilen roller çerçevesin de toplumda yer bulmaktadır (Marshall, 1999).

Toplumun cinsiyet farklılıkları üzerindeki etkisini incelemek için birçok çalışma yapılmıştır. Anne, baba ve bebekler üzerinde yapılan çalışmalarda, anne ve babalar, bebeği, cinsiyetine bağlı olarak değerlendirmediklerini iddia etseler de, davranışlarında bariz farklılıklar gözlemlenmiştir. Klasik bir deneyde, beş genç anne, Beth adı verilen altı aylık bir bebekle etkileşim halindeyken gözlemlenmişlerdir. Bu anneler bebeğe çoğu zaman gülümsemişler ve oynaması için bebekler uzatmışlardır. Bebekler anneler tarafından “tatlı” ve “yumuşak bir ağlaması” olan diye değerlendirilmişlerdir. İkinci bir grup annenin aynı yaştaki, Adam adı verilen bir

bebeğe gösterdiği tepkiler ise oldukça farklı olmuştur. Bebeğe oynaması için bir “tren” ya da öteki “erkek oyuncakları” uzatılmıştır. Beth ve Adam aslında erkek ve kız elbiseleri giydirilmiş olan aynı bebektir (Will ve diğerleri, 1976). Yukarıda özetlenen deneyde de görüldüğü gibi toplumsal cinsiyet sadece somut olarak bilinen bir olgu olmanın ötesinde, her bir bireyin, başkalarıyla olan toplumsal ilişkileri ve etkileşimleri ile yeniden üretilen bir kavramdır (Zimmerman, 1987).

“Cinsel kimlik, bireyin biyolojik açıdan belli bir cinsten olduğuna ilişkin bilgisine ve ayrıca aynı kategoride olmak üzere diğer insanların cinsiyetlerini tanıma yeteneğine işaret eder”. Heteroseksüellik, her toplumda evlilik ve ailenin temeli sayılmaktadır. Buna karşın, azınlıkta kalan pek çok cinsel yönelim bulunmaktadır. Judith Lorber, insanlar arasında on gibi yüksek bir sayıda cinsel kimlik olduğunu söylemiştir. Bunlar, *“heteroseksüel erkek, heteroseksüel kadın, eşcinsel erkek, eşcinsel kadın, biseksüel kadın, biseksüel erkek, transvesti kadın, transvesti erkek, (düzenli olarak erkek gibi giyinen kadın, düzenli olarak kadın gibi giyinen erkek), transseksüel erkek, transseksüel kadındır”*. Cinsel pratiklerin kendileri çok daha çeşitlidir (Lorber,1994; Giddens, 2000). Bu nedenle, cinsel kimlikleri ifade ederken bir çatı kavram olarak transgender kavramı kullanılmaktadır (İnsan Hakları Komiserliği, 2009).

2.1.2. Transgender, Transeksüellik ve Cinsel Yönelim

Transgender kavramı, biyolojik cinsiyeti ne olursa olsun kişinin cinsel kimliğini nasıl ifade ettiğini belirten bir şemsiye tanımdır (Fenway, 2010). *“Transseksüellik, kendisini karşı cinsiyete ait hissedenen, karşı cinsiyete benzeme isteği duyan veya kendisini karşı cinsiyetten biriymiş gibi hissedenen kişiler olarak”* tanımlanmaktadır. Halk arasında transseksüel ile travesti birbirinin yerine kullanılan tanımlar olsa da, travesti ameliyatla kadın olmamış, yalnızca dış görünümü ve davranışlarıyla kadın kimliğine bürünenleri; transseksüel de giyim ve davranışlardan öte ameliyatla kadın cinsiyetine geçmiş olan bireyleri anlatmaktadır (Butler, 2007; Küntar ve Çokar, 2013).

“Cinsel yönelim, bir bireyin diğer bir bireye veya o bireyin ait olduğu kimliğe karşı duyduğu duygulanım, çekim, romantik ve şehvî arzuyu tanımlamaktadır”. Cinsel yönelimin sonucu, cinsel davranış gerektirmemektedir. *“Cinsel davranış, çoğunlukla cinsel yönelim hissedilen bireye bu yönelim neticesinde yapılan muameledir”*. Yani

bir süreci kapsamaktadır. Büyük bir kesimin cinsel yönelimi olan heteroseksüalite de bir bireyin heteroseksüel olması onun cinsel davranış gösterdiğini kanıtlamamaktadır. Ancak bu yönelimi doğrultusunda “*erkeğin kadını öpmesi, kadının memelerine dokunması ve vajinal penetrasyon ile cinsel ilişki gerçekleştirilmesi cinsel davranıştır*”. Bu tanımlar çerçevesinde transseksüel bireyleri biyolojik olarak kendileriyle aynı cinsten bireylere karşı ilgi duyan kişiler olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Ayrıca bir kişinin transseksüel olarak tanımlanması için, bu ilginin yani cinsel yönelimin, cinsel davranışı içermesi de gerekmemektedir (Küntar ve Çokar, 2013; Foucault, 2016).

2.1.3. Homofobi

“Fobi” kavramı, tanımı açısından “*rasyonel olmayan ve yüksek düzeyli ürkme, korkma ve kaçınma*” gibi davranışları içeren korku olarak tanımlanmaktadır. Homofobi, en basit anlamıyla eşcinselliğe ve eşcinsel edimleri uygulayanlara karşı duyulan korku, hoşlanmama ya da nefreti tanımlamak için kullanılan bir kavram olsa da, esas olarak kişinin kendisinin ya da bir başkasının eşcinsel duygular hissedebilmesi karşısında yaşadığı derin korkuyu tanımlamaktadır. Bu tanıma göre birey kendisinin eşcinsel olma ihtimaline karşı yoğun bir korku yaşamaktadır. Bu korku ise homofobik davranışın devamında eşcinsel bireylerden uzaklaşma ve toplumdaki uzaklaştırmaya çalışma, şiddet, nefret olayları şeklinde sonuçlanmaktadır (Fone, 2000).

2.1.4. Seks İşçiliği

“*Bireylerin para, mal veya herhangi bir başka çıkar (ölçülebilen veya ölçülemeyen) karşılığında cinsel ve duygusal hizmet sunmasına seks işçiliği denmektedir*” (Fenway, 2010). Seks işçiliği Türkiye’de kayıt dışı ve kayıtlı olmak üzere iki farklı yoldan yapılmaktadır. “*Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Tüzüğü*”ne göre, genelevlerde çalışmakta olan, pembe kimlik taşıyan, gerekli makamlara tescil işlemi yaptırmış kişiler kayıtlı çalışanlar olarak ifade edilmektedir. Aynı şekilde, yine bahsi geçen tüzüğe göre, genelevlerde çalışmasalar bile haklarında “sağlık tedbiri uygulanan” kişiler de kayıt içi seks işçiliği alanında çalışmaktadır. Konuyla ilgili detaylı bilgi “*Genelevler ve Genel Kadınların Tabi Olacakları Hükümler ile Fuhuş*

Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü”nde verilmektedir (Kırmızı Şemsiye, 2017; Ördek, 2017).

Seks işçilerinin tamamı homojen bir grup özelliklerini taşımamaktadır. Erkeklerle hizmet veren erkek seks işçileri, kadınlara hizmet veren, lezbiyen ve biseksüel kadın seks işçileri, karşı cinsiyete hizmet veren her iki cinsiyetten seks işçileri, hem erkek hem kadınlara hizmet veren seks işçileri, trans kadın ve trans erkek seks işçileri sektör içerisinde bulunmaktadır. Kısacası cinsel yönelimlerin sonsuz çeşitliliği içerisinde seks işçiliğinin de bir çok çeşidi bulunmaktadır (Word Health Organization, 2013).

Seks işçiliği yapmakta olan bireyler farklı şekiller de de tanımlanmaktadır. Genelevlerde çalışan bireyler genel kadın olarak tanımlanmakta iken, internet ve telefonla çalışanlar telekız, gece kulüplerinde çalışanlar konsomatrist, escort, kendinden yaşça büyük kadınlarla birlikte olan erkekler jigolo olarak tanımlanmaktadır. Tüm bu seks işçisi gruplarının yanında, yurt dışından seks işçiliği yapmak için gelmiş olan “göçmen seks işçileri” de bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan göçmen seks işçileri, vatandaşlara sunulan çoğu hizmetten yararlanamadığı için çok daha büyük sıkıntılar çekmektedir (Üstübcü, 2009; UNFPA, 2014).

2.1.5.Seks İşçisi Transseksüel Bireylerin Günlük Yaşam Deneyimleri ve Karşılaştıkları Sorunlar

Seks işçileri, kırılgan bir toplumsal grup olarak, hayatın her aşamasında damgalanma ve ayrımcılık ile karşılaşmaktadır. Eğitim olanaklarına, kayıt içi çalışma imkanlarına, sağlık hizmetlerine, adalet mekanizmalarına, barınma olanaklarına ve daha birçok başka alandaki hizmet ve imkanlara erişimleri sınırlı olan seks işçileri, toplumsal ve ekonomik açılardan dışlanmaya maruz kalmaktadır. Damgalanma ve ayrımcılık, yoğun ve sistematik şiddeti beraberinde getirmekte, birçok seks işçisi intihar ve cinayet sarmalında yaşam mücadelesi vermektedir (UNFPA, 2014).

Toplumsal baskının ötesinde, seks işçiliği ile ilişkili fiiller olarak “*fuhuşa teşvik etmek*”, “*fuhuşa aracılık etmek*”, “*fuhuşa yer temin etmek*”, Türk Ceza Kanunu'nun

“*Genel Ahlak Karşı Suçlar*” bölümünde suç sayılmaktadır. Yine aynı bölümdeki 226. Maddede, “*müstehcenlik*” ve “*hayâsızca hareketler*” şeklinde iki durum ifade edilmiştir. Türk Ceza Kanunu'nda tanımlanan bu ifadelerin ucu açık bırakılmıştır. Bu durum ise seks işçilerine uygulanan cezai yaptırımlarda bir standardın olmaması şeklinde sonuçlanmaktadır (Türk Ceza Kanunu, 2004).

2.1.6.Cinsel Kimlikleri İle İlgili Deneyimleri ve Karşılaştıkları Sorunlar

Dünya Sağlık Örgütü (1992) tarafından tanımlanan “cinsel kimlik bozuklukları” ve “transseksüalizm” ya da Amerikan Psikiyatri Birliği’nin (1994, 2013) ifadesiyle “cinsel kimlik bozukluğu” veya “cinsiyet disforisi” tanısında, kişinin benimsediği cinsiyet kimliğiyle (gender identity), o kişinin cinsiyeti (sex) arasında açık bir uyumsuzluk vardır ve bu yüzden kişi diğer cinsin bir üyesi olarak yaşamayı ve kabul edilmeyi istemektedir (Bazarra, Castro ve diğerleri. 2012). Bu tanıda kişi, bir yandan bu uyumsuzluk nedeniyle kendi bedenine ait birincil ve/veya ikincil cinsiyet özelliklerinden kurtulmayı amaçlarken, öte yandan diğer cinse ait birincil ve/veya ikincil cinsiyet özelliklerine de sahip olmayı ister. Bu nedenle “cinsel kimlik bozukluğu” ya da “cinsiyet disforisi” bulunan veya “transseksüel” olarak tanımlanan kişi, bedeninin kendi cinsiyet kimliğine uygun hale gelmesi için hormonal ve cerrahi tedavi görme arzusu içindedir (Vujovic ve diğerleri, 2009).

Türkiye’deki sağlık kurumlarında kullanılmakta olan ICD-10 tanı sisteminde (Dünya Sağlık Örgütü, 1992) bu tablo “cinsel kimlik bozuklukları” ve bu kategori içerisinde yer alan “transseksüalizm” şeklinde ifade edilmektedir. DSM-IV’te (Amerikan Psikiyatri Birliği 1994) de benzer şekilde “cinsel kimlik bozukluğu” ifadesi bulunmasına rağmen, kısa bir süre önce yayımlanan DSM-5’te (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) bu tablonun tanımı, ayrımcılığı ve damgalanmayı engelleyebilmek amacıyla “cinsiyet disforisi” şeklinde yapılmıştır. Türkiye’de cinsiyet disforisinin epidemiyolojisini araştıran çalışmalar olmadığı için bu tablonun yaygınlık derecesi bilinmemektedir. Söz konusu klinik tablo çeşitli sınıflandırma sistemlerinde farklı terimlerle adlandırıldığı için tanımlama açısından ortada bir kavram kargaşasının bulunduğu söylenebilir.

Bu kavram kargaşası ve Türkiye’de ki toplumsal yapıyı da göz önünde bulundurursak transseksüel seks işçisi bireylerin cinsiyet kimliklerinin yarattığı sorunlarla mücadele etmede yalnız kaldıklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

2.1.7. Güvencesizlik ve Yoksulluk İle İlgili Deneyimleri ve Karşılaştıkları Sorunlar

Genelevlerde çalışan seks işçilerinin, genelevlere ilk girişleri yapıldığı andan itibaren kanunlar gereğince aylık sigorta primlerinin ödenmesi ve çalışan statüsünde olmaları üzerinden sosyal güvenceleri bulunmaktadır. Bu sosyal güvence üzerinden sağlık kurumlarından ücretsiz olarak faydalanan seks işçilerinin cinsel sağlık ve üreme sağlığı da dâhil olmak üzere genel sağlık hizmetlerine erişimlerinin önünde maddi bir engel pek bulunmamaktadır. Birçok seks işçisi kadın, genelevlerde çalışmaları üzerinden emekli olmakta ve yaşları ilerlese dahi sosyal güvenceye sahip olmaları üzerinden sağlık hizmetlerine erişimde herhangi bir sorun yaşamamaktadır (Kılıçaslan ve Akkuş, 2016).

Genelevler dışında çalışan ve asıl büyük çoğunluğu oluşturan kayıt dışı alandaki seks işçileri ise güvencesiz bir şekilde hayatlarına devam etmektedir. Kayıt dışı alanda çalışan seks işçileri, ya genel sağlık sigortası primlerini ödeyerek sağlık sigortasından yararlanmakta ya da anlaştıkları işletme veya şirketlerde çalışan görünerek sigortalarını kendileri ödemektedir (Balseven, 2009).

Seks işçiliğinin kayıtsız alanda yapılmaya zorlanması, sosyal güvence veya sağlık güvencesine erişmeye çalışan seks işçilerini ve bazı işletmeleri bu noktada usulsüzlüğe itmektedir. Ancak, genel sağlık sigortası primlerini ödeyen veya başka kurumlar üzerinden çalışan statüsünde görünen ve bu şekilde bir tür güvenceye kavuşmaya çalışan seks işçileri, kayıt dışı alanda bin bir türlü zorlukla kazanmaya çalıştıkları gelirin önemli bir kısmını bu şekilde harcamaktadır. Seks işçileri, normalde çalışan statüsündeki vatandaşların elde ettikleri hakların çok azına mecbur edilmektedir. Sosyal güvencesizlik, sağlık hizmetlerine erişimlerinde büyük bir engel teşkil etmektedir. Kayıtsızlığa mecbur edilen seks işçileri, para kazanabildikleri ölçüde sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedir (UNFPA, 2014).

Seks işçileri bahsedilen kayıtsız alanda çalışma durumu ile güvencesizlik yanında, yoksulluk ile de mücadele etmektedir. Yoksulluk, seks işçilerinin büyük bir kısmının sorunlarından biridir. Seks işçilerinin kazandıkları paralar, diğer vatandaşlarla kıyaslandığında yüksek görünse bile, seks işçilerinin harcamalarının diğer vatandaşların harcamalarından çok daha fazla olması sebebiyle elde ettikleri gelirin büyük kısmı kendilerinde kalmamaktadır (Açıkalın, 2008).

2.1.8. Damgalanma ve Ayrımcılık İle İlgili Deneyimleri ve Karşılaştıkları Sorunlar

Türkiye'de seks işçiliği, seks işçilerinin temel insan haklarını güvence altına alacak şekilde değil, aksine cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların kontrolü ve genelevlerde çalışan kadınlar dışındaki seks işçilerinin bu işi yapmasının önlenmesi amacı ile düzenlenmiştir. Bu durum, seks işçiliği yapanların gündelik hayatlarında maruz kaldıkları insan hakları ihlallerine karşı risk altında bir grup olmalarına sebep olmakta, bu grubun karşılaştığı riskleri arttırmaktadır (IKGV, 2011).

Toplumun geneli itibarı ile olumsuz bakış açısı ile birlikte devletin mevzuata dayalı veya keyfi şekilde ortaya çıkan uygulamaları, seks işçilerine yönelik damgalanma, toplumsal dışlanma, ötekileştirilme, marjinalizasyon, ayrımcılık, nefret suçları, şiddet ve cinayetlerin artmasına sebep olmaktadır. Seks işçileri birçok farklı türde şiddeti tecrübe etmektedir. Darp, bıçaklı veya silahlı saldırılar, tecavüz, işkence veya duygusal ve psikolojik şiddet türleri olan tehdit, korkutma, hakaret gibi eylemler, seks işçilerinin gündelik hayatlarında sürekli maruz kaldıkları şiddet türleridir (Uluslararası Af Örgütü, 2011).

Seks işçilerine yönelik şiddetin ortaya çıkışı değerlendirilirken birçok farklı etkenden bahsetmek gerekir. Bu etkenler arasında, seks işçilerinin yaşadıkları ildeki toplumsal yapı, çalıştıkları mekânlar, araçlarla çalışıp çalışmadıkları, cinsel kimlikleri, yaşları, fiziksel özellikleri, herhangi bir hastalığa sahip olup olmadıkları, kolluk kuvvetleri ile olan ilişkileri, gelir durumları ve benzeri birçok etken sayılabilir. Türkiye'de çalışan seks işçilerine yönelik şiddet ile ilgili yapılan çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Son dönemde seks işçileri ile birlikte çalışan veya bizzat seks işçilerinin kendilerinin örgütlenerek oluşturdukları sivil toplum kuruluşlarının seks işçilerine yönelik şiddet ile ilgili çalışmaları göze çarpsa da, bu çalışmaların Türkiye'deki

tabloyu sağlıklı şekilde görebilmemiz için yeterli olduğu söylenemez. Özellikle göçmen seks işçileri, erkek seks işçileri, genelevlerde çalışan seks işçileri, kayıt dışı alanın farklı mekânlarında çalışan kadın seks işçileri gibi farklı seks işçileri gruplarına yönelik şiddet ile ilgili çalışmaların yapılmasına ihtiyaç vardır (Ördek, 2015).

2.1.9. Alkol, Uyuşturucu ve Damar İçi Madde Kullanımı İle İlgili Deneyimleri ve Karşılaştıkları Sorunlar

Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği'nin 2009 tarihli bir araştırma raporuna göre, araştırmaya katılan kadın seks işçilerinin % 68'i haftada bir kere veya sürekli olmak üzere alkol aldığını ifade ederken, bu oran trans seks işçilerinde % 50'dir. İKGV, AIDS Savaşım Derneği ve AMATEM' in ortaklaşa yürüttüğü 2010 tarihli Risk Altındaki Gruplarda Biyo-davranış Araştırması'na göre kadın seks işçilerinin %62,6'sı haftada bir defa, daha fazla veya sürekli şekilde alkol aldığını ifade ederken, trans seks işçilerinin % 71,1'i haftada bir defa, daha fazla veya sürekli şekilde alkol aldığını belirtmiştir. Yine aynı çalışmaya göre, görüşme yapılan kadın seks işçilerinin % 35,2'si uyuşturucu madde kullandığını ifade ederken, trans seks işçilerinin % 44,4'ü uyuşturucu madde kullandığını belirtmiştir. Son olarak, aynı araştırmanın bulgularına göre, kadın seks işçilerinin % 7,8'i, trans seks işçilerinin % 1'i damar içi madde kullanmıştır. Kayıt dışı alanda çalışmaya itilen seks işçileri, kayıt dışı alanın seks işçilerinin insan hakları dikkate alınarak düzenlenmemesi sebebi ile sürekli olarak damgalanma, toplumsal dışlanma, ayrımcılık ve şiddet ile karşılaşmaktadır. Hak ihlalleri döngüsü içine hapsedilen seks işçileri, gündelik hayatlarında psikolojik olarak kendilerini güvende hissedecekleri birtakım araçlara sarılmaktadır. Bu araçların başında alkol ve uyuşturucu madde kullanımı gelmektedir (Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği, 2009; Tomruk, 2010).

Alkol ve uyuşturucu, seks işçilerinin çoğunluğu için bir tür “rahatlama” aracıdır. Yapılan çalışmalarda, alkol ve uyuşturucu kullanan seks işçileri, kendilerini seks işçiliği yaparken, seks işçiliği yapmadan önce veya seks işçiliği yaptıktan sonra “güvende” hissettikleri ifade etmiştir. Maruz kaldıkları toplumsal dışlanma ve şiddet döngüsü içerisinde kendilerini içinde yaşadıkları dünyadan soyutlamalarına ve maruz kalınan her türlü baskının “hafiflemesine” yaradığını ifade ettikleri alkol ve uyuşturucu, seks işçilerinin sarıldıkları bir tür “son çare”dir. Seks işçilerinin kendi

algıları üzerinden değerlendirildiğinde olumlu anlamlar ifade eden alkol ve uyuşturucu kullanımı, seks işçilerinin genel sağlık durumları veya özelde cinsel sağlık ve üreme sağlığı durumları söz konusu olduğunda son derece ciddi zararlar ortaya çıkarmaktadır. Sürekli alkol kullanan seks işçilerinin beslenme düzenleri bozulmakta ve karaciğerleri zarar görmektedir. Buna ek olarak, başka sağlık sorunları da ortaya çıkmaktadır. Uyuşturucu kullanan seks işçileri ise, kullandıkları uyuşturucunun türü ve kullanım sıklığına göre birtakım sağlık sorunları ile karşılaşmaktadırlar. Damar içi madde kullanan seks işçileri ise, çok ciddi sağlık sorunları ile karşılaşırken, birçok seks işçisi alkol veya uyuşturucu madde kullanımı sebebiyle ölüme sürüklenmektedir. Yine birçok seks işçisi, uyuşturucu madde kullanımının da etkisiyle intihara sürüklenmektedir (UNFPA, 2014).

Seks işçileri, seks işçiliği yaparken alkolün veya kullanılan uyuşturucu maddelerin etkisiyle doğru kararlar vermeyebilmekte, müşterileri ile pazarlık kapasiteleri düşmekte, müşteri tahlili yapamamakta ve birtakım güvenlik riskleri ile karşılaşmaktadır. Müşterileri ile kondom pazarlığı yapamayan veya cinsel ilişki esnasında kondom kullanması gerekmesine rağmen kullanılan alkol veya uyuşturucunun etkisiyle bunu önemsemeyen seks işçileri ciddi cinsel sağlık riskleri ile karşılaşmaktadır. Yine, pazarlık yaptığı müşteriyi kullandığı alkol veya uyuşturucunun etkisiyle iyi tahlil edemeyen seks işçileri, fiziksel ve cinsel şiddetin mağduru olmakta ve bu durum da cinsel sağlık veya üreme sağlığı sorunlarına sebep olmaktadır (Tomruk, 2010; UNFPA, 2014).

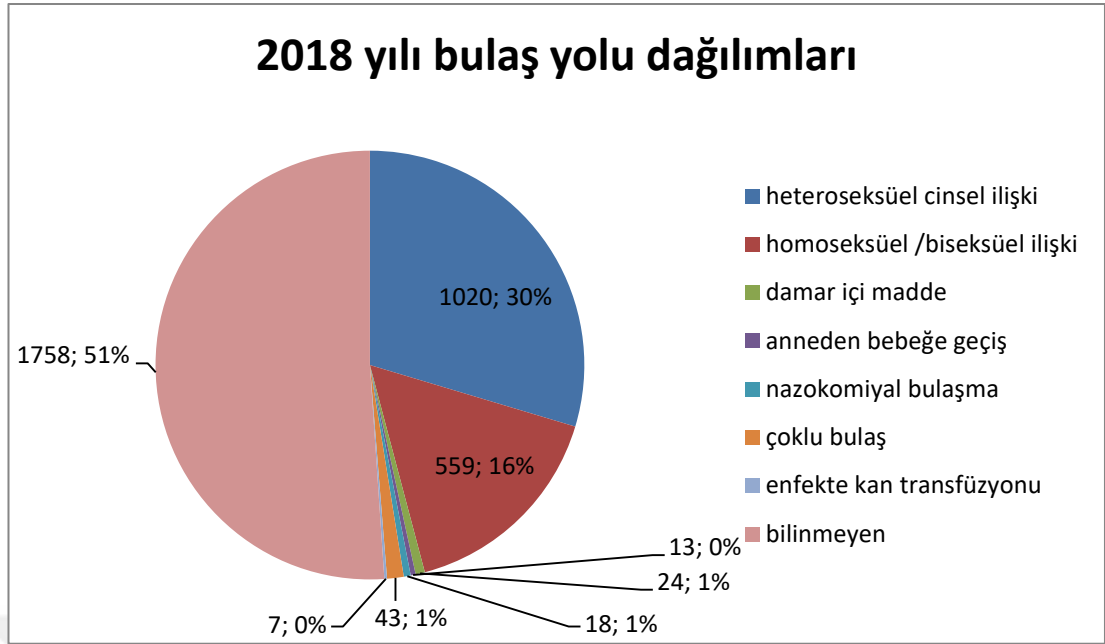
2.1.10. Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar Açısından Transseksüel Seks İşçilerinin Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma Durumları ve Sağlık İhtiyaçları

Gündelik hayatları süresince birçok hak ihlali ile karşılaşan seks işçileri, genel sağlık durumları itibarı ile diğer çalışanlar veya vatandaşlar ile kıyaslandığında dezavantajlı konumdadır. Yetersiz beslenme sonucu ortaya çıkan protein ve enerji alımı yetersizliği, bağışıklık sisteminin zayıflığı, uyku düzensizliği ve bozukluğu, deri hastalıkları, yüksek alkol kullanımı sonucu çeşitli karaciğer sorunları, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, ruh hastalıkları, solunum yolu hastalıkları, romatizmal ve ortopedik rahatsızlık ve benzeri birçok sağlık sorunu seks işçilerini mağdur etmektedir (IKGV, 2011; Kılıçaslan, Akkuş, 2016).

Genel sağlık sorunlarına ek olarak, cinsel sağlık ve üreme sağlığı sorunları da seks işçilerinin en sık karşılaştığı sağlık sorunlarındanr. Sürekli partner değiştiren, yaptıkları işin bir nevi kriminalize edilmiş olması sebebiyle güvenli olmayan ortamlarda cinsel ilişki yaşayan, hijyen konusunda yetersiz alanlara sıkıştırılan, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ile üreme sağlığı konusundaki temel bilgilere erişimi sağlanmayan veya engellenen, korunma araçlarına ulaşımı kısıtlanan, ekonomik ve toplumsal sebeplerle tedavi hizmetlerine ve ilaçlara erişimi son derece sınırlı olan seks işçileri, cinsel sağlık ve üreme sağlığı durumları bakımından risk altındaki gruplardan bir tanesidir. Türkiye'de seks işçilerinin cinsel sağlık ve üreme sağlığı durumu ile ilgili sistematik bir veri çalışması ne yazık ki mevcut değildir (Tomruk, 2010).

Seks işçilerinin cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile genel sağlık hizmetlerine erişimlerinin sağlanabilmesi için Hükümet'in seks işçilerinin hassasiyetleri ve ihtiyaçlarına uygun bir sağlık politikası geliştirmesi elzemdir. Ne yazık ki, Türkiye'de Hükümet, seks işçilerinin cinsel sağlık ve üreme sağlığı noktasındaki ihtiyaçları ve taleplerini görmezden gelmektedir. Bu durum, seks işçilerinin sadece “fuhşun önlenmesi” perspektifiyle ele alınan ve mücadele edilmesi gereken bir toplumsal grup olarak algılanmasına sebep olmaktadır (UNFPA, 2014).

Sağlık bakanlığı halk sağlığı genel müdürlüğünün 2019 yılında yayımlanan HIV AIDS kontrol programında yer alan bilgiye göre ülkemizde 1985 yılından bu yana HIV-AIDS görölmektedir.1985 yılında toplam 3 olarak tespit edilmiş olan vaka sayısı 31 Aralık 2018 tarihinde 21.520 olarak tespit edilmiştir(Sağlık Bakanlığı, 2019). 1 Ocak-31 Aralık 2018 tarihleri arasında 3248 HIV(+) birey ve 108 AIDS vakası olmak üzere toplam 3356 vaka test sonuçlarının pozitif çıkması ve bildirimini yapılması ile tespit edilmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2019).

Grafik 1: 2018 Yılı HIV-AIDS Vakalarının Bulaş Yollarına Göre Dağılımları

Yukarıdaki şekilde özetlenen haliyle bulaş yollarına bakıldığında ilk sırada heteroseksüel bulaş yolunun olduğu, 2. sırada ise homoseksüel ya da biseksüel ilişki yoluyla bulaşın olduğu görülmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2019). Sanılanın aksine heteroseksüel bulaş yolu homoseksüel, biseksüel ilişki yoluyla bulaşlardan daha fazla alanı kaplamaktadır.

2.1.11. Transseksüel Seks İşçiliği Olgusu Bağlamında, Hemşirelerin Rol Ve Görevleri

Trans seks işçiliği olgusuna hemşirelik disiplinleri çerçevesinden bakılırken öncelikle konuya iki ayrı alandan bakmak faydalı olacaktır. İlk olarak beden, kimlik inşası ve bu inşa karşısında toplumsal reaksiyonları incelemek adına transseksüellik ayrı bir olgu, toplum tarafından kabul görmeyen bir meslek olarak seks işçiliği ise ayrı bir olgu olarak ele alınarak transseksüel seks işçiliğine ilişkin rol ve görevler açısından belirli bir bütünlüğe ulaşmak gerekmektedir. Hemşireler, tıbbi ve sosyal süreçleri içeren bu olgu karşısında rol ve sorumluluklarını bir kez daha önemsemek durumundadırlar. Riskli grupların içerisinde bulunan bu grup cinsel kimliklerinden ötürü hasta grubu olarak ele almak son derece sıkıntılı bir bakış açısını doğurmaktadır.

Herhangi bir sağlık problemi bulunmamasına karşın salt cinsel kimliği ve seks işçiliği yapmasından ötürü potansiyel hasta gözöyle bakılan bireylerin toplumda homofobi, şiddet gibi pratiklerle karşılaşması da sürpriz olmayacaktır (Harper, Wagner, Popoff, Reisner ve Jadwin-Cakmak, 2019).

Hemşirelik disiplini, “*kuramsal bilgiler çerçevesinde gerçekteştirilen bilimsel becerileri içeren bir sağlık disiplini*” (Taylan, Alan ve Kadioğlu, 2012). Hemşirelik disiplininde yapılan iş ve üstlenilen sorumluluklar bağlamında belli başlı rol ve görevler tanımlanmaktadır. Modern hemşirelik rolleri olarak tanımlanan bu roller; “*Bakım verici rolü, eğitici rolü, araştırıcı rolü, yönetici rolü, karar verici rolü, savunucu rolü, iletişim ve koordinatörlük rolü, rehabilite edici rolü, rahatlatıcı rolü, tedavi edici rolü, kariyer geliştirici rolü, özerk ve sorumluluk sahibi olma rolü ve danışman rolü*” şeklindedir (Gedük, 2018).

Transeksüellik olgusuna bakarken, hemşirelerin, farklı cinsel yönelimlere sahip diğer tüm bireyleri de içine katarak hemşirelik rolleri ve bu roller çerçevesindeki görevlerini değerlendirmek gerekmektedir. Trans bireylerin maruz kaldığı homofobi, ötekileştirme, ayrımcılık, şiddet gibi sorunların önlenmesinde hemşireler öncü görev alabilecek durumda bulunmaktadır. Transseksüel bireyler özellikle sağlık hizmeti aldıkları sırada ayrımcılık ve homofobiyle karşı karşıya kaldıklarını belirtmektedir (Kaos Gl, 2013).

Türkiye’de özellikle cinsiyet değiştirme ameliyatları ile ilgili olarak, bireyler birçok yasal zorluk ile karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye’de toplumsal düzenin saç ayağı, aile kurumunun korunması olarak şekillenmektedir. Yasalar ise bu kurumun yapısına zarar getirilemeyecek yapıda kurgulanmıştır. Tıp ise bu konuda aktif ve belirleyici bir rol almaktadır. Aile kurumu bireyi sağlık ve iyilik hali ile yasalar arasında seçim yapmaya zorlayan bir konuma itilmektedir. Türkiye’ de yasalar ile transseksüellik konusunda egemen bir görüş oluşturulmaktadır (Yılmaz, 2019).

Bu egemen görüşe karşın hemşireler, tedavi edici ve bakım verici rolleri ile trans bireylerin sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda homofobik tutumlar karşısında savunucu rolü ile trans bireylerin sağlık hizmetlerine ulaşma ve sağlık hizmeti alma konusunda ayrımcılığa

uğramalarında önleyici bir güç taşımaktadırlar. Eğitici rolleri sayesinde toplumun genelinde empati duygusunun gelişmesinde katkı sağlamaktadırlar (Blosnich ve diğerleri, 2019)

Son yıllarda sayısı önceki yıllara göre artmakta olan transseksüel geçiş dönemleri ve ameliyatları ile ilgili çalışmalar, hemşirelerinde kendi alanlarından literatüre katkı koymalarını sağlamaya yönelik gelişmelerdir. Polat ve Alioğlu'nun (2019) Kocaeli üniversitesinde yaptıkları çalışmada, tıp ve uzmanlık eğitiminde konuya yer verilmesinin, trans bireylerin geçiş süreçlerinde ve diğer sağlık problemlerinde yaşadıkları birçok sıkıntıyı engelleyeceği ile ilgili sonuçlara ulaşılmıştır (Polat ve Alioğlu, 2019).

Hemşirelik disiplini açısından aslında özel bir bakış açısı gerektirmeyen bu konu hemşirelerin rol ve sorumluluklarını yerine getirmesi ile trans seks işçisi bireylerin yaşadıkları olumsuz deneyimlerin birçoğunu engelleyecek düzeyde bir etkililiğe sahip olmaktadır.

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırma Deseni

Seks işçisi transseksüel bireylerin yaşam deneyimleri ve karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım (olgu bilimi) deseni kullanılmıştır. Seks işçisi transseksüel bireylerle yapılan çalışmalarda bireylerin deneyimleri ve alana özgü sorunların belirlenmesi adına nitel araştırma deseninin kullanılması aydınlatıcı olmuştur. Olgu bilim deseni, bireylerin deneyimlerinden yararlanarak olgu ile ilgili bilgiye ulaşmaya odaklanmaktadır. Bu çalışmada olgu trans seks işçiliği olarak tanımlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Temel Değişkenleri

Katılımcıların;

- 1.bazı sosyo demografik özellikleri,
- 2.alkol, uyuşturucu ve damar içi madde kullanım özellikleri,
2. cinsel kimliklerine ilişkin algıları,
3. çalışma koşullarına ilişkin düşünceleri,
4. güvencesizlik ve yoksulluk konusundaki düşünceleri,
5. damgalanma ve ayrımcılık konusundaki görüş ve deneyimleri,
6. şiddet ve nefret suçlarına ilişkin görüş ve deneyimleri,
7. cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar hakkındaki görüşleri,
- 8.sağlık hizmetlerinden yararlanma durumları ve sağlık ihtiyaçları araştırmanın temel değişkenleridir.

3.3.Çalışma Alanı ve Örneklem

Araştırmanın katılımcılarını, incelenen olgu ile ilgili bir deneyime sahip olmaları bakımından seks işçisi transseksüel bireyler oluşturmuştur. Araştırma kapsamında transseksüel topluluklara ve sivil toplum örgütlerine ulaşılarak anahtar kişiler belirlenmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesinde anahtar kişilerin aracılığıyla kartopu/zincir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılımda, gönüllülük esas alınmıştır. Araştırmada veri satürasyonu sağlanıncaya kadar görüşmelere devam edilmiştir. Ulaşılan 9 kişiden sonra, toplanan verilerde tekrarlar oluşmaya başlamış ve 10 seks işçisi transseksüel bireyle araştırma sonlandırılmıştır (n=10).

Görüşmeler öncesinde sivil toplum örgütlerinde çalışan ve risk gruplarına ulaşmayı sağlayan anahtar kişilere araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Anahtar kişilere ulaşılmasıyla beraber araştırmaya dâhil edilebilecek kişilerle iletişime geçilmiştir. İletişime geçilebilen kişilerle öncelikle ön görüşmeler yapılmıştır. Bazı katılımcılarla birden fazla kez sohbet tarzındaki ön görüşmeler tekrarlanmıştır. Ön görüşmelerde, sohbet ve tanışmanın ardından görüşmenin yapılacağı tarih saat ve yer kararlaştırılmıştır. Sohbet tarzında yürütülen ön görüşmeler ile katılımcıların araştırmacıya güveni sağlanmaya çalışılmıştır.

3.3.1.Araştırmaya Katılan Bireylerin Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri

18 yaş üzeri, seks işçiliği yapmakta olan veya hayatının bir döneminde seks işçiliği yapmış olan, çalışmaya katılmayı kabul eden transseksüel bireyler araştırmaya dahil edilmiştir.

3.4. Araştırmanın Yeri

Araştırma İzmir İl'inde yapılmıştır. Araştırmada, görüşme yapılacak kişilerle olan iletişimi ve görüşme mekânını araştırmacı ve katılımcılar birlikte belirlemiştir. Katılımcılarla birlikte planlanan görüşme mekânları genellikle katılımcıların evleri olarak seçilmiştir. Görüşme mekânının belirlenmesinde katılımcının kendisini rahat ve güvenli hissetmesi ilkesi benimsenmiştir.

3.5.Araştırmanın İnsan Gücü

Araştırmanın insan gücü araştırmacının kendisinden oluşmaktadır. Araştırmacı iki tür veri kaynağı kullanmıştır. Birincil veri kaynağı olarak, görüşmeler ses kayıt cihazı yardımıyla kayıt altına alınmış ve çözümlenmiştir. İkincil veri kaynağını araştırmacının kendisi tarafından tuttuğu notlar ve gözlem notları oluşturmaktadır.

3.6.Veri Toplama Araçları

3.6.1. Tanıtıcı Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından literatür taranarak geliştirilen tanıtıcı bilgi formu; 1 açık, 10 kapalı uçlu toplam 11 sorudan oluşmaktadır (Ek 2). (UNFPA, 2014; Yakıt, Coşkun 2016; Gökengin, Çalış, Öktem, 2017).

3.6.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmada belirtilen alt soruları yanıtlamak, deneyimleri ve sorunları derinlemesine ortaya çıkarmak ve araştırmacıya sunduğu esneklik nedeniyle, görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır (Ek 3).

Yapılacak olan derinlemesine görüşmelerde kullanılacak olan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular hem geneli yansıtır hem de katılımcının özel yaşamına yönelik nitelikte kurgulanmış 10 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Formda yer alan sorular, alan yazın taramasının sonucunda konuyla ilgili kapsamlı bilgi edinilerek ve araştırmanın başında belirlenen araştırma sorusuna cevap arar nitelikte kurgulanmıştır. Nitel araştırmanın veri toplama sürecinde ihtiyaç duyulması halinde görüşme formlarında revizyona gitme konusunda esnekliğe sahip olması sayesinde görüşme formu pilot görüşme ve uzman görüşleri sonucunda tekrar düzenlenmiştir. (Neuman,2007).

3.6.2.1.Pilot Uygulama

Yarı yapılandırılmış görüşmelerin öncesinde hazırlanmış olan soruların işlerliğinin teyit edilmesi ve soruların araştırma sorularıyla uyumlu olup olmadığının kontrolü amacıyla pilot görüşme yapılmıştır. Araştırmacı pilot görüşmeyi trans aktivizmi alanında faaliyet gösteren bir dernek olan Kırmızı Şemsiye Derneği'nde gerçekleştirmiştir. Pilot görüşmeci ile yapılan görüşmeye ilişkin bazı notlar şöyledir; Pilot görüşmeci trans birey, araştırmacının doğrudan bir talebi olmamasına karşın araştırmayla ilgili yardımcı olabileceğini ileterek pilot görüşme için gönüllü olmuştur.

Görüşme sırasında, katılımcı sorulara içtenlikle ve samimi yanıtlar vermiştir. Katılımcının sorulara verdiği yanıtlar açık ve anlaşılırdır. Görüşme sonrasında katılımcı, soruların basit, sade ve araştırma amacına uygun içerikte olduğuna dair geri bildirim vermiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu rehberliğinde gerçekleştirilen görüşmede, hazırlanan soruların işlerliği konusunda fikir sahibi olunmuştur. Pilot görüşme sonrasında formda yeniden düzenleme yapılarak görüşmelere devam edilmesi planlanmıştır. Yapılan pilot görüşmenin araştırmada geçerlik ve güvenilirliği arttırması açısından da faydalı olduğu düşünülmektedir.

Pilot görüşme sonrasında yeniden düzenlenen yarı yapılandırılmış görüşme formu Ek 3'te verilmiştir.

3.7. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği ve Süreci

Araştırmada veriler, derinlemesine görüşme tekniği ile yaklaşık 8 aylık bir sürede toplanmıştır. Belirlenen tarihler arasında çalışma grubuna ulaşılmasıyla ilgili olarak yapılan planlama doğrultusunda anahtar kişilerle ön görüşmeler yapılmıştır. Siyah pembe üçgen derneği ve kırmızı şemsiye cinsel sağlık ve ihtiyaçlar dernekleri ile gönüllü katılımcılara ulaşma ve metodolojik çerçeve konusunda temas kurulmuştur. Veri toplama süreci ve görüşmelerin transkript edilerek çözümlenmesi ve yorumlanması süreçlerinde bahsi geçen kurumlardan uzman görüşü alınmıştır.

Görüşmeler sırasında veri toplama amacıyla ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmeler başlamadan önce katılımcılara ses kaydına izin verip vermedikleri sorularak sözlü onamları alınmıştır (Ek 1). Katılımcıların ses kaydına izin verdiği görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Görüşme süresi araştırmacının öngördüğü süre olan ortalama 35 dakika dâhilindedir. Katılımcıların deneyimlerindeki farklılıklar ve bireysel özelliklerine göre görüşme sürelerinde farklılıklar oluşmuştur. En kısa görüşme 19 dakika 32 saniye sürerken, en uzun görüşme 42 dakika 4 saniye sürmüştür. Görüşmeler sırasında araştırma sorularından uzaklaşmadan katılımcıların farklı deneyimlerini paylaşmalarına izin verilmiştir.

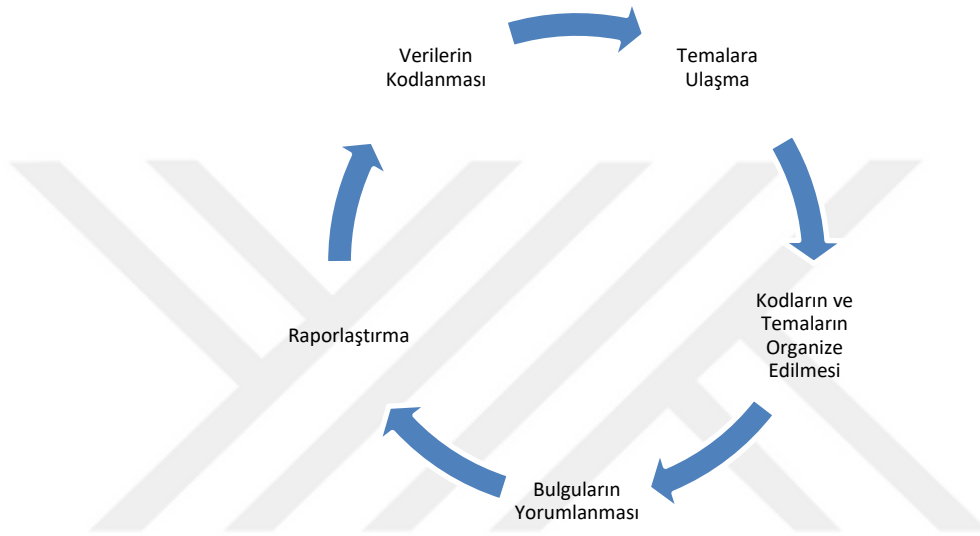
Veri analizi MAXQDA 2018 programı kullanılarak içerik analizi yöntemiyle yapılmıştır. İçerik analizi yapılırken “tematik kodlama” dan yararlanılmıştır. Görüşmeler sırasında birincil veri kaynağı olarak ses kayıt cihazı ile toplanan nitel veriler öncelikle araştırmacı tarafından dinlenerek görüşmenin içeriğine aynen uyularak, harfi harfine yazılı hale getirilmiştir. Görüşmeler sırasında araştırmacının aldığı gözlem notları ise ikincil veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Çözümlemede katılımcı ifadelerinden yola çıkılarak literatür ile uyumlu ifadeler yardımıyla tanımlayıcı kodlar oluşturulmuştur.

3.8.Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Olgu bilim araştırmaları, çalışma boyunca elde edilen verilerin analiziyle olguya dair ortaya çıkarılmamış deneyim, yaşantı ve anlamları tüm yönleriyle yansıtmaya dairdir. Bu doğrultuda içerik analizi yapılarak ortaya çıkan verilerin

kavramsallaştırılması ve bu verilerin tanımlanmasını sağlayacak temalar ortaya çıkarılmıştır.

Verilerin analizi sürecinde yazıya dökülen ses kayıtlarının ön okuması hem araştırmacı hem de danışman tarafından yapılmıştır. Ses kayıtlarıyla uyumsuzluk taşımaması açısından tüm deşifreler tekrar kontrol edilmiştir. Sırasıyla verilerin kodlanması, temalara ulaşma, kodların ve temaların organize edilmesi, bulguların yorumlanması ve raporlaştırılması sağlanmıştır (Şekil 1).

Şekil 1: Nitel Verilerin Analizi Ve Yorumlanması Süreci

3.9. Nitel Verilerin Ön Okumasının Yapılması

Araştırmada her bir görüşmeyle yapılan görüşme sonucunda görüşmecilerden elde edilen bilgiler, ses kayıtları ve ses kaydı çözümlemeleri birer dosya haline getirilmiştir. Araştırmacı her görüşme öncesinde katılımcıların rumuz kullanmak isteyip istemediklerini sormuştur. Katılımcılar rumuz kullanmak istemediklerini belirtmiştir. Araştırmada katılımcıların gizliliğini sağlamak amacıyla, etik kaygılar gözetilerek, görüşmecilere ilişkin özellikler ve görüşmeci ifadeleri, görüşmeci 1, görüşmeci 2 gibi nitelendirilerek okuyucuya iletilmiştir. Görüşmeler sonucunda ulaşılan nitel veri setinin oluşturulması aşağıdaki tabloda verildiği gibidir.

Tablo 1: Nitel Veri Setinin Oluşturulması

Nitel Veri Toplama Aracı	Veri Kaynağı	Materyal	Toplam Süre	Doküman Sayfası
Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Seks İşçisi Transseksüel Bireyler	10 Adet Ses Kaydı	4 Saat 38 Dakika 23 Saniye	109 Sayfa
Tanıtıcı Bilgi Formu	Seks İşçisi Transseksüel Bireyler	10 Adet Form	1 Saat 20 Dakika	20 sayfa
Toplam	10 Birey	20 Adet Materyal	5 saat 58 dakika 23 saniye	129 sayfa

Tablo 1 de gösterildiği gibi seks işçisi transseksüel 10 bireyle görüşme yapılarak, görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Yaklaşık 2 aylık bir çalışma sonucunda görüşmeler ses kaydından yazıya dökülmüştür. Görüşmelerin yazıya dökülmesiyle 109 sayfalık nitel veri dokümanına ulaşılmıştır.

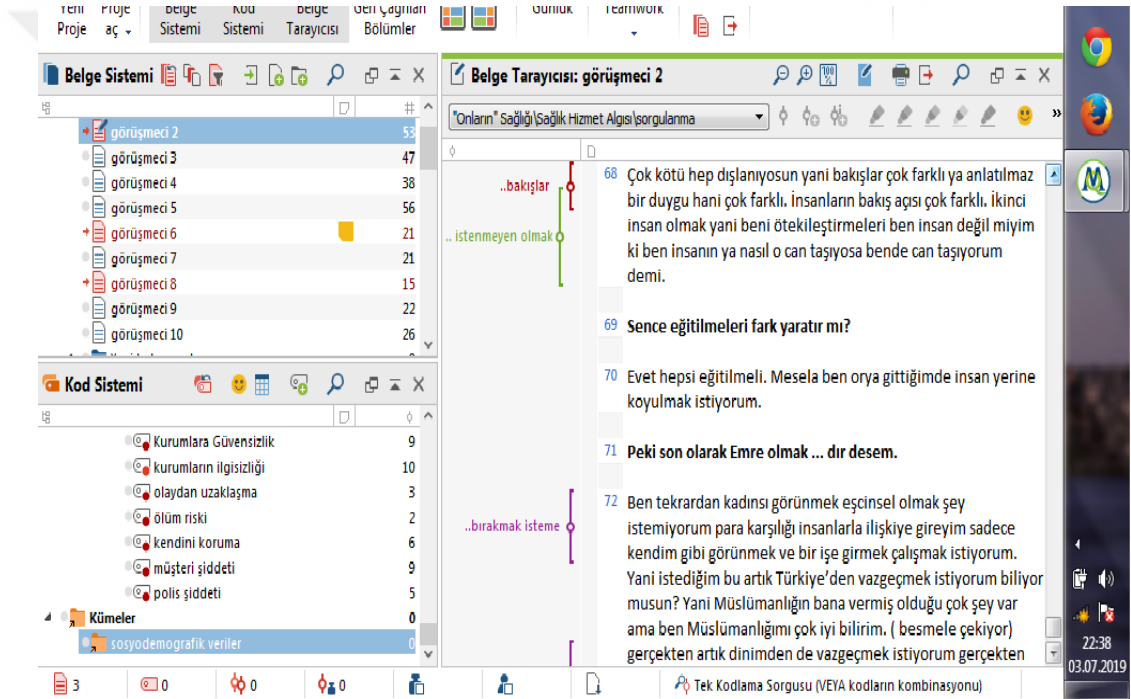
Tanıtıcı bilgi formu araştırmacı tarafından yaklaşık 10 dakikalık görüşmeler ile toplamda 1 saat 20 dakikalık bir sürede görüşmecilerle birlikte doldurulmuştur. Formda yer alan bilgiler Excel dokümanına aktararak araştırmaya katılan görüşmecilerin özellikleri okuyucuya tanıtılmaya çalışılmıştır.

3.10. Nitel Bulguların Kodlanması ve Temalara Ulaşma

Elde edilen verilerin tamamı MAXQDA 2018 programında proje dosyası haline getirilerek nitel verilerin kodlanması yapılmıştır. Araştırmacının 3 yıla yakın süre ile sahada çalışma ve gözlem yapması, literatür taramasının geniş tutulması ve literatüre hakim olması sebepleriyle, veri analizi yapılırken, alan yazın kod listesi oluşturulmadan yaratıcı kodlama yapılmaya çalışılmıştır. Her bir görüşme sonrasında, çözümlenen ses kaydı cümle cümle okunarak, literatür ve araştırma sorularıyla bağlantılı olarak kodlar atanmıştır. Atanan kodların kendi içerisindeki bütünlüğü gözetilerek alt temalara ulaşılmıştır. Ulaşılan alt temalar organize edilerek araştırma sorusuna cevap arar nitelikte kurgulanmış temalar elde edilmiştir. Nitel veri analizi sonucunda ulaşılan tüm kodlar, alt temalar ve temalar, nitel veri kod listesi

oluşturulmuştur (Ek 4). Veri analizinin yapıldığı MAXQDA 2018 programının ekran görüntüsü aşağıda verilmiştir (Şekil 2).

Nitel araştırmalarda temalara ulaşmaya çalışılırken iç tutarlılık ve dış tutarlılık dikkate alınmaktadır. Buna göre iç tutarlılık verilerin kendi içerisinde anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığıdır. Bu çerçevede anlamlı bütün oluşturan veriler bir araya getirilerek temalara ulaşılmalıdır. Dış tutarlılık ise temaların arasındaki bütünlüğü anlatmaktadır. İç tutarlılık ve dış tutarlılık gözetilerek oluşturulan hiyerarşik düzende, temalar, alt temalar ve temaların altındaki kodlar sıralanarak veriye bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmıştır (Yıldırım, Şimşek 2006).

Şekil 2: MAXQDA 2018 programı veri analizi ekran görüntüsü

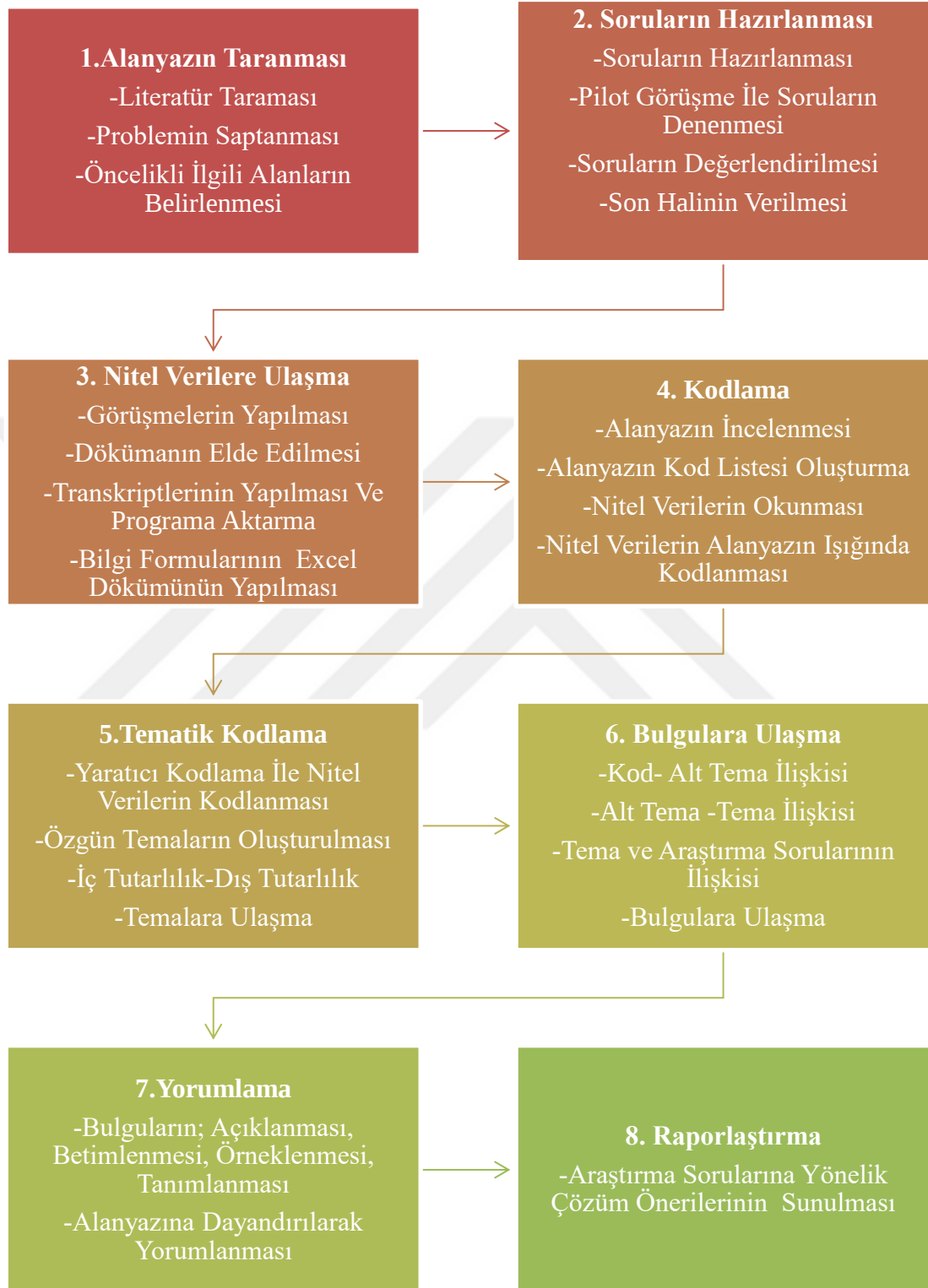
3.11.Bulguların Yorumlanması ve Raporlaştırılması

Bulguların okuyucuya sunulması ve yorumlanması kısmında veriler arasındaki neden sonuç ilişkileri, bağlantılı nedenler arasındaki ilişkiler kurularak olguya çok yönlü bir bakış sağlanmıştır. Olguların açıklanması amacıyla zengin alıntılara yer verilerek bu alıntılarda önemli olduğu düşünülen ifadeler alan yazınla bağlantılı olarak

açıklanmaya çalışılmıştır. Alan yazınla kurulan bu bağlantı olgunun sunumunda raporlaştırma aşamasını güçlendiren bir faktör olmaktadır.

Bulguların sunumu amacıyla hazırlanan grafiklerde alt temaların yanında kişi sayısı (n) gösterilmiş, bazı grafiklerde ise alt temaların yoğunluğu sunulmuştur. Bulgular kısmında bazı kodların kaç kez söylendiği yani kaç kez atıfta bulunduğu belirtilmiştir.

Bulguların yorumlanmasında açıklama, betimleme, tanılama ve örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Alıntıların görüşmeci ifadelerinden seçilmesinde, temayı ifade etme ve tema altındaki kodlar ile uyumlu olması, diğer görüşmeciler tarafından da ifade edilen aynı tema altındaki görüş ve ifadeleri de yansıtır olması gibi özellikler göz önünde bulundurulmuştur. Nitel verilerin yorumlanması ve raporlaştırılması ve bu sürece giden tüm basamaklar aşağıdaki şekilde ayrıntılı biçimde açıklanmaya çalışılmıştır (Şekil 3).

Şekil 3: Nitel Verilerin Analizi Süreci

3.12. Nitel Bulguların Geçerlilik ve Güvenirliği

Nitel araştırmalarda geçerliliğin bilimsel bulguların doğruluyla; güvenirliğin ise bilimsel bulguların tekrarlanabilir olmasıyla ilgili olduğu ileri sürölmektedir. Toplanan verilerin ayrıntılı olarak raporlaştırılması ve araştırmanın sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel araştırmalarda geçerliliğin önemli ölçütleri olarak kabul edilmektedir. Nitel araştırmada geçerlilik araştırmanın araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir. Güvenirlik kavramı ve bu kavramın araştırmacı açısından ortaya koyduğu sonuçlar nitel araştırmanın belirli özellikleri ile çelişmekte ve bu nedenle nicel araştırmada olduğu biçimiyle güvenirliği karşılamada güçlüklerle karşılaşılabilmektedir. Geçerlilik ve güvenirliği sağlamak amacıyla kullanılan stratejiler ise; “inandırıcılık, aktarılabilirlik (transfer edilebilirlik), tutarlık ve teyit edilebilirliktir” (Yurdakul, 2004;Yıldırım ve şimşek, 2008).

3.12.1. Geçerlilik

Araştırmada geçerlilik ilkesinin sağlanıp sağlanmadığı genel anlamda bulgulardan edinilen araştırma sonuçlarının doğruluğuyla ilgilidir. Araştırmacının alışma boyunca objektif kalması ve konuyu olabildiğince tarafsız incelemesi önemlidir. Araştırmacının tarafsızlığı ölçme aracının oluşturulması ve dolayısıyla ortaya çıkarılmaya çalışılan olgunun doğru ölçölmesi ile ilişkilidir (Yıldırım, şimşek,2008).

Nitel araştırmalarda iç geçerlilik araştırmanın tüm süreçlerinin yani bulguların toplanması, analizi, yorumlanması ve sonuçların oluşturulmasının açık tutarlı ve teyit edilebilir olmasıdır. Araştırmacı çalışmanın nesnelliğiyle ilgili olarak okuyucuya somut kanıtlar sunmalıdır.

Bu bağlamda geçerliliği sağlamak amacıyla bazı ek yöntemler izlenmiştir. Araştırma konusunun hemşirelik alan yazınında daha önce az çalışılan konulardan biri olması nedeniyle alan yazın okunması süreci olabildiğince uzun tutularak araştırmacının konuya vakıf olması sağlanmıştır. Veri toplama araçlarının hazırlanması süreci de alan yazın okumalarıyla ilişkilendirilerek uzun bir çalışma sonucunda oluşturulmuştur. Böylece veri toplama aracı ve literatür arasında tutarlılık sağlanmaya çalışılmıştır.

Veri toplama süreci öncesinde araştırmacı seks işçisi transseksüel bireylerin sosyal yaşam alanlarında bulunarak, aktivist derneklerin etkinlik ve faaliyetlerine katılarak

Çalışma grubunu yakından inceleme fırsatı sağlamıştır. Uzun uğraşlar sonucunda ulaşılan bireylerle çok sayıda görüşme yapılmıştır. Derinlemesine görüşme aşamasından önce yapılan bu buluşmalarda katılımcıların araştırmacıyı tanıması ve güven ilişkisi kurması sağlanmıştır.

Görüşmeler katılımcılarla birebir ve katılımcıların kendilerini en rahat hissettikleri kendi ev ortamlarında yapılmıştır. Tüm görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşme sırasında katılımcıların paylaştıkları ifadeler geri bildirimlerle teyit edilmiştir. Görüşme kayıtlarının yazılı metne dökülmesinin ardından hem danışman tarafından hem de araştırmacı tarafından dinlenerek kontrol edilmiştir. Derinlemesine görüşmelerin deşifrelerinin yapılmasının ardından görüşme metinleri katılımcılara sunularak katılımcı teyitleri alınmıştır.

Deşifrelerin n okumalarının yapılmasının ardından verilerin analizi ve bulguların okuyucuya sunulması sırasında sonuçlar zengin alıntılar ile birlikte verilmiştir. Ulaşılan bulguların alan yazın ile desteklenerek sunulması, araştırma sorusuna cevap verir nitelikte olması, ulaşılan kodlar ve temalarla yapılan içerik analizinde iç tutarlılık ve dış tutarlılık ilkesinin sağlanması i geçerliliğin sağlanmasıyla ilgili önemli faktörlerden olmuştur.

Tümevarımcı bir yaklaşımla oluşturulan kodlar ve kodların sınıflandırılmasıyla oluşturulan temalar tutarlılık ilkeleri gözetilerek anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı açısından eleştirel bir gözle araştırmacı tarafından tekrar tekrar incelenmiş, aynı zamanda danışman tarafından da kontrol edilmiştir.

Araştırmacının yaşadığı bölge katılımcılarla kurulan ilişkide etkili olmuş ve araştırma sırasında katılımcı araştırmacı etkinliği ile çalışmanın i geçerliliği sağlanmıştır. Araştırmanın planlanması aşamasında Halk Sağlığı Hemşireliği alanında uzman Dr. Öğr. Üyesi Aynur akmaki etinkaya, Dr. Öğr. Üyesi Glengl Mermer ve Prof. Dr. Melek Ardahan'dan ve alanda faaliyet yürüten sivil toplum derneklerinde çalışan, sivil toplum aktivisti kişilerden uzman görüşü alınmıştır.

Dış geçerlilik, araştırmada elde edilen sonuçların benzer gruplara ya da ortamlara aktarılabilir olmasıyla ilgilidir (Yıldırım ve şimşek, 2008). Araştırmada izlenen yöntem ve süreçlerin ayrıntılı açıklanması ile dış geçerlilik sağlanmıştır. Ayrıca

araştırmanın tüm süreçleri, benzer örneklemeler ile yapılabilecek çalışmalar arasında karşılaştırılma yapılmasına olanak sağlayacak şekilde açıklanmıştır. Bu doğrultuda, araştırmanın yöntem kısmında araştırma modeli, çalışma grubu ve özellikleri, veri toplama araçları, araştırma boyunca yaşanan süreçlerin tamamı açıklanmıştır. Verilerin analizi ve tematik kodlama ile içerik analizinin yapılışı ayrıntılarıyla anlatılmıştır.

3.12.2. Güvenilirlik

Nitel araştırmalarda güvenilirlik aynı olgunun bağımsız ölçümleri arasındaki kararlılıktır (Karasar, 1999). Bir diğer deyişle araştırma sonuçlarının tekrar edilebilir olmasıdır. Fakat insanın sosyal bağlamları içerisindeki yapısı incelendiğinde her olay karşısında verilen tepkiler, olayı algılayış biçimi, olay ya da duruma ilişkin duygu ve deneyimleri farklılık göstermektedir. Nitel araştırmalarda bu farklılığın da göz önüne serilerek benzer olguların ortaya çıkarılması ile ilgilenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Dış güvenilirlik, bir araştırmadan elde edilen sonuçların benzer ortamlarda aynı yöntemlerle elde edilip edilemeyeceği ile, iç güvenilirlik araştırmadan elde edilen verilerle başka bir araştırmacının aynı sonuçlara ulaşip ulaşamayacağıyla ilgilenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

İç güvenilirliğin sağlanmasında tutarlılığa dikkat edilmektedir. Bu nedenle:

Veri toplama araçları, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve tanıtıcı bilgi formu alan yazına dayandırılarak hazırlanmış ve pilot görüşme sonucunda son haline getirilmiştir. Böylece uygulanabilirliğinden ve soruların işlerliğinden emin olunmuştur. Ayrıca lgbti+ ve trans hakları alanında faaliyet gösteren derneklerle ön görüşmeler yapılarak, bu derneklerde çalışan kişilerden ve halk sağlığı hemşireliği alanında uzman kişilerden görüş alınmıştır. Bu görüşler sonucunda formlar yeniden düzenlenerek son hali verilmiştir.

Verilerin toplanması analizi ve yorumlanması süreçleri ayrıntılarıyla yöntem bölümünde açıklanmıştır. Bulgular okuyucuya sunulurken öncelikle yorumsuz haliyle zengin alıntılar şeklinde sunulmuştur.

Araştırmanın denetlenebilir olmasını sağlamak amacıyla ulaşılan tüm verileri içeren bir arşiv oluşturulmuştur.

Dış güvenilirlik için, araştırmada izlenen yöntem ve süreçlerin tüm açıklığıyla anlatılması, kayıtların sunulması, araştırmacının rolünün açıklanması, katılımcıların tanıtılması, araştırmada elde edilen sonuçların verilerle ilişkilendirilmesi ve bunun test edilebilir olması, tüm verilerin saklanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu bağlamda araştırmanın dış güvenilirliğini sağlamak için,

Araştırmada kullanılan yöntem ve süreçler ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin özellikleri tablo şeklinde verilerek, katılımcılar tanıtılmıştır.

Birden fazla görüşme yapılarak katılımcıların araştırmacıya güvenleri sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmacının yaşadığı bölge bu açıdan olumlu etki sağlamıştır.

Araştırmanın sonuçları başka araştırmalarla ile karşılaştırmalı şekilde yorumlanarak sunulmuştur ve alan yazın ile desteklenmiştir.

Araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla, araştırma sonucunda ulaşılan temalar zengin alıntılar ve detaylı raporlandırma ile güçlendirilmiştir.

3.13.Araştırmacının Rolü

Nitel araştırmalarda araştırmacının tüm süreçlerdeki rolü, yetenekleri, kişisel özellikleri ve deneyimleri güvenilirlik açısından önem kazanmaktadır. Bu nedenle araştırmacının rolleri ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılacaktır.

Araştırmacı, araştırma konusunun belirlenmesi süreci de dâhil olmak üzere trans seks işçilerinin yoğun olarak yaşadığı Konak, Alsancak gibi bölgelerde ikamet etmiştir.

Bu durum, araştırmacının olguyu ele alış nedeninde de önemli bir faktör olmuştur.

Araştırmacı mesleki deneyimi dışında uzun yıllardır, çeşitli sivil toplum örgütlerinde gönüllü olarak yer almış ve toplumsal alanda ötekileştirilmiş mülteciler, lgbti+'lar gibi gruplarla çok sayıda çalışmanın içinde yer almıştır.

Seks işçiliği yapmakta olan transseksüel bireylerin heteroseksüel ve “dışardan” bir yabancı ile görüşme yapması oldukça zor bir süreçtir. Bu zorluğu aşmak amacıyla araştırmacı evini trans seks işçilerinin yoğun yaşadığı bir bölge olan Alsancak’a taşımıştır. Aylara yayılan bir süreç izlenerek katılımcıların araştırmacıya olan güvenleri oluşturulmuştur. Araştırmacı bu süreçte görüşme yapılan bireyler dışında

da onlarca trans seks işçisiyle bir araya gelmiştir. Araştırma boyunca sözü geçen grupla sosyal olarak da temas halinde kalınmıştır. Kurulan temas sonrasında çalışma grubundan bireyler araştırmacı için “bizim kız” ifadesini kullanmıştır. Böylece çalışma grubunun yaşam tarzı, sosyal ilişkileri yakından gözlemlenebilmiştir.

Araştırmacı nitel veri analizinde profesyonel bakış açısını sağlamak amacıyla, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi tarafından 7-8 Nisan 2018 tarihlerinde toplam 16 saat olarak düzenlenen “Sosyal bilimler araştırmalarında nitel veri analizi ve görselleştirilmesi: MAXQDA programı” konulu eğitime katılmıştır (Ek 7).

Çalışmanın yukarda özetlenen bir sürecin sonucu ve parçası olduğu düşünülürse olguyu tüm yönleriyle ele alması, araştırmacının konu hakkında geniş fikir sahibi olması gibi özellikler araştırma sonuçlarının güvenilirliğini arttırmaktadır.

3.14. Etik Konular

Araştırmanın tez önerisi sınavında sunulmasının ardından Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü’ne iletilen tez önerisi 11.10.2017 tarihinde enstitü yönetim kurulu kararıyla kabul edilmiştir (Ek 6).

Enstitü kararını izleyen süreçte Ege Üniversitesi Rektörlüğü etik kuruluna tezin yürütülmesi adına etik kurul başvurusu yapılmıştır. Rektörlük kararı, etik kurul kararı için Ege Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’na başvurulması yönünde olmuştur. Bahsi geçen tarihlerde Ege Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’nun toplanma tarihlerinin ve yoğunluğunun tezin yürütülmesini geciktireceği endişesiyle Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü’nün ve tez danışmanının bilgisi dâhilinde Uşak Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulundan çalışmanın yürütülmesi amacıyla 26.06.2018 tarihinde etik kurul izni alınmıştır (Ek 5).

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli etik kurul izni alınarak görüşmelere başlanmıştır. Görüşme yapılan bireylere, anahtar kişiler üzerinden ulaşıldığı ve doğrudan bir kurumla işbirliğine gidilmediği için kurum iznine ihtiyaç duyulmamıştır. Görüşmelerin katılımcılar ve araştırmacı tarafından birlikte

belirlenen ortamlarda ve gizlilik esaslarıyla yapılması planlanmıştır. Bu nedenle araştırmanın raporunda katılımcı isimleri belirtilmemiştir. Görüşmeler sırasında katılımcılara hitap edebilmek için bir rumuz kullanabilecekleri ifade edilmiştir. Rumuz kullanmak istemediklerini belirten görüşmecilerin mahremiyetini korumak amacıyla katılımcı ifadeleri ve özellikleri, görüşmeci numarası kısaltma olarak ve (G5) şeklinde gösterilmiştir. Araştırmaya katılan kişilerden sözel olarak aydınlatılmış onamları alınmıştır (Ek 1). Elde edilen bilgiler, araştırmanın amacı dışında kullanılmamıştır. Veriler geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak üzere 5 yıl süreyle araştırmacı tarafından saklanacaktır.

4.BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde çalışma boyunca elde edilen nitel veriler okuyucuya sunulmuştur. Görüşmelerden elde edilen nitel veriler MAXQDA 2018 nitel veri analizi programı kullanılarak içerik analizi ile çözümlenmiştir. Verilerin analizi sonucunda ulaşılan üst temalar, alt temalar ve kodlar araştırma sorularıyla ilişkilendirilmiştir. Bu bölümde yer verilen zengin alıntılar, alan yazının kuramsal altyapısına uygun biçimde tanımlama, örnekleme, betimleme ve yorumlama yapılarak paylaşılmıştır.

4.1.Katılımcıların Tanıtıcı Özellikleri

Tablo 2’de elde edilen veriler yardımıyla katılımcıların tanıtıcı özellikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca damar içi madde kullanımı, uyuşturucu kullanımı alkol ve sigara kullanımı ile ilgili özellikleri de diğer bir tabloda sunulmuştur.

Katılımcı 10 trans kadının yaşları 20- 44 arasında değişmektedir. Katılımcılardan 5 bireyin eğitim durumu lise iken, bir kişi ilkokul, 4 kişi ise üniversite mezunudur. Görüşmecilerin anne eğitim düzeylerine bakıldığında; 2 birey annesinin okuryazar olmadığını, 4 birey ilkokul mezunu olduğunu, 1 birey lise mezunu olduğunu, 2 birey ise üniversite mezunu olduğunu belirtmiştir. Babalarının eğitim durumu ile ilgili olarak 4 bireyin babası ilkokul mezunu, 2 bireyin babası ortaokul mezunu, 3 bireyin babası lise, bir bireyin babası ise üniversite mezunudur. Yukarıda özetlenen tanıtıcı bilgiler ayrıntılı olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Katılımcıların Tanıtıcı Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Eğitim Durumu	Anne Eğitim Düzeyi	Baba Eğitim Düzeyi
Görüşmeci 1	44	İlkokul	İlkokul	İlkokul
Görüşmeci 2	34	Lise	Okur Yazar Değil	İlkokul
Görüşmeci 3	20	Üniversite	İlkokul	İlkokul
Görüşmeci 4	35	Üniversite	Lise	Ortaokul
Görüşmeci 5	30	Üniversite	Okur Yazar Değil	Lise
Görüşmeci 6	26	Lise	Üniversite	Üniversite
Görüşmeci 7	24	Lise	İlkokul	Lise
Görüşmeci 8	27	Lise	Ortaokul	Ortaokul
Görüşmeci 9	27	Lise	İlkokul	İlkokul
Görüşmeci 10	23	Üniversite	Üniversite	Lise

Tablo 2: Katılımcıların Yaşadığı Şehir, Gelir Durumları ve Sosyal Güvenceye Sahip Olma Özellikleri

	Yaşanılan Şehir	Gelir Durumu	Sağlık Güvencesi
Görüşmeci 1	Büyükşehir	Gelir Giderden Az	SGK
Görüşmeci 2	Büyükşehir	Gelir Giderden Az	Yok
Görüşmeci 3	Büyükşehir	Gelir Giderden Az	SGK
Görüşmeci 4	Büyükşehir	Gelir Giderden Fazla	SGK
Görüşmeci 5	İl	Gelir Giderden Az	SGK
Görüşmeci 6	Büyükşehir	Gelir Giderden Fazla	SGK
Görüşmeci 7	Büyükşehir	Gelir Gidere Denk	Özel
Görüşmeci 8	Büyükşehir	Gelir Giderden Az	Özel
Görüşmeci 9	İl	Gelir Gidere Denk	SGK
Görüşmeci 10	Köy/Kasaba	Gelir Giderden Az	SGK

Görüşmecilerden 7'si hayatının büyük bir bölümünü büyükşehirde geçirdiğini belirtmiştir. 2 kişi ilde büyüdüğünü belirtirken, 1 kişi ise hayatının büyük bir bölümünü köy/kasabada geçirdiğini ifade etmiştir.

Görüşmecilerin gelir durumlarına bakıldığında, 6 kişi gelirinin giderlerinden daha az olduğunu belirtmiştir. 2 kişi gelir ve giderlerinin birbirine denk olduğunu belirtirken, 2 kişi ise gelirinin giderlerinden fazla olduğunu ifade etmiştir.

Bireylerin sağlık güvencelerine bakıldığında, 7 kişi SGK ya bağlı olarak genel sağlık sigortasından yararlandıklarını, 2 kişi bireysel özel sağlık sigortası yaptırdığını, bir kişi ise hiçbir güvencesinin olmadığını belirtmiştir (Tablo 3).

4.2.Seks İşçisi Transseksüel Bireylerin Alkol, Sigara, Uyuşturucu ve Damar İçi Madde Kullanım Özellikleri

Katılımcıların alkol, sigara, uyuşturucu ve damar içi madde kullanım özellikleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Alkol, Sigara, Uyuşturucu ve Damar İçi Madde Kullanım Özellikleri

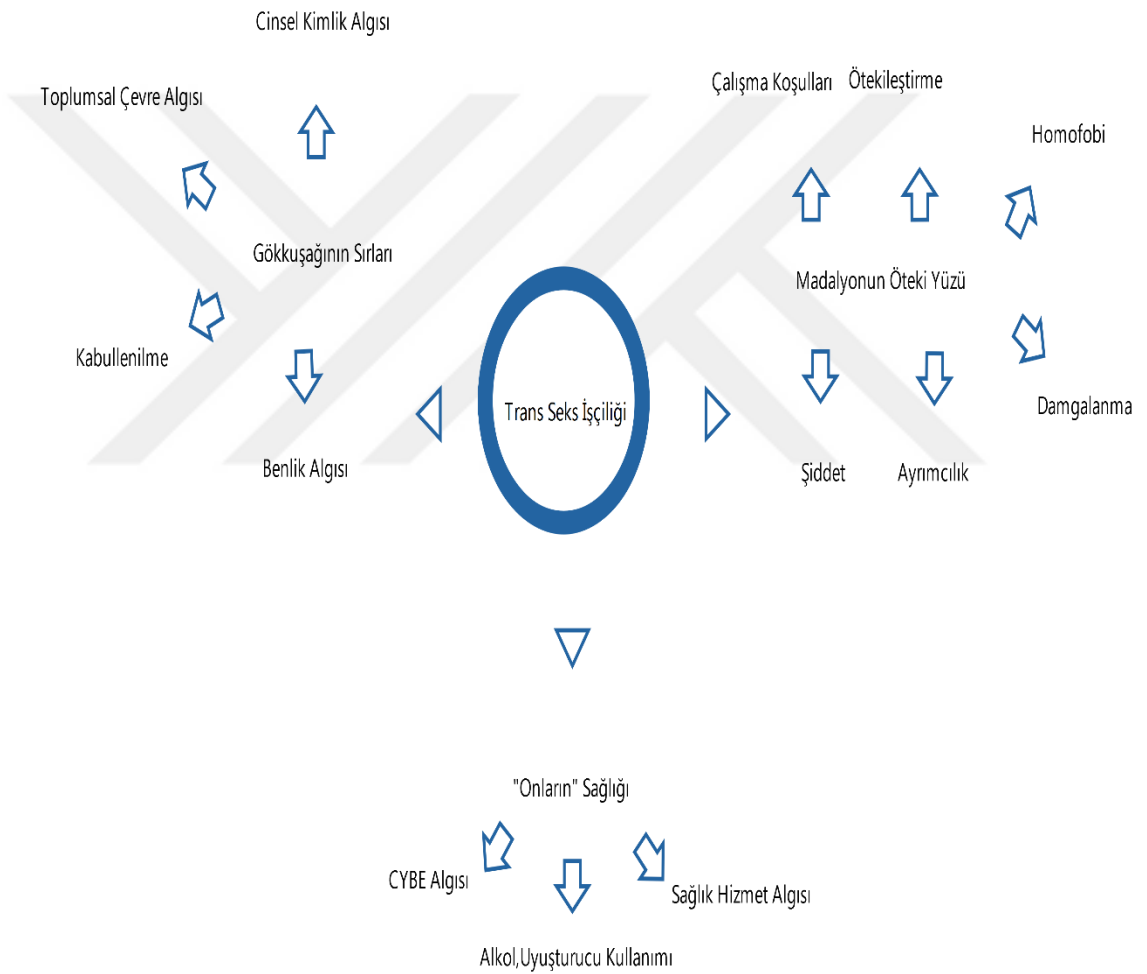
Görüşmeci	Alkol	Alkol Kullanım Sıklığı	Uyuşturucu	Damar İçi Madde	Sigara
Görüşmeci 1	Evet	ayda bir	hayır	hayır	evet
Görüşmeci 2	Evet	haftada 2-4	hayır	hayır	evet
Görüşmeci 3	Evet	haftada bir	Evet	hayır	evet
Görüşmeci 4	Evet	haftada 2-4	hayır	hayır	hayır
Görüşmeci 5	Evet	haftada 5 ve üstü	Evet	hayır	evet
Görüşmeci 6	Evet	ayda bir	hayır	hayır	evet
Görüşmeci 7	Evet	ayda bir	hayır	hayır	hayır
Görüşmeci 8	Evet	haftada 5 ve üstü	Evet	hayır	evet
Görüşmeci 9	Evet	haftada 2-4	hayır	hayır	evet
Görüşmeci 10	Hayır	Hiç	hayır	hayır	hayır

4.3. Trans seks işçiliği

Bu bölümde trans seks işçiliği olgusunun katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin içerik analizine tabii tutularak nasıl incelendiğine yer verilmiştir.

Bu çalışmada trans seks işçiliği olgusu üç üst tema altında okuyucuya sunulmuştur. Bu üst temalardan ‘Gökkuşağının Sırları’ üst teması, bireylerin hem seks işçiliğiyle ilgili hem de cinsel yönelimleri olarak transseksüel kimlikleriyle biriktirdikleri yaşam deneyimleri ve bu deneyimler sonucunda kendilerini ve çevreyi algılayış biçimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Tüm bu süreçlerde yaşadıkları sorunları betimleyen kodların oluşturduğu temalar ve bunların toplandığı üst tema ise ‘Madalyonun Öteki Yüzü’ olarak ifade edilmiştir. Son olarak sağlık hizmetlerinden yararlanma durumları, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara ilişkin algıları, alkol ve uyuşturucu kullanımına ilişkin görüşleri ise ‘Onların Sağlığı’ üst temasının altında toplanmıştır. Trans seks işçiliği olgusunu ele alırken ortaya çıkan tüm üst ve alt temalar aşağıdaki şekilde verilmiştir (Şekil 4).

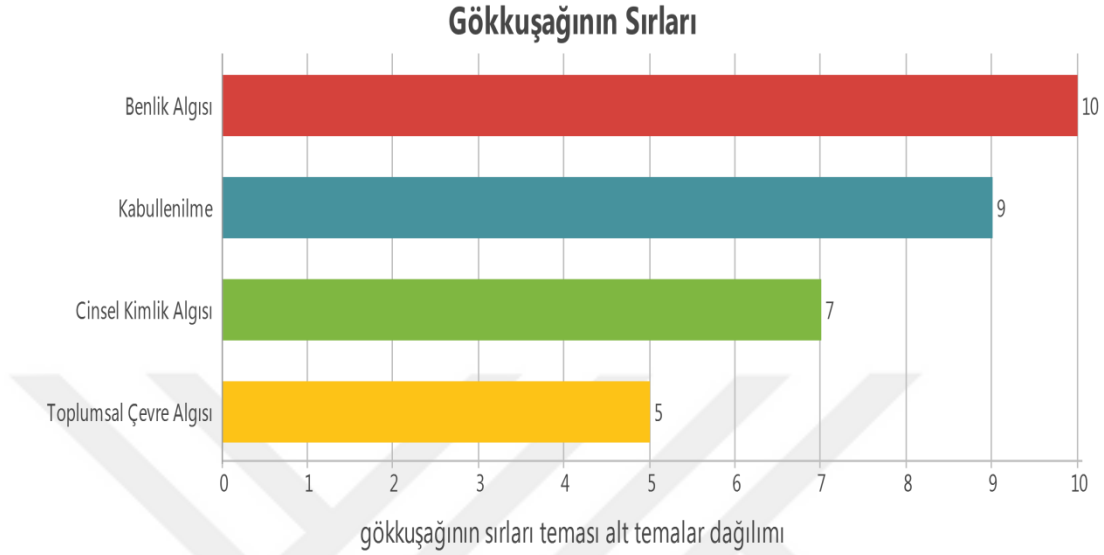

Şekil 4: Trans Seks İşçiliği Olgusu Tematik Analizi

4.3.1. Gökkuşağının Sırları

Bu bölümde transeksüel seks işçisi bireylerin yaşam deneyimlerine, bireysel değişim süreçlerine ve bu süreçlerde kendilerini algılayış biçimlerine yer verilmektedir. Gökkuşağının sırları temasının altında cinsel kimlik algısı,

kabullenilme, benlik algısı, toplumsal çevre algısı alt temaları bulunmaktadır. Gökkuşağının sırları temasını oluşturan alt temaların tema içerisindeki ağırlıklarını da ifade eden grafik aşağıdaki gibidir (Grafik 2).

Grafik 2: Gökkuşağının Sırları Teması Alt Temalar Dağılımı

4.3.1.1.Cinsel Kimlik Algısı

Cinsel kimlik, cinselliğin pek çok farklı boyutları olan biyolojik, fiziksel, psikolojik, zihinsel ve sosyal süreçlerin etkileşimi ile gelişir, oluşur ve olgunlaşır. “Cinsiyet”, “toplumsal cinsiyet” ve “cinsiyet rolleri”, “cinsel davranış”, “cinsel yakınlık”, “cinsel yönelim” gibi pek çok kavram, zaman zaman birbirleriyle karıştırılan ya da birbiri yerine kullanılan kavramlar olsa da cinsel kimliği açıklayan ana kavramlardır (Seekaew vd., 2019). Cinsel kimliğini trans, transseksüel, travesti, eşcinsel olarak tanımlayan bireyler ile yapılan görüşmelerde cinsel kimlik algısı temasını şekillendiren kodlar değişmek, aynadaki kadın, hep böyleydim, normallik, farklı olma, daha rahat bir yaşam, pişmanlık, yalnızlık hissi şeklindedir.

Görüşmeciler cinsel kimliklerinin farkına varmaya başladıkları dönemden kendi geçiş süreçlerine ve sonrasındaki duygu durumlarına dair paylaşımlarda bulunmuştur. Cinsel kimliklerini ifade ederken en başından beri şu an bulundukları cinsel kimliğe ait olduklarını ifade eden trans kadınlar sonrasındaki süreçlerini aynada kendilerine bakarken bir kadın gördükleri ifadesiyle betimlemişlerdir.

Çocukluk çağlarından itibaren şekillenen cinsel kimlikleri normal olma ve farklı olma arasında gidip gelen bir sarkaçta olan trans kadınlar kendilerini heteroseksüel anlayış ve onun biçimlendirdiği erkek ve kadın kimliklerinin dışında tanımlarken farklı olduklarını ifade etmişlerdir. Bu farklı olma düşüncesi ve sonrasında gelen daha rahat bir yaşam sürme isteği evden ayrılma, aileden uzaklaşma gibi sonuçlar doğurarak bir değişim sürecini başlatmıştır. Tüm bu süreçler her trans kadında aynı gelişmemekle beraber genel olarak paylaşılan deneyimler bu şekilde olmuştur. Trans kadınların cinsel kimliklerinin ortaya çıkması ve bunu kendilerinin fark etmesi çoğunlukla çok küçük yaşlardan itibaren tarif edilmektedir.

'...İlk cinsel kimliğimi ne zaman fark ettim, ben doğduğumdan beri, doğduğumdan beri derken kendimi bilmeyi başladığımdan beri. İlkokul sıralarındayken bile ben erkeklerden hoşlanıyordum'(G4)

Cinsel kimliğini fark ettiği dönemi *'doğduğumdan beri, kendimi bilmeye başladığımdan beri'(G4)* olarak açıklayan görüşmeci cinsel yönelimini *'erkeklerden hoşlanan'(G4)* olarak ifade etmektedir.

'Aslında hep böyleydim. Yani kendimi hep böyle görüyordum mesela ortaokul döneminde kızlar teklif ediyordu mesela ben istemiyordum.'(G2)

Bir diğer görüşmecinin ifadesinde de yine küçük yaşlardan itibaren şekillenmeye başlayan cinsel kimliğine dair görüşmecinin yorumu *'hep böyleydim'(G2)* şeklindedir. Aynı görüşmeci sözlerine şu şekilde devam etmektedir;

'Mesela çocukluğumdan beri mesela abimin arkadaşları gelirlerdi evde oturlardı kalktıklarında ağlardım. Bu abi niye gitti neden gitti o abi diye. Ki içindeki o duygu ona karşı bir hayranlık ona karşı bir şey çekiyordu beni mesela giderdim onun yanına tuttururdum böyle ona dokunurdum onu öpmeye çalışırdım. Hani öyle bir farklılık uyandırdı oda...'(G2)

İlkokul çağlarından itibaren kızların ilgisine yanıt vermediğini ifade eden görüşmeci evlerine misafirliğe gelen abisinin arkadaşlarına karşı ilgi duyduğunu belirtmiştir.

Kendi cinsel kimliğine ait bireylerden hoşlanma aynı zamanda beden algısındaki değişime de yol açmakla beraber bir değişim isteğine dönüşmektedir. Trans bireylerde beden imajının şekillenmesi sürecinde görülen ikili bu durumu katılımcı bireyler şu sözlerle ifade etmiştir;

‘...hani bir erkeksi yüzüm vardı konuşma tarzım farklıydı giyiniş tarzım farklıydı bir aynanın karşısında ilk baktığım bir yüzüm vardı şu an baktığım bir ikinci yüzüm var. (G2)

‘Yani kendim gibi olamıyorum mesela. Mesela kadınsı görünmek istiyordum ama kadınsı görünemiyorum. (G7)

Transeseksüel bireylerin geçiş ve değişim süreçleri öncesinde beden imajı ve algısı arasında bir çelişki oluşturduğu ve bu çelişkinin de kişilerde özellikle ergenlik dönemlerinde bireylerin seçimlerinde önemli bir etkisi olduğu düşünülmüştür. Görüşmecilerin aktardığı ifadelerden yola çıkarak, araştırmacı görüşmecilerin aynada gördükleri bir yüz ve içerde bir yerde büyütülen başka bir kadın olduğu görüşüne varmıştır. Ayrıca görüşmeciler pek çok kez farklı şekillerde bu çelişkiyi ifade etmişlerdir.

‘Hani içimdeki duygular biraz daha kadınsıydı. Nasıl anlatayım, bedenim erkekti ama ruhum kadındı ve buna engel olamadım. Birçok kez de hatta babamın üzerinden sigortadan yararlandığım için çok psikiyatri ve psikoloğa gittim ve psikiyatr en sonunda bana şunu söyledi, şöyle bir cevap verdi; bunun bir ilacı ya da hapı yok ki, işte bunu yut sabah-öğlen-akşam gibi, erkek ol, diyemeyiz.(G9)

Başka bir görüşmeci ise bu durumu ‘*bedenim erkekti ama ruhum kadındı ve buna engel olamadım*’ sözleriyle betimlemiştir. Bireyler genellikle doğumdan sonraki birkaç yıl içerisinde biyolojik cinsiyetinin farkına varmakta ve onu tanımaktadır. İnsanların büyük bir çoğunluğu doğdukları cinsiyeti kendi cinsel kimliği olarak kabul etmektedirler. Ancak bir bireyin biyolojik olarak erkek ya da dişi olması, onun cinsel kimliğini de erkek veya dişi olarak tanımlaması gerektiği anlamına gelmemektedir. Cinsel kimlik, bireyin kendi cinsiyetini tanımaya başladığı andan itibaren çevresi, ailesi, içinde yaşadığı toplumsal kültürel ve sosyal özelliklerden etkilenmektedir.

(Başar, Nil ve Kaptan, 2010; Connel, 1998). Amerikan Psikiyatri Birliği'nin (1994, 2013) ifadesiyle “cinsel kimlik bozukluğu” veya “cinsiyet disforisi” tanısında, kişinin benimsediği cinsiyet kimliğiyle (gender identity), o kişinin cinsiyeti (sex) arasında açık bir uyumsuzluk tanımlanmıştır. Bu yüzden kişi diğer cinsin bir üyesi olarak yaşamayı ve kabul edilmeyi istemektedir (Bazarra, Castro ve diğerleri, 2012).

Bu tanıda kişi, bir yandan bu uyumsuzluk nedeniyle kendi bedenine ait birincil veya ikincil cinsiyet özelliklerinden kurtulmayı amaçlarken, öte yandan diğer cinsin ait birincil ve/veya ikincil cinsiyet özelliklerine de sahip olmayı ister. Yukarıda da belirtildiği gibi görüşmecilerin biyolojik cinsiyetleri ve cinsel kimlikleri arasındaki farklılık ve bu farklılığın sonucu olarak beden imajlarındaki değişim isteğini ifade ediş biçimleri şu şekildedir;

'Bugün diyeceksin ki bana yani'cığım gey olarak mühendis de var, eczacı da var, doktor da var, ıvır da var zıvır da var ama ben çok maskülen bir gey değilim. Kırım kırımdım. Yani ben o zaman tamam yapabilirim mesleğimi yapardım ama ben 40 yaşına 50 yaşına geldiğimde bir Fatih Ürek gibi, misal veriyorum, onları yermek anlamında söylemiyorum. Yüzüm gözüm kız gibiydi. Hareketlerim, tavрім, davranışlarım da öyleydi. Ben gey olarak yaşayamazdım, devam edemezdim. O yüzden transı seçtim.'(G4)

'Ondan sonra görünümüm değişmeye başladı yavaş yavaş. Bilinçsiz bir şekilde oldu tabii en başlarda. Sonuçta 16-17 yaşındasın bilinç sahibi değilsin ister istemez, zamanla tüm her şey oturuyor.'(G6)

Görüşmeci 6'nın da aktardığı gibi değişim süreci genellikle ergenlik döneminde başlayan ve sonraki yıllarda devam eden uzun bir zamana yayılmaktadır. Bu süreçte trans bireyler çeşitli zorluklara maruz kalmaktadır. Türkiye'de cinsiyet değiştirme ilk kez 1988'de Medeni Kanun'un 29. maddesine sonradan dâhil edilen bir fıkra ile yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme cinsiyet değişiklikleri için yeterli görülmediğinden 2002 yılında Medeni Kanun'un 40. maddesine yeni bir madde daha eklenmiştir (Başaran, 2012). Bu madde ile birlikte, biyolojik cinsiyetini değiştirmek için başvuran kişilerin, 18 yaşını doldurmuş olması, evli olmaması gerekmektedir. Aynı zamanda bir eğitim ve araştırma hastanesinden alınacak resmi sağlık kurulu

raporuyla transseksüel olduğunu, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığı açısından zorunlu olduğunu ve üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun bulunduklarını belgelemesi gerekmektedir (Başaran, 2012).

Yasal mevzuatın uzun süreçlere yayılması, bu süreçlerle ilgili bilgisizlik, resmi kurumlara başvurmaya karşı önyargılar kişileri cinsiyet değiştirme operasyonlarını yaptırabilmek için başka özel yöntemlere başvurmaya zorlamaktadır. Bunun sonucunda ise merdiven altı operasyonlar, bilinçsiz ve yasa dışı yollardan hormon kullanımları giderek artmaktadır. Cinsiyet değiştirme ameliyatlarının yurtdışında ve yurt içinde çok yüksek fiyatlarla yapılıyor olması transseksüel bireyleri değişim sürecini tamamlamak uğruna çeşitli yollara başvurmaya itmektir. Bireysel sağlık ve can güvenliği açısından birçok riski barındıran bu yöntemler pek çok sağlık sorununu da beraberinde getirmektedir.

Yapılan görüşmelerde trans bireylerin değişim uğruna pek çok riski göze aldıkları belirlenmiştir. Bunca riske rağmen sürecin hızlanmasına yönelik atılan her adım aslında beden imajı ve cinsiyet kimliğinin bir an önce bütünleşmesine yönelik çabalar olarak gözlemlenmiştir. Bu bütünleşmenin sonucunda kişilerin ifadelerine yansıyan tamamlanma duygusu şu şekilde ifade edilmektedir;

'İlk işe çıktığım zaman çok mutluydum yani artık kadın kimliğime bürünmüşsün giyiniyorsun artık kafanda saçın var ben buyum diyebiliyorsun ben buyum yani. Yani ilk giyindiğim zaman çok mutlu oldum yani ben buyum dedim ya gerçekten buyum dedim bende kadın oldum dedim. Güzelde olmuştu yani.' (G2)

Görüşme yapılan trans kadınlar genellikle cinsiyet değişim süreçleri ve seks işçiliği deneyimlerinin başlangıçlarıyla ilgili aynı dönemi işaret etmektedir. Bunun olası bir nedeni ise cinsiyet değiştirme sürecinin başlamasından itibaren daha az görünür olan cinsiyet kimliği artık somut olarak tüm toplum ve çevre tarafından görünmektedir. Ve kendi içinde cinsel yönelimini keşfederken, belki sessiz, sakın, kız gibi ya da annesine sürekli yardım eden erkek çocuğu gitmiş, yerine tüm normları yıkmak uğruna değişim sürecine giren trans kadın gelmiştir. Bu durum trans bireyi, *normallik* ile *farklı olmak* arasında bir terazide gidip gelmeye mecbur kılmaktadır.

'İlk 5 yaşında annem fark etmiş zaten benim durumumu, sınıf öğretmenim söylemiş bu çocuk farklı diye. Götürmüşler psikoloğa, o da şunu söylemiş, farklı bir birey olabilir ama siz bunu belli etmeyin, bu durumu birbirinize belli etmeyin, sadece izleyin, demiş. (G6)

'Yine de şuna isyan etmiyorum hiçbir zaman Allah'a, bir trans birey olarak normal insanlardan aşırı farklı olduğumuzu hissediyorum ve biliyorum ve de buna da şükrediyorum yani. (G9)

Trans kadın görüşmecilerin kendi ifadeleriyle belirttiği normallik ve farklı olma kavramları aslında cinsel kimlik algılarının da ötesinde toplumun bireye hissettirdikleri ile de bağlantılı kavramlardır. Bireylerin kendilerini tanımlarken normallik vurgusu yapmaları aslında toplum tarafından yıllarca ötekileştirmeye ve ayrımcılığa maruz kalan bireylerin birer savunma mekanizması olarak görev yapmaktadır. Normal erkek, normal kadın, normal hasta, normal vatandaş gibi kavramlar görüşmelerde sık sık tekrar edilmiştir. Örneğin;

'Yani çoğu arkadaşım hissettiği hep ortak şeyler vardı. Biz normale dönebilecek miyiz ya da ben normal bir erkek olabilecek miyim?'(G4)

'Ama ben öyle gezmiyorum, kendimi normal bir kadın olarak gördüğüm için, normal bir sıradan kadın gibi davranıyorum. Davranmıyorum aslında...' (G6)

'Normal sıradan halk gibi insan gibi yaşıyorum kimliğimi de hiç hatırlatmıyorlar bana o yüzden çok şanslı olduğumu söylemiştim sana.(G1)

'Ben zaten yeşil kartlıyım normal hasta olarak gidiyorum onlardan yararlanıyorum. Yani bir hastanede sen travestisin sen transsın sen erkeksin sen kadınsın diye ayırt etmiyorlar hastaneye gittiğimiz zaman normal vatandaşsın zaten. (G1)

Cinsel kimlik ve beden imajının buluşması ile birlikte bireyler daha rahat bir yaşam isteği ile genelde aile evinden ayrılmaktadırlar. Görüşmecilerin aktardığı en yaygın neden aile tarafından cinsel kimliğinin kabul edilmemesi ve baskı uygulanmasıdır. Görüşmeci 6 bu durumu şu şekilde ifade etmiştir;

'Daha rahat bir yaşam sürmek için, akşam çıkma, şu saatte evde ol, bunlar bana göre değildi çünkü. Sırf o yüzden aslında hani maddi boyuttan dolayı değil. Ben kendim kaçtım, onlar gitme ne olur burada kal dediler.'(G6)

Evden kaçma, aileden ayrılma veya ailenin reddetmesi sonucunda görüşmecilerin birçoğu genellikle ailenin yaşadığı şehirden uzak bir şehre gelerek yine trans bir arkadaşlarının yanına geldiklerini ifade etmişlerdir. Genellikle başka bir trans seks işçisinin yardımı ile seks işçiliğine başlayan bireylerden ikisi seks işçiliği ve yaşadıkları deneyimle ilgili pişmanlık duyduklarını ifade etmişlerdir. Geneli yansıtır nitelikte ve tekrarlanan kodlar olmamasına rağmen görüşme içinde önemli olduğu düşünülen ifadeler şu şekildedir;

'Yaşadım sonra pişmanlık duydum tabii, duygusal anlamda çok kötü oldum. Ama tabii ki de bu mesleği yapanlar, işi yapanları kesinlikle kınamıyorum.'(G3)

'Pişman mıyım, aslında bu halime, bu görüntüme geldiğimden dolayı pişman değilim ama eğitim hayatımı tamamlamadığım için pişmanım.'(G5)

Son olarak cinsel kimlik algısı teması altında en sık tekrarlanan kodlardan birisi ise yalnızlık hissidir. Tüm görüşmeciler yalnızlık duygusuna dair deneyimlerini aktarmıştır. Bu aktarımlardan bazıları şunlardır;

'Kendini yalnız hissediyorsun, mutsuz hissediyorsun, dışlanmış hissediyorsun, bir yere ait hissetmiyorsun. Tabii bu böyle sürdüğü sürece transların yaşamı son buluyor, çoğu intihar ediyor zaten biliyorsun, %50'si intihar ediyor sırf bu yüzden ki bu sadece görünen yüzeyi, görünen kısmı.'(G6)

Görüşmeci 6'nında aktardığı gibi kayıtlı verilere ulaşılamasa da seks işçisi trans bireylerde intihar haberleriyle sık sık karşılaşılmaktadır. Yalnızlaşma, depresyon ve mutsuzluk hali intihar girişimlerini de beraberinde getirmektedir. Görüşmecilerin ifadeleri de bu yalnızlaşma ve depresyonu kanıtlar niteliktedir. 2017 yılında Toplumsal Dayanışma İçin Psikologlar Derneği'nin yayınladığı *"Psikologlar İçin Lgbti'lerle Çalışma Klavuzu"* isimli çalışmada intihar girişimlerinin oranlarına

bakılarak lgbti bireylerin, yalnızlık depresyon, mutsuzluk gibi nedenlerle daha fazla intihar girişiminde bulundukları ifade edilmiştir (Toplumsal Dayanışma İçin Psikologlar Derneği, 2017)

‘Şöyle, trans kadın her zaman yalnızdır onu söyleyeyim, hiç güvenebileceği bir arkadaşı yoktur. Yani ne bileyim, bir transla aynı evde yaşasan bile hem anne hem baba hem kardeş neyse öyle görmek istiyorsun mesela.’ (G9)

Aynı zamanda toplumda yalnızlaşmanın yanında kendi cinsel kimliklerini algılama süreçlerinde kendine karşı bilinmezlik duygusu ile ne olduğunu bilememek, dünyada bir tek bu duyguları ve yönelimi taşıyan kendisi olma gibi düşünceleri de paylaştıkları gözlemlenmiştir. Görüşmeciler, başka bir trans birey görene kadar kendisinin yalnız olduğu düşüncesini taşımakta olduklarını şu şekilde ifade etmektedir;

‘Bir tane bir site vardı, bu geylerin oldu site vardı. Orada bir gey arkadaşımla tanışmıştım. O zaman şöyle bir korkum vardı, tüm dünyada bir tek ben mi böyleyim acaba diye, hep böyle içime kapanık bir çocuktum. Daha sonrasında işte onunla tanıştıktan sonra buluştuk bir gün Ankara’da parkta. Sonra bana şöyle bir cümle kullanmıştı; gel bir bayan arkadaşım var, kadın ona çay içmeye gidelim gibi, beni kandırmıştı. Sonra ilk o zaman bir trans görmüştüm ve trans nedir, gey nedir, transseksüel nedir o zaman hiçbir bilgim yoktu.’ (G9)

‘Üniversite de ben normalde eşcinselliğimi hissettiğimde dünyada bir tek ben varım, başka kimse yok zannedirdim. Zaten bütün arkadaşlarıma sorarsanız aynı şeyi söyleyeceklerdir. Bir tek benim, benden başka kimse yok, sofraya oturduğumda ya da alışverişe çıktığımda acaba insanlar anlayacaklar mı, acaba ben tek miyim, diye düşünüyordum.’ (G5)

‘Bir tek benim benden başka kimse yok’ sözleriyle cinsel kimliğini ilk algılayış biçimini anlatan görüşmeci devamında ekliyor; ‘Ben tek olmadığımı tabii ki de liseden sonra, üniversitede anladım. Ama liseye kadar kendi cinsinden kimseyi bulamıyorsun. Bakıyorsun insanlara, yaşadığım ortam, doğuda herkes gizlemek zorunda, dışarıya da çok çıkamıyordum, evdeyim ders çalışıyorum.’ (G5)

‘Türk toplumu hatta tüm dünyayı karşına almış derecesine geliyorsun bazen, böyle düşüncelere kapılıyorsun. Toplumun her alanında itiliyorsun çünkü her şekilde de olsa itiliyorsun ve bunu karşına alabilmek büyük cesaret bence.’(G3)

Cinsel kimliklerini algılayış biçimleri tüm görüşmecilerde farklı işleyen süreçler halinde gelişse de genel olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

4.3.1.2.Benlik Algısı

Gökkuşağının sırları üst teması altındaki bir diğer tema olan benlik algısı teması yarı yapılandırılmış görüşme sorularındanya da seks işçisi trans kadın olmak ... dır desem o boşluğu nasıl doldurursunuz sorusuna verilen cevapların in vivo kodlanması ile oluşturulan temadır. Bireylerin kendilerini tanımlama şekillerini göstermeye yardımcı olan bu kodlamada her bireyin kendini ifade ediş şekli ayrı tanımlarda olsa da ‘İnsan Olmak’ in vivo kodu birden fazla görüşmeci tarafından dile getirilmiştir.

‘Yani dışarda unutuyorum bazen trans kimliğimi de unutuyorum yani ne bileyim o boşluğu nasıl doldurayım bilmiyorum insan olmak yani benim için daha önemli yani cinsiyet minsiyet benim için öyle şeyler sorun değil yani yeter ki insan olsun.’(G1)

‘Benim çok kötü psikolojim bozuluyor, yani hele bu ölümler bu aralar çok fazla var, çok da üzüyor, onu demin dediğim gibi onları yapanları Allah ıslah etsin. Yani bizim de insan olduğumuzu Türk toplumu unutmasın, diyorum, başka da bir şey demiyorum.’(G9)

‘Yani ne hakla neden insan değil miyim ben onunda evladı yok mu? Gerçekten vazgeçip Türkiye’den gitmek istiyorum yani insan olmak istiyorum dinimden bile soğuttular beni.’(G2)

Alıntılarda ifade edilen şekliyle insan olmak olgusu trans bireyler tarafından herkesle eşit fırsatlara sahip olmak, ayrımcılık ve ötekileştirmeden uzak yaşamak isteklerini dile getiriş biçimlerinden biri olarak yorumlanabilir.

Başka bir görüşmeci ise kendisi şöyle tanımlamaktadır; *‘Transseksüel olmak da nokta noktayı doldurmak gerekirse de, gökkuşağının bilinmeyen rengi, derdim ben.’(G10)*

‘... olmak, mutluyum. Şunu söyleyebilirim, trans kadın olduğum için çok mutluyum, bunu söyleyebilirim.’(G9)

Görüşmeci 9’un benlik algısı, mutlu olmak şeklinde olmuştur. Başka bir görüşmeci olan Görüşmeci 6 ise şu sözlerle mutlu olduğunu ifade etmektedir;

‘... olmak için çok uğraştım, çok savaş verdim, çok şeyler yaşadım. Şuan olmak istediğim yerdeyim, mutluyum hayatımdan, bilmiyorum, şu anki bedenimde mutluyum, yine olsa yine yaparım, şu anki beynimle olsa daha çok şeyler yaparım gerçi de şu anki beynimle baştan başlamayı çok isterdim. Çünkü zamanla değişiyor insan, belli bir yaş aldıktan sonra tecrübelerden sonra değişiyor. ... olmak, tekrar nefes almak gibi bir şey benim için.’(G6)

Görüşmeci 6’nın alıntısında belirttiği *‘şu anki beynimle olsa daha çok şeyler yaparım’* ifadesi, kişinin geçiş sürecinde ve şu an olduğu kişiye ulaşana dek yaşadığı olumsuz deneyimlerinden kendini korumak istemesini betimlemektedir. Bununla birlikte benlik algısını en güzel betimleyen ifade *‘tekrar nefes almak’* şeklindedir.

Başka bir görüşmeci G5 ise bu durumu şöyle ifade etmiştir;

‘Yeniden var olmak, kendi kendini doğurmak, yeniden yapmak ama maalesef toplum buna beni pişman etmeye çalışsa da ben direniyorum. Yeniden var oldum ve bunun devamını getireceğim. Bir daha dünyaya gelsem bir daha olurum.’(G5)

Tekrar nefes almak, kendi kendini doğurmak, yeniden var olmak gibi invivo kodları ortaya çıkaran ifadeler bireylerin ait oldukları benliğe sonradan sahip olmaları ve kendilerini buldukları bir yeniden doğum ve var olma savaşı olarak ifade edilmiştir. Diğer görüşmecilerin benlik algısına ilişkin ifadeleri de aşağıdaki alıntılarda verilmiştir;

'... olmak özel olmak, ... olmak ayrıcalıklı olmak, ... olmak yaşam demek, ... demek hayat demek, diye noktaları doldurabilirim herhalde.'(G7)

'... olmak cesarettir, büyük cesarettir, korkmamaktır yani bazı şeylerden korkmamaktır, cesarettir, inançtır, inattır. Ne diyeyim yani, ben öyle düşünüyorum açıkçası, yani çok büyük bir cesaret olduğunu düşünüyorum.'(G3)

Üçüncü görüşmeci bireysel var olma sürecini cesaret, inat, inanç, korkmamak gibi sözcüklerle nitilemektedir. Aynı zamanda bu ifadeler sürecin zorluğuna da çubuk bükmemektedir. Cesaretli olmayı gerektiren bir dönüşüm sürecinden geçmiş olma kişinin benlik algısını güçlendirmiştir. Başka bir görüşmeci ise bu durumu *'zor oldu ama oldu'* (G4) olarak açıklamaktadır. Zorlu bir yolun sonunda ulaşılan hedefin yeniden doğmak, tekrar nefes almak olarak yorumlanması, bu zorlu öykünün nihai zafere ulaşma noktası ise, insanın benliğinin maddi ve manevi tüm dünyasının yeniden var olması olarak betimlenmiştir.

Şu ana değin alıntılanan ifadelerin hemen hemen hepsi benlik algısına dair olumlu kodlamaları oluşturan ifadelerdir. Bazı görüşmecilerin ise benlik algısına dair ifadeleri şu şekildedir;

'Çok yorucu bir hayat, çok yorucu gerçekten. Bir de ailenle görüşmüyorsun, bilmem ne, benim için sadece yorucu ve böyle lüzumsuz gibi geliyor artık bana seks yapmak, seks işçiliği, sadece bu kadar diyebilirim, başka bir şey yok.'(G8)

'Aseksüel oldum, beni fuhuş aseksüel yaptı. Nasıl, açayım şu konuyu. Müşterilerle para karşılığı beraber oluyorum ama o anda onun istediği için yani bir fuhuş makinesi diyelim geceleri. Gündüz kendi zevkim için bir şey yapamıyorum aslında.'(G5)

Alıntılanan ifadelerde görüşmeciler benlik algılarının aksine aslında seks işçiliğine ilişkin görüşmelerini aktarmaktadır. Fakat burada şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır. Seks işçiliği yapıyor olmak, görüşmecilerin kendini algılayış biçimini yalnızca seks işçiliğine indirgemesine neden olmaktadır. Görüşmecilerin bazıları kendilerini *'fuhuş makinası'* şeklinde insan onurunu kırıcı bir şekilde

betimlemektedirler. Bu durum, toplumsal ve kültürel yapı içerisinde trans seks işçilerinin yaşadıkları sorunlarla birlikte düşünülmesi gereken daha büyük bir paradokstur.

4.3.1.3. Toplumsal Çevre Algısı

Türkiye’de şimdiye değin eşcinsellik yasaklanmamıştır ve eşcinselliğe engel teşkil eden bir yasa da bulunmamaktadır. Ancak toplum genelindeki homofobik davranışlar ve hükümetlerin uygulamaları, eşcinsellerin ve farklı cinsel yönelime sahip bireylerin baskıya maruz kalmasına sebep olmaktadır (Aygin,Acar,2015; Turan ve ark.,2015).

Baskıya maruz kalan bireylerin toplumsal çevre algısı alt teması altında toplumun bakışı, bedel ödeyen olma, ikiyüzlülük ve el âlem ne der kodları bulunmaktadır. Trans seks işçisi bireylerin toplumun bakışına dair ifadeleri şu şekildedir;

‘Özellikle önyargı problemi çok fazla var. Kamu alanlarında, devlet katlarında insanların bakışları çok iyi olmuyor. Bunun kötü bir davranış, kötü bir yapı olduğu düşüncesiyle, yanlış örnek olabileceği düşüncesiyle bizleri toplumun hiçbir alanında görmek istemiyorlar.’(G3)

‘ Çünkü bir seks işçisisin, o şeyle algılandığın için her şey mubah. Toplumun her alanında itiliyorsun çünkü her şekilde de olsa itiliyorsun ve bunu karşına alabilmek büyük cesaret bence. Toplumun her tarafından zıtlık alırsan patlama derecesine geliyorsun, sen de zıtlıyorsun topluma karşı.’(G3)

Görüşmeci 3’ün alıntılanan ifadesinde belirttiği toplumdan alınan tepkiye karşı topluma karşı aynı tepkiyle yaklaşma önemli bir ifadedir. Toplumdan dışlanan bireylerde yalnızlık, mutsuzluk, diğer insanlara karşı öfke duyma, başkalarını suçlama eğilimleri bireysel olduğu kadar bireyin içinde yaşadığı toplumdan da kaynaklanabilmektedir. Günümüzde pek çok haberde gördüğümüz medyaya yansıtılan haberlerde trans seks işçisi bireylerin olumsuz davranışlarının kökeninde yatan nedenlerden birisi de bu karşı karşıya gelme halidir (Pembe Hayat, 2016)

Aynı zamanda yaşanan çevrede ki toplum baskısı kişilerin tercihlerinde ne yazık ki

önemli bir kıstas haline gelmektedir. Özellikle feodal nüveleri hala içinde taşıyan ataerkil toplumlarda, aile yapısı, milli, manevi değerler söylemleri altında pek çok birey aileden uzaklaşma, evden atılma, ailenin reddetmesi gibi durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. 2015 yılında Gökhan Kabacaoğlu'nun *"Gey Ve Lezbiyenlerde Açılma Süreci: Nitel Bir Çalışma"* isimli çalışmasında, farklı cinsel yönelimlere sahip bireylerin özellikle açılma süreçlerinde aile bireyleri tarafından reddedilme, evden uzaklaştırılma gibi süreçleri yaşadıkları araştırmaya katılan bireyler tarafından sıklıkla ifade edilmiştir (Kabacaoğlu, 2015). Görüşmeci 2'nin ifadeleri bu duruma örnektir;

'Ailemin kulağına babamın kulağına farklı şeyler gidiyor. Hani senin oğlun bak şöyle olmuş böyle olmuş diyerekten yine tekrar dönmek durumunda kaldım buraya. Toplumun bakışı aslında çok etkiledi çok.' (G2)

'Benim orda ismim çıktıktan sonra benim babam abim burada kalmayacağımı söylediler. Hani bir daha buralara gelemeyeceğimi söylediler.' (G2)

Başka bir görüşmeci ise çevre baskısını şu şekilde ifade etmektedir; *'Benim için değil, el-âlem ne der, büyük bir şey o, önemli bir jüri, el-âlem diye bir jürimiz var biliyorsun. Benim iyiliğim için değil, amcanın oğlu görür, yok teyzen görmüş, yok komşu görmüş, bana ne onlardan.'* (G5)

Yakın çevredeki toplumsal baskının ötesinde komedi filmlerinde dalga konusu haline getirildiklerini ifade eden görüşmeciler özellikle medyanın yönlendirmesiyle devlet eliyle de toplumsal baskının bir öznesi haline getirildiklerini ifade etmişlerdir. Trans bireyler bu durumu ise şu sözlerle açıklamaktadır;

'Bizimle ilgili bir komedi, bir makara olduğu zaman devlet buna izin veriyor. Bu komedinin, bu makaranın bedelini biz ödüyoruz.' (G5) diyen görüşmeci şu şekilde devam ediyor:

'Mademki devlet bizi ekrana yasak getirdi, Fatih Ürek'e, travesti ve çok feminenlere yasak geldi bilmiyorum biliyor musun? Haberler yok, trans cinayetleri haberlere çıkmıyor, hiçbir şekilde televizyonlara çıkmıyor. O zaman arkadaşım, sen neden

benimle dalga geçilen bir filmin repliğini yansıtıyorsun, neden o zaman onlara izin veriyorsun? O beni etkiliyor, o benim ölümüne neden oluyor.'(G5)

Toplumsal algının medya ve devlet eliyle şekillendiğini öne süren görüşmeci birey trans bireylerin yaşadıkları sorunlarda da toplumun bakışının önemli olduğunu belirtmiştir. Bireylerin toplumsal çevreye ilişkin algıları bu durumla sınırlı değildir. Görüşmelerde ve ön görüşmelerde katılımcıların en sık paylaştığı bilgi, kendilerine toplumdan en çok tepkiyi veren kişilerin aslında cinsel ilişki yaşamak amacıyla onlara gelen müşterileri ya da potansiyel müşterileri olduğu yönündeki iddialarıdır. Bu durumu ise görüşmeciler ikiyüzlülük olarak betimlemişlerdir. Aşağıda alıntılanan ifadelerle bu iddialarını açıklamışlardır;

'Toplum ikiyüzlü. Gündüz laf atanlar, erkeklik taslayanlar, çok affedersin gece gelip pazarlık yapıyorlar, iş bittiğinde de hadi sıra sende diyorlar, çok affedersin g...tünü domaltıyor, buna binlerce kez şahit oldum, yaşadım. Toplum ikiyüzlü, özellikle erkekler. Kadınlar belki bilinçsizlikten kaynaklı bir fobizm sergiliyor olabilir ama Türkiye toplumundaki erkeklerin hepsi ikiyüzlüdür.'(G10)

'Mesela gece bizimle kalan insanlar gündüz bizi görünce laf atan insanlar aslında onlar oluyor. Ama gecenin karanlığı çöktükten sonra onlar bizimle görüşüyor aslında, çok farklı bir şey aslında. Bize laf atanlar değil mi? Bizimle kalan insanlar, aslında gündüz mesela yanında kız arkadaşlarıyla görüyorlar, ay baksana, bilmem ne. Gece de kız arkadaşını eve yolluyor, ben evdeyim bilmem ne diye mesaj atıyor, çıkıyorlar geliyorlar bizim yanımıza.'(G8)

'Tabii ki de toplumsal kesimden, toplum nasıl bakıyor, üç kişi bir araya geldiğinde, dönme geçiyor diyor ama teke tek kaldığında benim evime geliyor, bu yani.'(G4)

Alıntılarla özetlenen bu durum sosyal dışlamaya ilişkin kuramsal yaklaşımlarla birlikte başka bir bölümde tekrar ayrıntılandırılmakla beraber özellikle dikkat çekici ifadeleri barındırmaktadır. Özellikle trans fobinin, homofobinin yüksek olduğu toplumlarda fobi sahibi kesimlerin bir görünen birde görünmeyen bir yüzü olduğu görüşmeciler tarafından ifade edilmektedir (Ördek, 2014). Seks ticaretinin bu kadar

yaygınlaşması da şu soruyu akıllara getirmektedir. Peki seks işçilerine müşteri olarak gidenler kimlerdir?

4.3.1.4.Kabullenilme

Görüşme yapılan trans bireylerin cinsiyet değiştirme, geçiş, açılma yani cinsel kimliğini çevresine ifade etme süreçlerinde belirleyici olan kavramlardan biri de kabullenilme olmaktadır. Kabullenilmeye bir diğer değiş ile kabul edilme, kabul edilmeme durumu kişilerin yaşam deneyimlerinde önemli bir mihenk taşı görevi görmektedir. *Şanslı olmak, reddedilme korkusu, kendini kabullenme, kabul edilme, kabul edilmeme* kodları kabullenilme temasını oluşturmaktadır.

Görüşme yapılan bireyler cinsel kimliklerini keşfetme, kendilerini tanıma ve tanımlama süreçlerini ve bu süreçte aile ile olan ilişkilerini araştırmacıya aktarmıştır. Bahsi geçen zaman aralıklarında bireyler aileleri ve çevreleri tarafından bir reddedilme korkusu içinde olduklarını ifade etmişlerdir. G4' ün ifadeleri bu duruma örnektir;

'1,5-2 sene boyunca annem yanıma gelmek istedi, ben hep bahane ürettim. Yok, dedim anne daha sonra gelirsın. Hep böyle atlattım, atlattım. Bir gün artık onun canına tak etti, ben dedi biletimi aldım, İzmir'e geliyorum. Kadın geliyor, ben ne yapacağım, göğüslerimi yaptırmışım, saçlarım sapsarı, bir gün içerisinde ne yapabilirim yani. Tamam, dedim bittiğim an artık'(G4)

G4'ün sözlerinde anlattığı gibi annesinin kendisini gördüğünde onu kabullenmeyeceğine dair bir korku ifade edilmektedir. Pek çok eşcinsel birey bu korkuyla cinsel kimliğini, çevresine ve ailesine ifade edememektedir.(Kabacaoğlu, 2015). Görüşmeci 1 ise birçok kez de aile bireyleri tarafından sorulmasına rağmen cinsel yönelimini inkâr ettiğini şu şekilde ifade etmiştir;

'Hatta bana sordular yani ailem sordu böyle bir şey var mı diye ben hayır dedim. Öyle bir şey yok dedim o şekilde yani onlardan gizlemiş oldum biraz.'(G1)

‘Sonrasında tabii inkâr ettim, reddettim sırf onları üzmemek için. Sonrasında ablama açıldım. Ama zaten ailem de anlıyordu yani, sohbetimizin başında da dedim ya anlaşılmayacak gibi değildi, çok feminendim ben, ortaokul ve lisede çok feminendim ben. Onlar da bunu anlamayacak kadar saf bir aile çocuğu da değilim yani. Ama translığa geçtiğimde en çok tepkiyi ve korkuyu annemden dolayı yaşadım. Kabullenmez, kabul etmez gibi çok kaygılarım oldu.’(G4)

Görüşmeci 4 ise yukarıda alıntılanan sözlerle ailesini üzmemek için durumu inkâr ettiğini paylaşmıştır. Bu inkârın temelinde reddedilme korkusu büyük bir nedenle, görüşmeci aynı zamanda benzer yaşam deneyimlerinden elde edilen bilgi ile kendi deneyimlerini yorumlamaktadır. Görüşmeci 10 bu durumu şöyle özetlemektedir;

‘Benim için çok travmatik olurdu, ailemin yapısını biliyorum, zihniyetini biliyorum. Bayağı sorunlar yaşayacaktım. Ben de kendimce düşündüm ve hiç sorun yaşamadan aileden kopmam gerektiğini düşündüm.’(G10)

Açılma, bireyin cinsel yönelimini kime, ne zaman ve nasıl açıklayacağına karar verdiği bir olay olduğu gibi aynı zamanda değişim süreçlerini de içinde bulunduran uzun bir zamana yayılmaktadır (Johnston ve Jenkins, 2003). Görüşmeciler açılma süreçlerinde aile bireyleriyle yaşadıkları sorunları ise şu şekilde anlatmaktadır;

‘Aileme ilk, ben yaklaşık 5 yıldır bir trans kadını, ilk trans kimliğimi aileme söylediğim zaman ailem kabul etmedi, bir yıl boyunca kimse benimle konuşmadı. Bir yıldan sonra konuşmalar yavaş yavaş kardeşlerimden başlayarak, annem, babam öyle konuşmaya başladık.’(G7)

‘İlk tepkileri, kondurmadılar aslında ben paylaştım, hatta fotoğraflarımı gönderdim Watsapp’tan. Annem hastanelik oluyor, üç gün boyunca hastanede yattı, babam da yine. Babam tabii daha dayanıklıydı ama annemin biraz bozuldu psikolojisi. İşte, ilk dönemler biraz zorlandım, bir yıldan sonra yavaş yavaş alışmaya başladılar.’(G7)

'Ailemle paylaştım zaten benim orda ismim çıktıktan sonra benim babam abim burada kalmayacağımı söylediler. Hani bir daha buralara gelemeyeceğimi söylediler.'(G2)

Görüşmeci 2 diğer görüşmecilerden farklı olarak ailesinin hiçbir bireyiyle hala görüşmediğini araştırmacıyla paylaşmıştır. Diğer görüşmecilerde kabullenme sürecinin ve ilk tepkilerin ardından sürecin kabul edilmesi ve aile bireyleriyle görüşmeye başlama deneyimleri aktarılmıştır. Görüşmeci 3 ise ailesinin açılma sürecinde verdiği tepkilerin fiziksel şiddeti de içeren tepkiler olduğunu şu sözleriyle aktarmıştır;

'Tepkileri tabii ki de çok fazla tartışmalar yaşadık, yani çok zıtluştım ailemle ergenlik döneminde vs. Babam ve annemden çok aşırı bir şey almadım ama ağabeylerimden biraz şiddete varacak derecede bir sorun yaşadım.'(G3)

'Ben söyledim, ben itiraf ettim göğüslerimi yaptırdım, bayan görünümündeyim artık. Annem çok karşı çıktı. Zaten babam halen görüşmüyor.'(G8)

'İlk buluşmamızda annem çok kötü oldu. Çünkü göğüslerimi filan hani böyle body filan giymiştim. İlk tepkisi ağladı yani, üzüldü. Ondan sonra alıştı ya zamanla, yani çocuğuyum sonuçta o yüzden. İlk tepkisi ama ağladı, çok kötü oldu beni öyle görünce. Normal olarak bir tepkisi, erkek doğuruyor, o şekilde görünce şok oluyor kadın.'(G8)

Görüşmeci 3'e aile bireyleriyle görüşüp görüşmediği sorulduğunda verdiği yanıt şöyledir;

'Görüşüyoruz, onda bir sıkıntı yok da çok tartışıyoruz bu konuda, kabullenmiyor hiçbir şekilde. Ablam bunu kabullenmiyor yani, hiçbir şekilde. Yani her şekilde konuyu tartışmama rağmen, her şeyi sunmama rağmen, anlatmama rağmen sabırla'(G3)

Başka bir katılımcı görüşmeci 5 ise lise çağlarına kadar ailesinin tepkisinden korktuğu için kimseye açılmadığını belirtmektedir. Açılma sürecinde ki korkusunun nedenini ise doğu da ve aşiret kültüründe yetişmesine bağlamaktadır.

'17 yaşına kadar memleketimde üniversite okuyordum, üniversite ikiye kadar dayanabildim, üniversitede bir rahatlığa kavuştum. Liseye kadar korkuyordum, hiçbir şekilde belli edemiyordum yaşadığım doğu gereği, aşiretten dolayı. Lisede de bir bastırdım. Ailem zaten benim tavırlarımdan kız gibi olduğumu biliyordu ama kabullenemiyorlardı.'(G5)

Üniversite okuduğu sıralarda ailesine ilk kez açılan G5, ailesi durumu öğrendikten sonra yaşadığı deneyimi şu şekilde anlatmaktadır;

'Bir baktım üniversitede şimdi şehir dışından geliyorlar ya, Harran Üniversitesi'nde okudum, Adana'dan, Antep'ten, onlar bir bakıyordum rahatlar, pantolonlar, kaş almalar, makyajlar. Benim istediğim de bu, feminen olmak. Şuanın Kerimcan'ı, atıyorum Fatih Ürek, onun gibi mesela rahat davranıyorlar. Hadi dedim ben niye olmayayım, üniversitedeyim artık zaten iki senem kalmış, iki sene sonra gideceğim, dedim. Onlarla gezmeye başlayınca, babam gördü. Anladılar, sen böyle misin, evet, dedim. O zaman burayı terk et, senin gibi bir evladım yok, dediler.'(G5)

Görüşmeci 2 ise ailesinin doğu kültürüne sahip olmasından ötürü verdikleri tepkiyi anladığını ifade etmiştir. Görüşmecinin ifadesinde dikkat çekici olan özellik şudur. Görüşmeci cinsel yönelimini ailesiyle paylaştığı dönemde ailesinin onu tedavi ettirebileceğini belirtmiştir.

'Ya anne baba evladınız tamam hani anne baba neden doğulusun ha onlara da hak vermek durumundasın. Ha benim ailem tamam beni belki kabul edebilirdi. Ben anneme babama abime söylediğim zaman düzgün bir şekilde beni alıp tedavi ettirebilirlerdi.'(G2)

Tüm katılımcılarla yapılan görüşmeler sırasında yalnızca bir görüşmecinin böyle bir paylaşımda bulunması dikkat çekicidir. Üstelik transseksüelliğin yıllardır hastalık sınıflandırmasından çıkarılması için mücadele eden birçok kurum bulunmaktadır.

Nihayetinde ise transseksüellik DSM 5'te cinsel kimlik bozukluğu olarak tanımlanmaktan çıkarılmıştır. Cinsel kimlik bozukluğu yerine cinsiyet disforisi yani cinsel kimliğinden hoşnut olmama anlamına gelen ifade kullanılmıştır (Taburoğlu, 2013). Buna rağmen kişinin kendini algılayış biçimi ve kabul edilmeme durumunun yarattığı sonuçla kişi kendisini tedavi ettirilmesi gereken bir hastalığa sahip olarak görmektedir.

Kabullenilme temasında en belirgin unsurlardan biride içinde yaşanılan toplumun farklı cinsel yönelimlere saygı duyması ve kabul etmesi beklentisidir. Toplumdan kabul görmeyen bireyler kendilerini sosyal yapının dışında ve izole edilmiş hissetmektedir (Ördek, 2015). Toplumun kabullenmesine ilişkin görüşmecilerin aktarımları ise şöyledir;

'Aşağılık gözüyle bakıyor yani, bizi kabullenmiyorlar hiçbir şekilde, toplumda da var olmamızı istemiyorlar. Bunun kötü bir davranış, kötü bir yapı olduğu düşüncesiyle, yanlış örnek olabileceği düşüncesiyle bizleri toplumun hiçbir alanında görmek istemiyorlar. Yani bu da ne kadar doğru, tartışabiliriz bu konuyu da, örnek mevzusunu. Bakış açısıyla ilgili bir durum tabii ki de. O şekilde yani'(G3)

'Tabi ki de yani istemiyorum hiçbir arkadaşımın ben transfobik bir şeye maruz kalmaya ama onlar istediği kadar beni kabullenmesinler, istedikleri kadar dalga geçsinler, üç saniye sonra ben onları unutacağım onlar beni unutacaklar.'(G4)

Yukarıda özetlenen toplum ve aile tarafından kabul edilmeme halinin istisnai örnekler dışında bu kadar yaygın olması, kişilerde sürekli bir kabul görme, onaylanma isteği de yaratmaktadır. Bu konuda ki isteklerini de görüşmeci 3 şu sözlerle ifade etmiştir;

'Bir nebze sahiplenilmesini istiyorum artık yani. Çünkü nefret cinayetlerine maruz kalınmasının en büyük nedeni bence devletin ta kendisidir. Çünkü bir koruma şeyi olmuyor yani hukuki anlamda da hiçbir yaptırımı olmuyor. Çünkü bir seks işçisisin, o şeyle algılandığın için her şey mubah ve bunun bir haber değeri taşımadığını söyleyecek derecede bir hocalarım bile var benim. Yani seks işçisisin, öldürülüyorsun, bu haber değeri taşımaz diyor. İnsan ölümüne, haber değeri taşımaz

diyecek kadar aciz insanlar var yani. Bunlarla karşılaşıyoruz ve ben bunların gerçekten aşılması gerektiğini istiyorum artık.’(G3)

Tüm bu kabul görme isteği ve kabul edilmeme halinin ortasında görüşmecilerin çoğu artık bu durumun kendilerini etkilemediğini belirtmiştir.

‘Onlar beni kabullenmese de ben kendimi kabullendim ya ailem beni kabullendi ya vız gelir trust geçer.’(G4)

‘...yani ben o kadar kimliğimi benimsemişim ki artık yani ne bileyim ben trans gibi kendimi hissetmiyorum kendimi ya da bir kadın gibi ben insan olarak hissediyorum kendimi.’(G2)

‘Ben biraz daha şanslıyım, hiç kimseyi umursamıyorum, trans kadınlığımı tamamıyla benimsemiş durumdayım. İstediğim mekâna gidebiliyorum, istediğim yere gidebiliyorum.’(G7)

Ailesi ve toplum tarafından kabul edilen, dışlanmayan bireyler ise bu durumu şanslı olmalarıyla açıklamaktadırlar. Daha önce annesinin tepkisinden korktuğu için cinsel kimliğini annesiyle paylaşmadığını ifade eden görüşmecimiz, annesinin durumu öğrendikten sonra verdiği tepkiyi şöyle anlatmıştır;

‘Evet, bana bir şey oldu zannetmiş. Annem demiş ki ona, o benim evladım, et tırnaktan ayrılmaz ki, ne olursa olsun o benim evladım, benim gideceğim onu göreceğim. Annemin böyle bir tepki vereceğini bilseydim, ben hiç 2 sene bekler miydin? Şimdi annem bir kızım diyor, 10 tane kızım çıkıyor ağızdan, benim trans arkadaşlarımla da çok samimi annem, onlarla kanka gibiler, çok anlayışlı bir kadın. Bizim trans camiasındaki ailelerin, bazı aileler gerçekten kabullenmiyor çocuklarını, çok zor. Ben çok şanslıyım o konuda.’(G4)

‘Ailem bilinçli bir aileydi, çok şanslıyım o konuda, çok bilinçlidir ailem. Götürmüşler psikoloğa, o da şunu söylemiş, farklı bir birey olabilir ama siz bunu belli etmeyin, bu durumu birbirinize belli etmeyin, sadece izleyin, demiş. Hiç sert davranmayın ya da

farklı bir şey yaptırmaya çalışmayın, onlar o şekilde davranmışlar. Sadece izlemişler uzaktan’(G6)

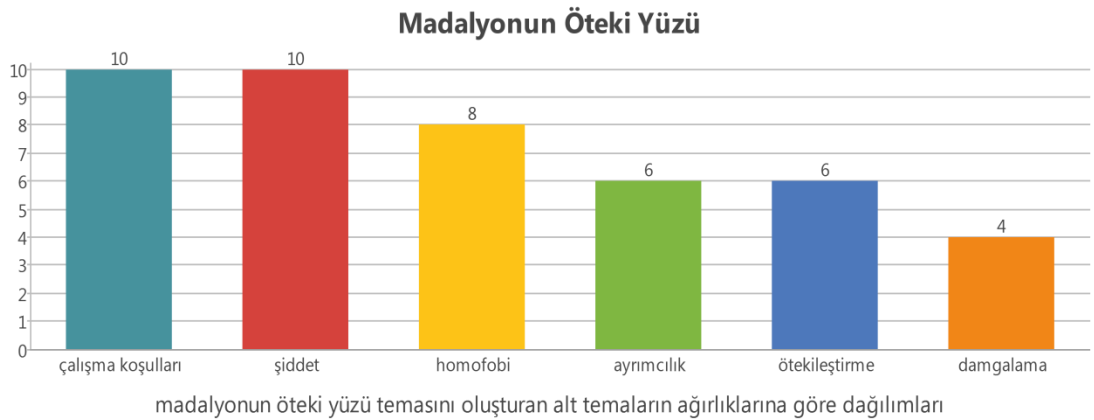
1. görüşmeci özellikle yaşadığı bölgede kabul görmesine ilişkin deneyimini ise şu sözlerle ifade ediyor;

‘Artık unutuyorum yani bu tarz şeylerle de pek karşılaşmıyorum artık yani homofobiklerle karşılaşsam belki o an hatırlatırlar bana gerçi de ben yıllardır bu mahalledeyim aşağı iniyorum yukarı çıkıyorum insanlar bana merhaba diyorlar güler yüzlüler. Normal sıradan halk gibi insan gibi yaşıyorum kimliğimi de hiç hatırlatmıyorlar bana o yüzden çok şanslı olduğumu söylemiştim sana’(G1)

4.3.2.Madalyonun Öteki Yüzü

Bu bölümde seks işçisi transseksüel bireylerin yaşamlarında karşılaştıkları sorunlara yer verilmektedir. Madalyonun öteki yüzü imgelemi bir yandan, dışardan bakıldığında kendilerini ifade ediş biçimleriyle rengârenk bir hayatı, bir diğer taraftan şiddet, nefret cinayetleri, ölüm gibi somut ve acı gerçekleri barındıran bir kesimi tüm yönleriyle okuyucuya anlatabilme çabasıdır. Madalyonun Öteki Yüzü temasının altında, Çalışma Koşulları, Şiddet, Ötekileştirme, Homofobi, Damgalanma ve Ayrımcılık alt temaları bulunmaktadır.

Bu alt temaların madalyonun öteki yüzü temasının oluşmasında taşıdığı ağırlıklar grafik yardımıyla aşağıda verilmiştir (Grafik 3).

Grafik 3: Madalyonun Öteki Yüzü Temasını Oluşturan Alt Temaların Ağırlıklarına Göre Dağılımları

4.3.2.1.Çalışma Koşulları

Bu bölümde seks işçisi transseksüel bireylerin karşılaştıkları sorunlar detaylı olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Seks işçisi trans bireylerin sorunlarının ortaya çıkarılması bu sorunları çözme yolunda atılacak adımlarda fayda sağlayacaktır. Madalyonun öteki yüzü teması altında ki alt temalardan biri olan çalışma koşulları teması, gelecek kaygısı, bırakmak istemek, yoksulluk, güvencesizlik, can güvenliği, zorunda olmak, başka bir seçenek, sağlığına uygun olmaması kodlarından oluşmuştur.

Trans bireylerin toplumda istihdamına dair eksiklikler, bu istihdamın önünde ki ayrımcılık homofobik yapı gibi engeller nedeniyle trans bireyler seçeneksiz bırakılmaktadır (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2016) Yoksulluk ve güvencesizlik sarmalında seks işçiliğine zorunlu olarak başlayan görüşmeciler, başka bir seçenekleri olsa bırakmak istediklerine dair pek çok kez görüş bildirmektedirler.

Toplumda trans bireylerin mesleki anlamda istihdamı başka birçok sorunun aynı anda çözülmesiyle mümkün olmaktadır. Günümüzde geçmişe oranla trans görünürlüğün arttığı seks işçiliğinden başka sektörlerde de transları görmeye başladığımız bilinmektedir (İnsan Hakları Komiserliği, 2009). Yine de kamu kurum ve kuruluşlarından başlamak üzere atılması gereken adımlar hala atılamamaktadır.

Yoksulluk, Türkiye de her geçen gün artmakta, toplumun tamamının yaşayış biçimi, barınması, sağlığı, beslenmesi gibi temel insani ihtiyaçlarının dahi karşılanmasında engel teşkil etmektedir. Riskli gruplar açısından, yoksulluk bir kez daha önemli bir sorun olmaktadır (Can, 2018). Seks işçisi transseksüel bireylerin yoksulluk ile ilişkili ifadeleri şöyledir;

‘Seks işçiliğine işte o eşcinselken başladım aslında, 15 yaşındayken filan başladım, daha evdeyken başladım. Niye başladım? Benim babamın verdiği harçlık 5 TL ’ydi o zamanlar, yine para için aslında anladın mı? Dolayısıyla sırf harçlığımı kazanmak için seks işçiliğine başlamıştım. Daha o zaman görünümüm erkekti yani ful, çocuktum aslında.’(G6)

Alıntılanan ifade de görüşmeci sırf harçlığını kazanmak için 15 yaşında seks işçiliğine başladığını ifade etmiştir. Seks ticaretinde 18 yaş altı bireylerin sayısına dair ülkemizde her hangi bir araştırma ve dolayısıyla veri bulunmamakla birlikte, çocuk yaşta seks işçiliğine başlamanın sektörde oldukça geniş yer kapladığı tahmin edilmektedir. Özellikle İzmir'in bazı yoksul ve eğitim düzeyi düşük mahallelerinde küçük yaşlardaki çocuklar seks işçisi olarak çalıştırılmaktadır (Göregenli, Karakuş, 2011)

Başka bir görüşmeci ise seks işçiliğine başlamasıyla ilgili '*Çünkü ihtiyacım vardı paraya, baya çok zor günler geçiriyordum, baya aç kaldım yani ben. O yüzden mecburen başvurmak durumunda kaldım.*'(G3) ifadesini kullanmıştır.

Görüşmecilerin seks işçiliğine nasıl başladıklarıyla ilgili sorulara verdikleri yanıtlardan birçoğu yoksullukla ilişkili kodlar taşımaktadır. Bu durum seks işçiliği yapmanın yoksullukla ilişkili olduğu anlamına da gelmektedir. Görüşmeci 2 cinsel kimliğini öğrendikten sonra ailenin reddetmesi nedeniyle yaşadığı şehri terk ederek İzmir'e gelmiştir. İzmir' e gelişini şu sözlerle anlatmaktadır; '*Yer bilmiyorum yurt bilmiyorum sokakta kalıyorum açım susuzum ne yapacağımı bilmiyorum fuar var İzmir fuarına gittim.*'(G2)

Bir görüşmeci ise şu sözlerle kendini ifade etmektedir; '*Bin bir çeşit insanla karşılaşıyorsun, ne olduğu belirsiz insanlarla karşılaşıyorsun. İşin gereği onu mutlu edeceksin, elinde tutmaya çalışacaksın ki boğazına ekmek gitsin. Yani onun vereceği üç kuruşa muhtaçsın. Çünkü çalışmıyorsun, devlet yardımı yok, aile yardımı yok. O yüzden bazı şeylere katlanmak zorunda kalıyorsun, sırf yaşam gayesi, hayatını devam ettirebilmek için.*'(G10)

Görüşmeci 10'un sözlerinde belirttiği, '*hayatını devam ettirebilmek için*' ifadesi zorunlu seks işçiliği kavramını da gündeme getirmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu 2019 yılı nisan ayında açıkladığı verilere göre Türkiye' de geniş tanımlı işsizlik oranı yüzde 22.1, işsiz sayısı ise 7 milyon 552 bindir (DİSK-AR,2019). Rakamlar Türkiye'de işsizliğin artmakta olduğunu göstermektedir. Yüksek işsizlik oranlarının bulunduğu ülkemizde, işin içine birde homofobik ve ayrımcı tutumlar eklendiğinde bu durum translar için çok daha büyük oranları beraberinde getirmektedir. Tam da bu

noktada trans bireyler seks işçiliği yapmaya mecbur kalmaktadır. Konuyla ilgili bazı görüşmecilerin ifadeleri şöyledir;

‘Seks işçiliğini yaklaşık dediğim gibi 5 yıldır yapıyorum ve bu seks işçiliğini yapmaya da mecburum. Çünkü hiç kimseye iş vermiyorlar kesinlikle. Aksine ben işveren olsam, tercih ederim, seks işçiliğini yapmak istemem şahsen. Ama gelgelelim ki ona mecbur bırakılıyorum.’(G7)

‘Yapmak zorundasın yani. Çünkü başka seçeneğin yok. Ben mühendis bir insanım, 4 yıllık üniversite mezunuyum. Cinsel kimliğimden dolayı ben mesleğimi yapamadım.’(G4)

‘Ondan sonra ama ilk seks işçiliğindeki olayı sorarsan onu yani hatırlar hatırlamaz gibiyim ama ilk karar verdiğimde trans olmaya, travesti olmaya, geylikten geçiş döneminde, yani mecbur artık para kazanmak için yani bu işe giriyorsun, yapmak zorundasın ve sana sunulan seçenek o zamanlar’(G4)

Görüşmecilerden biri ise seks işçiliğiyle ilgili deneyimini anlatırken ilk başladığı zamanlarda bu işi yapmaktan keyif aldığını, istediği görüntüyü ve hayatı elde etmek için bu işi seçtiğini fakat artık geçinmek için zorunlu seks işçiliğine devam ettiğini şu sözlerle aktarmaktadır;

‘Hep aynı aslında da, sen değişiyorsun, hep aynı, seks ortamı her yerde, bütün ülkelerde hep aynı. Önceden zevk için, keyif içindi ama şimdi mecburiyetten yapıyorsun. İlk önce diyorsun ki, yapıyorum, kıyafet alacağım kazandığım parayla saçlarımı yaptıracağım, uzatacağım, kaynak yaptıracağım, göğüslerimi yaptıracağım. İstedğimiz görüntüyü, istediğimiz hayatı yaşayabilmek için seks yaptığımız için bu bize bıkkınlık veriyor, bu yaptığımız iş. Yani geçinmek için bunu yapmak zorundayız.’(G8)

‘Onun farkına varıyorsun işte, yaş geçtikçe seks yapmaya mecbur kaldığını hissediyorsun. Çünkü elinden başka bir şey gelmiyor. Çünkü Türkiye’de başka iş şartı vermiyorlar, o yüzden.’(G8)

'Yaşadığım çok maddi sıkıntılar var genelde. Çalışma sıkıntım var. Yani normal yapacağım işlerde yani bir otostop kapalı yerlerde mekânlarda birahanedir müzikholdür pavyondur o tarz yerlerde çalışmak zorundayız. Yani bunun dışında bir iş imkânı yok. Hep gece hayatı. Hep kötü insanlarla karşılaşma, alkollü insanlarla karşılaşma, yani yaşam standardımız hep bu yönde yani.'(G8)

'İş başvurusunda bulundum mesela 3. köprüde çalıştım. İstanbul 3. köprüde çalışırken eşcinsellik sabıkam çıktığından dolayı mesel a 6 ay çalıştım paramı vermediler eşcinselim diye beni çalıştırmadılar. Başka yere girdim. Orada da yine çalıştırıp paramı vermediler yani.'(G2)

Trans bireylerin toplumda istihdamına dair henüz bir çalışma bulunmamaktadır. Türkiye koşullarında riskli gruplarla yapılan çalışmalarda birçok sivil toplum kuruluşu öncülüğünde trans bireyler için de istihdam alanları yaratılmaktadır (Ördek, 2015). Bununla beraber birçok seks işçisi ise güvencesizlik ile karşı karşıya kalmaktadır. Görüşme yapılan bireyler arasında 1 birey hiçbir sosyal güvencesi olmadığını belirtmiştir. Sağlık güvencesine sahip olan bireylerin ise çoğu başka bir şirkette çalışıyor görünerek sigorta primlerini yatırdıklarını ifade etmiştir. Bu durum aynı zamanda çalışma koşullarıyla birlikte düşünüldüğünde kişilerde yoğun bir gelecek kaygısına dönüşmektedir. Güvencesizlik ve gelecek kaygısıyla ilgili bireylerin düşünceleri şu şekildedir:

'Yani koşullarımız çok fazla, çok zor. Yani mesela bir normal işçiyle bizim işçimiz çok farklı. İlk başta bir sigortamız yok, bir güvencemiz yok. Bunun da normalleştirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Şöyle mesela, genelevlerde çalışan insanlar var, güzel sigortaları, her şeyleri yapıyor ama neden translara, mavi kimliğimiz olduğu için biz işe alınmıyoruz ya da ille seks işçisi olarak da değil.'(G9)

'Gelecekle ilgili bir kaygın olmaya başlıyor. Ama ilk başlarda öyle olmuyor, öyle düşünmüyorsun. Ama yaşın geçtikten sonra yani geçmeye başladıktan sonra düşünmüyorsun ki, ay ben ileride ne yapacağım, şimdi sadece annemle görüşüyorum, annem giderse ben ne yaparım. Zaten ailem, babam, kardeşim görüşmüyor, annem giderse ne yapacağım, ne edeceğim, hep öyle kaygılara giriyorsun. İlk baktığımda tozpembe görünüyordu ama geçim şartları, zaman geçtikten sonra ay nasıl

yapacağım, bir ev alabilecek miyim acaba, ileride nasıl olacak, öyle bir yola giriyorsun.'(G8)

'5 yıldan önce ben Migros'ta çalışıyordum, bir kasiyerdim. Sabah kalkıyordum, işime gidiyordum, akşam geliyordum, haftada bir defa iznimi kullanıyordum, ay sonu geldi mi maaşımı alıyordum, sigortam yatırılıyordu. Şimdi öyle değil, acaba bugün işim olacak mı, bugün işim olmayacak mı, ay sonu geldi mi, sigortamı ödeyebilecek miyim, ödeyemeyecek miyim, kiramı verebilecek miyim, elektrik, su, bunların hepsini düşününce ister istemez insan bir sıkılıyor zaten.'(G8)

'Seks işçiliği yapıyorum o da bazen oluyor. Bazen olmuyor işte yaşta artık kemale erdi 44 yaşındayım e şimdi on dokuz yirmi yaşında kızlar var bizim kızlardan tabi tercih ilk önce onlar oluyor sonra artık en son artık biz. Bizi görecekte beğenecekte yani o gün isteyecekte bize sıra gelesiye kadar artık bilmiyorum ne olacak.'(G8)

Tüm bu işsizlik, yoksulluk, güvencesizlik gibi sorunların ortasında seks işçisi trans bireyler kendilerine başka bir seçenek sunulması halinde seks işçiliğini bırakmak istediklerini görüşmeler boyunca belirtmişlerdir.

'Birçok trans arkadaşı da biliyorum yani seks işçiliği yapmak istemiyorlar neden biz normal bir işte çalışamıyoruz, bir mağaza olsun ya da bir market olsun ya da normal bir kurumda olsun, üniversite mezunu, yüksek lisans bitirmiş, sırf dış görünümü trans görünümünde olduğu için çalışmıyor, mesleğini yapamıyor, sırf trans görünüşü olduğu için hatta da bir öğretmen.'(G9)

'Bizim çoğumuz olgunlaşmış bir dönem yaptığı şeylerden yani dediğim gibi uyuşturucuya alıştırıyorlar şeylere alıştırıyorlar seni mesela parasını tutan var tutmayan var. İş istiyoruz ya düzgün bir işe girmek. Hayatımı öyle idame ettirmek. Öyle normal bir insan olmak istiyorum. Ben tekrardan kadınsı görünmek eşcinsel olmak şey istemiyorum para karşılığı insanlarla ilişkiye gireyim sadece kendim gibi görünmek ve bir işe girmek çalışmak istiyorum.'(G2)

'Seks ortamı hep aynı, hep kötü ama sadece biz değişiyoruz. Neden biliyor musun, daha demin de dediğim gibi ilk başlarda lay lay lom zannediyorsun ama o zaman seks yaptığın için hiçbir şey olmuyor, kıyafet alıyorsun, giyiniyorsun. Yaş geçtikten sonra ay yine çıkacağım, yine rezil insanlarla görüşeceğim, diyorsun.'(G8)

Çalışma koşulları teması altında trans bireylerin güvenlik sorunu can güvenliği ifadesiyle kodlanmıştır. Bireyler yaşam deneyimlerini ifade ederken korkularla yaşadıklarını, can güvenliklerinin olmadığını birçok kez ifade etmiştir.

2019 Nisan ayında KAOS GL tarafından yayımlanan “2018 Yılında Türkiye’de Gerçekleşen Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu” na göre 62 kişiyle yapılan çalışmada toplam 121 ihlalden 17’si cinayete teşebbüs, fiziksel şiddet ve cinsel şiddeti içerecek biçimde fiili saldırılar olarak belirtilmiştir. Bu ihlallere uğrayan bireylerin üçü cinsel kimliğini transseksüel kadın olarak ifade etmiştir (KAOS GL,2019). Şiddetin öznesi haline gelen bireyler can güvenlikleri olmadığı için korkularla yaşamlarına devam etmektedir.

'Bir taraftan caddede polis korkusu var, çete korkusu var, müşteri korkusu var işte bir anda saldırabiliyorlar. Bizde şöyle bir durum var, dört tane gözün olması gerekiyor caddede, iki tane önde, iki tane de arkada. Çok uyanık olman lazım, çok akıllı olman lazım.'(G9)

'Evde çalışmak istiyorum ama maalesef son günlerde, son yıllarda arkadaşlarımın başına gelenler, Hande Kader'i bilirsin, yakılarak öldürüldü; Eylül Cansın intihar etti, yer parsellenmiş İstanbul'da, kabullenmedi attı kendini. Şuanda belli çalıştığım, bir ortam var ama yaşıam 30'dan sonra evde çalışmak istiyorum ama cesaretim yok.'(G5)

'Gece sokakta yürüyemiyorsun zaten hep bir korkuyla yürüyorsun, hep bir tacize uğruyorsun zaten, laf atmalar filan, arkandan biri takip ediyor mu filan oluyorsun. O şekilde yani, hayatın her alanı zindan gibi yani.'(G3)

Transseksüel seks işçileri nefret cinayetleri ve karşı karşıya kaldıkları şiddet deneyimleri sonucunda can güvenlikleriyle ilgili sorunları ve aldıkları önlemleri şu şekilde ifade etmişlerdir:

‘Erkek dışarıda görüldüğü gibi değil. Bana ne takım elbiseli gelip de gömleğinin altında sutyen, tanga, jartiyer giymiş müşterilerim var. O yüzden can güvenliğim orada da yok. Orada da geliyor, takım elbiseli elinde tespih, arkaya gittiğimde bir çıkarıyor, benim üstümde olmayan iç çamaşırı var. Can güvenliğim şu açıdan yok, polisler var evet, polisler geziyor tozuyor ama polis bizi yakalasa bile, adamların bir gerekçesi oluyor, bayan sandım.’(G5)

‘Hayır, can güvenliğimiz tabii ki yok, her an korkuyla yaşıyorsun. Bizim bu âlemde de çok fazla aşırı uyuşturucu konusu var. Yani bir müşteri sana sadece zevki için ya da cinsel ilişki için gelmiyor. Şöyle bir şart koyuyor, sen benimle beraber uyuşturucu içersen, kullanırsan sana o şekilde paramı daha fazlasıyla verebilirim, diyor.’(G9)

‘Güvenlisi yok bu işin, yani ne güvenliği olabilir ki yani? Kamera olsa ne olur, sen öldükten sonra kamera sadece cinayeti işleyeni bulabiliyor, senin canını getirmiyor geriye, bir güvencesi yok yani. Güvenlik şöyle, artık ben 10 yıldır hemen hemen 2008’den beri de internetten yapıyorum, 10 sene olmuş internetten yapalı. 10 senedir internetten çalışmaya başladım. Artık ses tonundan, ses renginden nasıl bir kişinin gelebileceğini anlayabiliyorum.’(G8)

Trans bireylerin seks işçiliği yapmakta oldukları mekânlar, kendi evleri, oteller, caddeler, gece kulüpleri, ortak kullanılan evler şeklindedir. Görüşme yapılan bireylerin çoğu artan cinayetlerden sonra evlerine müşteri almaktan korktuklarını ifade etmişlerdir. Kamera gibi güvenlik önlemleri almaya dair olarak görüşmecisi 8 *‘Kamera olsa ne olur, sen öldükten sonra kamera sadece cinayeti işleyeni bulabiliyor, senin canını getirmiyor geriye, bir güvencesi yok yani’* ifadesini kullanmıştır. Bu çalışmanın yapıldığı sıralarda dahi bir trans kadın, araştırmacının yaşadığı bölgede evinde nefret cinayetine kurban gitmiştir.

Çalışma ortamları can güvenliği açısından uygun olmadığı gibi, aynı zamanda cinsel ilişkiye girilen ortamın hijyeni ve sağlığa uygunluğu açısından da sıkıntılı

durumdadır. Çoğu zaman caddede otostop yöntemiyle çalışan trans kadınlar araba içinde ya da güvenli olmayan bölgelerde müşterileri ile birlikte olduklarını ifade etmişlerdir. Özellikle çalışmanın yapıldığı Alsancak bölgesinde belli bir ücret karşılığında ortak kullanılan evler bulunmaktadır. Bu evlerde aynı ortamlarda çarşaf, havlu gibi eşyaların ortak kullanımı ile birden fazla seks işçisi müşterileriyle cinsel birliktelik kurmaktadır. Bu durum ise cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar için zemin hazırlamaktadır (Blosnisch ve diğerleri, 2019)

Araştırmacının birebir gözlemlerine rağmen araştırmaya katılan bireyler bu sorunun önüne geçmek için genellikle kendi evlerinde müşteri kabul ederek sağlığa uygun ortam sağlamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

'Daha uygun. Sonuçta kendi temizliğimi kendim yapıyorum, yattığım yer belli, seks yaptığım yer belli, kullandığım kondom markasını ben seçebiliyorum vs.' (G6)

Başka bir görüşmeci ise çalışma ortamının sağlığına uygun olup olmamasıyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

'Benim elimde olan bir şey bu. Aslında toplum bunu çok zorluyor, sağlığım açısından hiçbir yerde uygun değil. Maalesef bizim erkeklerimiz çok doyumsuz. O yüzden bir zamanlar Ruslara çok revaç vardı. Çünkü Ruslar para karşılığında her şeyi yapıyorlar, erkekler de artık her iğrençliği seviyorlar.' (G5)

Genelevlerin kapatılmasıyla beraber çalışma mekânlarının kontrolünün devlet denetiminden çıkması, yapılabilecek her mekânı seks işçiliğine açık hale getirmiştir. Ayrıca sağlığa uygunluk açısından denetimsiz bu mekânlar cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların yayılmasında bir nevi rezervuar görevi görmektedir.

4.3.2.2. Homofobi

“Fobi” kavramı, tanımı açısından rasyonel olmayan ve yüksek düzeyli ürkme, korkma ve kaçınma davranışlarına neden olan yaşantıları tarif etmektedir. Homofobi, en basit anlamıyla eşcinselliğe ve eşcinsel edimleri uygulayanlara karşı duyulan korku, hoşlanmama ya da nefreti tanımlamak için kullanılan bir kavram olsa da, esas

olarak kişinin kendisinin ya da bir başkasının eşcinsel duygular hissedebilmesi karşısında yaşadığı derin korkuyu tanımlar (Fone, 2000).

Konu transseksüel bireyler olduğunda homofobi kavramı daha da derinleşmekte, başlı başına bir araştırma konusu haline gelebilecek bir sorun olarak önümüze çıkmaktadır. Toplumun ve bireylerin homofobik yaklaşımları nefret cinayetlerine, şiddete, ötekileştirme, ayrımcılık gibi sorunlara neden olmaktadır (Tadele ve Amde, 2019).

Transseksüel sek işçisi bireylerin ifadelerinden yola çıkarak homofobi alt temasını oluşturan kodlar, *bakışlar, dalga geçilmesi, çoğalan nefret şeklindedir.*

Görüşmeler sırasında en sık tekrar edilen sözcüklerden biri *bakışlar* kelimesi olmuştur. Görüşmeciler genellikle sosyal yaşamda diğer insanların bakışlarından rahatsız olduklarını ifade etmiştir. Bazı görüşmecilerin ifadeleri şu şekildedir;

“İlk zamanlarda büyükşehir korkusu, yani otobüse, toplu taşımaya bindiğimde o garip bakışlar, taciz bakışları beni çok yıpratıyordu. Bir gün silkelendim ve kendime geldim, bu yıpranacak kişi ben değilim, onlar yıpransın dedim ve asla o kimsenin taciz bakışlarına da aldırış etmedim.”(G10)

“Bakın her hafta ben bu psikolojiyi yaşıyorum. Dediğim gibi mekânlara gittiğimde mekân almasın psikolojim bozuluyor ya da sokaklarda yürürken işte böyle alaylı bir tavırla baktıkları zaman ya da böyle tür davranışlar yaptıkları zaman rahatsız oluyorum psikolojik olarak etkileniyorum zaten.”(G7)

“Yani insanların bana bakışını ben fark edemiyorum ama normalde biraz feminen olduğum için daha kadınsı olduğum için çoğu birey beni anlamıyorlar. Dışarda konuşmadığım sürece konuşurken sesim biraz şey diğer insanlar beni anlamadığı için bir sorun olmuyor ama yanımda birkaç tane daha eşcinsel veya travesti olursa o zaman anlıyorlar. Trans birey olduğumu. Bakışlardan anlıyoruz yani bakışlardan rahatsız oluyoruz.”(G1)

“Yani tabii ki de zorluğu vardı, zorluğu şu zorluğu var, cahil cühela insanların sana alaycı bakması ya da üç tane kişi geliyor, birbirlerini dürterek seni göstermeleri.

Yani ben neyim? Ben de senin gibi bir insanım, sen benim neremle dalga geçebiliyorsun, yani bu hakkı sana ben vermiyorum, sen nasıl bu hakkı kendinde görüyorsun?”(G4)

Görüşmeci 4'ün aktardığı “*üç tane kişi geliyor, birbirlerini dürterek seni göstermeleri.*” ifadesi aslında homofobinin tanımını tam anlamıyla somutlaştırmaktadır. Homofobi toplumdan öğrenilen ve toplum içerisinde yaygınlaşarak ve hegemonyadan güç alarak büyüyen bir kavramdır. Bu ifade de üç kişinin bir araya gelerek birbirlerini dürtmesi aslında bir fotoğraf karesi gibi birçok kişinin belleğinde canlanmaktadır. Toplumun norm dışındakilerle ilgili genel tavrının fobilerle dolu olmasının dışında en büyük sorun fobiye uğrayan kesimlerin yaşam alanlarını daraltan, bireysel hak ve özgürlüklerini kısıtlayan, barınma, çalışma gibi haklarını elinden alan bir organizmaya dönüşmüştür.

Modern çağda yaşamamızın yanı sıra, Türkiye gibi ataerkil ve feodal yapısını korumaya çalışan ve bunun korumacılığını da din ile temellendiren toplumlarda homofobinin giderek yükselmesi şaşırtıcı olmamaktadır. Hükümet politikası şeklinde uygulamaya konulan, homofobik ataerkil yapı bireyler arasındaki eşitsizliği derinleştirmektedir (Tadele, Amde, 2019).

Görüşme yapılan bireyler sıklıkla kendileriyle dalga geçildiğini ve bu durumdan rahatsız olduklarını ifade etmişlerdir. Dalga geçilmesi şeklinde kodlanan ifadeler aşağıdaki gibidir.

“Dürtüyorlar birbirlerini. Erkek baktığı zaman anlıyoruz tamam, belki zevkine bakar ama dalga geçen de kendine geçer, kınayan kınadığını yaşarmış diye bir laf var, onu ben Allah’a havale ederim mesela, dini inancım da var, Müslümanım bu arada. Ama bayanların birbirine bakıp dürttüğü zaman ben dayanamıyorum mesela canım. Hemen dönüyorum, hayırdır ablam, niye yani? Kocan senin gece benim yanıma geliyor.”(G5)

‘Veya bazen gittiğimiz ortamlarda mesela kapalı bir yerde bir kafeteryada oturuyoruz bize bakıp böyle kahkaha atma gülme hareketleri, yani itici böyle bakışlar. Dalga geçermişçesine yani rahatsız olduğumuz oluyor.’(G1)

'Konuştuk önce ailem yine tepki gösterdi bana ben dedim gitmek istemiyorum hani tamam sizin dediğiniz olsun ben sizin dediğinizi kabul edeceğim oraya gittiğimde zaten küçük bir yer herkes böyle dalga konusu oluyorsun.'(G2)

Görüşmeci 2 ailesinden ayrı kalmasının nedeni olarak küçük bir yerde yaşaması nedeniyle dalga konusu olduğunu açıklamıştır. Toplum baskısının başka bir tezahürü olan “dalga geçme” nin altında yatan nedenlere dair görüşmecilerden biri şu ifadeyi kullanmıştır.

“Şöyle bir şey de var mesela ben daha o geçiş evresindeyken yaşadığım sorunlardan biri de toplum içinde dalga geçenlerin büyük bir çoğunluğu gizli geyler çıkıyor aslında, bu da farklı bir ironi. Yani aslında çok dışlayan ve çok uzak duran mutlaka bir şey çıkıyor, baktığımız zaman mutlaka çıkıyor.”(G6)

Bu ifadeyle sınırlı kalmayan özellikle birebir kayıt dışı sohbetlerimizde görüşmecilerin homofobik bireyin fobi kaynağının kendi gizli cinsel yöneliminden kaynaklandığına dair çıkarımları bulunmaktadır. Bu ifade bilimsel kanıta dayalı olmadığı gibi bireylerin homofobilerinin altında yatan nedenlere dair araştırmalar yapılmaktadır. Birçok farklı alanda homofobi ölçekleri geliştirilmekte ya da Türkçeye uyarlanmaktadır (Wen ve Zheng, 2019).

Toplumdaki homofobik yaklaşımlar ve bu yaklaşımların sonucu olarak yaygınlaşan nefret duygusu karşılıklı bir hal almıştır. Kendisini koruma altına almak isteyen bireyler toplumdan uzaklaşarak, günlük yaşamın dışına itilmektedirler. Özellikle nefret cinayetlerinin, intiharların yaygınlaşmasıyla birlikte trans bireylerde de özellikle erk sahiplerine ve genel olarak topluma karşı öfke birikmektedir (Nic Giolla Easpaig, Fryer, Linn ve Humprey, 2014).

“Yani açıkçası yani nasıl anlatsam bilmiyorum ama bazen çok kötü duygulara bürünebiliyorsun, yani o anda nefret cinayetine maruz kalıyor ama o anda sen de nefret duyabiliyorsun yani duygusal anlamda çok kötü etkileniyorum açıkçası.”(G3)

“Yani şimdi ben durup dururken, caddede durup dururken bir arabayı niye tekmeleyeyim ya da bir adamı niye döveyim. Şimdi kimse kimseyi döver mi durup dururken? Dövmeyiz. Bir sebep var, bir şey var. Ya sen bu insanı kızdırıyorsun, damarına basıyorsun, bir şey yapıyorsun ki bu insanlar sana tepki gösteriyor.”(G4)

Görüşmeci 4, trans bireylerin şiddet davranışında bulunmalarının nedenini trans bireylere gösterilen davranışların sonucundaki tepki olarak açıklamaktadır. Genel olarak durum araştırmacı tarafından toplumda süreklileşen ve karşılıklı olarak çoğalan nefret şeklinde tanımlanmıştır.

4.3.2.3. Damgalama

Trans seks işçilerinin karşılaştıkları sorunlardan biri de aslında homofobinin neden olduğu, fakat cehalet ve eğitimsizlikle bir araya geldiğinde insan hak ve özgürlüklerinin önüne geçecek şekilde damgalanmalarıdır (Ördek, 2015). Hastalık saçan, dehşet saçan, güvenilmez” gibi ifadelerle damgalandıklarını belirten bireyler sorunlarını şu şekilde ifade etmiştir.

Görüşmeci 7 daha önce yaşadığı bir işten çıkarılma deneyimi ve iş yerinde yaşadığı sıkıntılarla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır;

‘Direkt ilk haftamda evet... O anda bir pes etmeliyim ben, durumu oldu. Pes etsem ne olacak, iş yerinde de böyle bir şey var, gay kimliğin açığa çıktığı zaman sana güvenemiyorlar, benden sonraki kişi geliyor müdür oluyor, şef oluyor, müdür yardımcısı oluyor ama benim bir gay kimliğim olduğu için veya bir trans kadınlığa geçiş sürecim olduğu için bana güvenemiyorlar.’(G7)

Eşcinsel olduğu ve geçiş sürecine girdiği için iş yerinde kendisine güvenilmediğini, bu nedenle de ayrımcılığa uğradığını, pek çok kez hakkının yendiğini ifade eden bireyin paylaştığı sorun aslında trans bireylerin istihdam edilmemesinde ve seks işçiliğine mecbur bırakılmalarında önemli bir faktördür. Toplumda geniş kesimlerde var olan önyargılar kitlelerin davranış biçimlerini ve karar vermelerini de pek çok kez etkilemektedir (Snow, Cerel, Loeffler, Flaherty, 2019).

Toplumdaki genel algı, trans kadınların cinsiyet değiştirmelerini erkek cinsiyetinin ve erk olmanın sunmuş olduğu nimetleri terk etmek olarak görmekte; bu geçişin “hegemonik erkekliğin prestijini” zedelediği, “erkekliğin elden gittiği” gibi bir erk krizi yarattığı şeklinde homofobik, dışlayıcı, ötekileştirici anlamlar yaratmaktadır. Trans kadınlar, toplumdaki erkeklik kabulü karşısında, “davaya ihanet edenler” olarak damgalanmaktadır (Segal, 1992).

Erkeklik kavramı heteroseksist toplumlarda şekillenen toplumsal cinsiyet rollerine uygun şekilde “iyi bir baba” olmak, “adam olmak”, “adam gibi” davranmak olarak tanımlanmaktadır. Trans kadın toplumda kabul edilen erkeklik modelinin hiç bir işlevini yerine getirmemekte ve özellikle erkeklik simgesi olan cinsel organını işlevsiz kılmaktadır. Bu durum erkek egemen toplumda “erkek adam “ imajını zedelemekte, bu zedelenmenin karşısında erkeğin ve erki kabul eden toplumsal kesimlerin trans bireyleri dışlama, damgalama, ötekileştirme pratiklerini yaratmaktadır. Görüşme yapılan bireyler özellikle medyaya yansıtılan haberlerde dehşet saçan olarak damgalandıklarını belirtmişlerdir. Toplumsal algının da bu haberler aracılığıyla şekillendiğini vurgulamışlardır (Nic Giolla Easpaig, Fryer, Linn ve Humprey, 2014).

‘Tabi. Bir üç beş derken artık ayni yeter diyorsun. Hani bu Reha Muhtar falan hep haberlerde çıkarttı ya zamanında Türkiye’nin kanayan yarası travestiler yine dehşet sağtı. O dehşeti ama niye sağtı? Sağana değil sağıttırana bakacaksın.’ (G3)

‘Tabi yönetiyor. Öyle bir ön yargı uyandırıyor insanlarda. Her travestiden korkuyor insan. Bana diyorlar ki mesela tanışıyorum mesela samimi oluyorum normal heteroseksüel bir ortamda ‘Ya sen ağzında jilet taşıyor musun?’. Ayol ben elime jilet almam ağzımda nasıl taşıyayım.’ (G4)

‘Küfür ediyorsun. Zaten o ağır bir psikolojiyle çıkıyor. Zaten o alkollü çıkıyor otostopa rahat olmak için, kendini rahat hissetmek için. E sen kalkıp böyle davranıyorsun. E tabi ki de böyle dişini gösterecek. Ama sende onu kalkıp Türkiye televizyonuna haberlerine canavar gibi insanlara tanıtırsan, insanlar zaten ön yargıya medya olarak ilk sen başlatıyorsun.’ (G4)

Görüşme yapılan bireylerden birçoğu toplumun genelinin kendilerini, şiddet yanlısı, uyuşturucu ve alkol bağımlısı, bulaşıcı hastalık taşıyan olarak damgaladığını ifade etmiştir. Trans bireyler ise bu durumdan rahatsızlığını şu şekilde ifade etmektedir;

‘Mesleğime gündüz ayrı bakılıyor, gece ayrı bakılıyor. Gündüz dışarıda gezdiğimiz zaman hastalıklı, fuhuş yapan, herkesle para karşılığı beraber olan, kolayca elde edebileceği, hastalık saçan bir travesti olarak görülüyorum.’(G5)

‘Sanki böyle cüzzamlıymışız gibi çift eldiven takılıyor filan, böyle uygulamalar yapılıyor. İlgilenmek istemiyorlar, böyle taciz bakışları var. Bunlar travma yaşayanların üstüne bir travma daha yaşıyor o an’(G10)

4.3.2.4. Ötekileştirme

Seks işçisi transeksüel bireylerin en sık yaşadıkları problemlerden biri de ötekileştirmedir. Transseksüel bireyler, Türk aile yapısına uygun olmadığı, çocuklara kötü örnek olduğu gibi birçok söylem ile ötekileştirilmektedir. Görünmez kılınmaya çalışılan kişilerin sözleri ve sesleri değersiz sayılmakta ve pek çok alanda damgalanma, ayrımcılık ve şiddete maruz kalmaktadırlar. Transların, Türkiye’nin de imzacısı olduğu ve onayladığı tüm uluslararası sözleşmeler ve çeşitli devletlerarası kurumların ürettiği tavsiye metinlerinde dile getirilen ve Türkiye vatandaşlarının faydalanması beklenen haklardan eşit şekilde faydalanabilmesi gerekmektedir (Zengin, 2011). Ancak, Türkiye’de trans olmak yasaklanmış olmasa da, translar çeşitli ahlaki gerekçelerle toplum ve devlet tarafından kötü muameleye maruz kalmaktadır ve bu grubun hakları ihlal edilmektedir. Maruz kalınan toplumsal dışlanma, ötekileştirme ve damgalanma süreçleri transları seks işçiliği yapmaya mecbur bırakmaktadır (Zengin, 2011; Ördem, 2017).

Görüşme yapılan bireylerin ifadelerinden yola çıkılarak ötekileştirme alt teması altında “istenmeyen olmak” ve “var olmak” kodları bulunmaktadır. Bireylerin toplumda ötekileştirilmeleri ve dışlanmalarına ilişkin ifadeleri şu şekildedir;

‘Türkiye toplumunda en çok haksızlığa, hak ihlaline uğrayan bireyler LGBT+ bireyleri. İstihdam alanında olsun, cinsiyet kimliği, cinsel yönelimi yüzde homofobi, bifobi, transfobi ve mobing uygulamalara maruz kalan kesim olsun en fazla kadın

bireylerde ve LGBT+ bireylerde görüyoruz. Tabii bunun yanı sıra işin içine transseksüellik de katıldığında ötekinin ötekisi oluyorsun yani. Yani karakola gitsen ve bir şikâyetle bulunsan kale almıyorlar, üzerine bir güzel azarlayıp ya da dövülüp, bir gözaltında tutulup bırakılıyorsun, orada işkencelere maruz kalabilirsin.'(G10)

'Toplum tarafından da şöyle, mesela bir mağazaya girdiğin zaman ya da işte bir yerde, bir kafede oturduğun zaman çok fazla ayrımcılığa uğruyorsun hem fiziksel şiddetle hem psikolojik şiddetle. Yani bizim çok fazla aşırı da gözükmememizi istiyorlar ortam içerisinde, aile içerisinde.'(G9)

'Çocuk görüyorum, çocuk hasreti, hemen çocuğunu alıyor sevmeyeyim diye. Bayanlarla mağazadayız, böyle yanımdan geçerken türbanlı kadın, ay Allah yardım etsin. Ne oldu, niye Allah yardım ediyor? Sana etsin Allah yardım, beni kınıyorsun, senin torunun var. Benim ailem kim bilir kimi kınadı ki ben böyle oldum, etme bulma dünyası. Yani niye kınıyorsun ki, kimin ne olacağını Allah bilir değil mi?'(G5)

'Bazen etkiliyor yani, moralim bozuluyor, psikolojim bozuluyor, neden diyorum neden, cinsel kimliğimden dolayı neden ben dışlanıyorum, neden ben ötekileştiriliyorum. Allah'ın verdiği canı ben nasıl istersem öyle kullanıyorum, o benim hep tercihim.'(G7)

'İkinci insan olmak yani beni ötekileştirmeleri ben insan değil miyim ki ben insanın ya nasıl o can taşıyorsa bende can taşıyorum demi.'(G2)

Ötekileştirme, dışlama pratiklerini deneyimleyen bireyler toplumda bir var olma, kendini anlamlandırma ve kabul ettirme sürecine girmektedir. Var olma çabasına dair görüşleri ise şu şekildedir;

'Bir camia gibi düşünülüyor, aslında bu öyle bir şey değil. Yani hayatın her alanında bulabilirsin bu tarz insanları, çok farklı farklı yerlerde görebilirsin, bir köyde bir kasabada bir cami hocası, bir eşcinsel cami hocası görebilirsin. Yani hayatın her alanında varız, öyle veya böyle varız yani.'(G3)

'Biz de varız, biz de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyız, biz de varız. Biz varız, bizi yok olarak gösteremezsiniz Türkiye'de. Yani bir seçim oluyor ülkede biz de oyumuzu kullanıyoruz mesela. O zaman biz de varız yani.'(G7)

4.3.2.5. Ayrımcılık

Uluslararası Af Örgütü'nün "Ne Bir Hastalık Ne De Bir Suç: Türkiye'de Lezbiyen, Gey, Biseksüel ve Trans Bireyler Eşitlik İstiyor" (2011) başlıklı çalışmasında, hükümet yetkililerinin homofobik açıklamalarından polis şiddetine, yasaların ayrımcı bir şekilde yorumlanmasından bir türlü hayata geçirilmeyen reformlara kadar LGBTİ bireylere yönelik pek çok kurumsal ayrımcılık örneğine yer verilmektedir (Uluslararası Af Örgütü, 2011)

Göregenli ve Karakuş (2011) tarafından Kaos GL, Pembe Hayat ve Siyah Pembe Üçgen derneklerinin katkılarıyla Türkiye'de yaşayan 106 LGBTİ bireyle yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirilen bir başka çalışmada, katılımcıların %80'e yakın bölümünün farklı türlerde ayrımcılık deneyimlerinden en az birini yaşadığı belirtilmektedir. Kadın ve erkeğe belirli standart roller biçen ve bu çerçevede heteroseksüel olmayı bir norm olarak kabul eden toplumsal yapı, bu normun dışında kalan bireyleri kendi içine kabul etmemektedir (Göregenli, Karakuş, 2011). Bu kapsamda yukarıdaki araştırma sonuçlarından da anlaşılabileceği üzere eşcinsel olmak pek çok toplumda baskı ve ayrımcılığa maruz kalmayı da beraberinde getirmektedir.

'Türkiye toplumu erk bir toplum, ataerkil, feodal, erkek iktidarını seven bir toplum. Bir kadının, kadın diyelim buna illa trans erkek olmasına da gerek yok, sırf keyfi olarak bir kadın o yönelime sahip olmasa bile isteğiyle erkek olsa, toplum bunu yadırgamıyor. Neden? Çünkü erkek oluyor, iktidar olacak çünkü. Ama bir erkek ya da transseksüel kadın bedenine geçiş sürecini başlattığında, biyolojik kimliği reddedip, bu süreci başlattığında işte erkekliğinden feragat ettiği için toplum tarafından; ibne, nonoş, dönme gibi, daha kötü şeylerle katlediliyor, boğazı kesiliyor, en kötüsü de tecavüz edilip bunlar yapılıyor.'(G10)

Görüşmecinin aktardığı ifadeden yola çıkarak erk olmaya, iktidar olmaya yaklaşan kadın ayrımcılık deneyimlerini daha az yaşarken, hali hazırda ataerkil feodal köklerinden sıyrılmamış toplum düzeninde, toplumsal cinsiyet ayrımından payını trans kadınlar almaktadır. Kadının toplumdaki yeri düşünüldüğünde biçilen rollerin iyi eş, iyi anne, olarak anıldığı toplumumuzda toplumsal cinsiyet ayrımı ve homofobik görüşün etkisiyle pekişen bir ayrımcılık deneyimi yaşatılmaktadır (Segal, 1992). Kısaca söylenmek istenen şudur; bir kadının erkek cinsiyetine geçişi toplum tarafından daha rahat kabul görmekte iken, erkek bireyin kadın cinsiyetine geçişi toplumda kaygıyla karşılanmaktadır.

'Daha fazla kabullenme var. Birde şöyle baksan sahnede sanatçı onlara da o şekilde bakıyorlar sanat, sahnedesin sanatçısın ama geysin ama frapansın. Onlara da güzel bakıyorlar. Ama dışarda mesela otostopta olanlar, seks işçilerine o gözle bakmıyorlar onlara daha farklı bakıyorlar yani toplumda değişik yani'(G1)

Ayrımcılığın ayrımı olarak kodlanan durumlardan biri de medyada tanınan eşcinsel, transeksüel yüzlerin toplumda kabullenildiği hatta takdir edildiği bir gerçeklik bulunmakta iken sıradan bir trans seks işçisinin ayrımcılığa maruz kalmasıdır. Görüşmeci 1 yapılan ayrımcılığı şu sözlerle ifade etmiştir.

'Daha fazla kabullenme var. Birde şöyle baksan sahnede sanatçı onlara da o şekilde bakıyorlar sanat, sahnedesin sanatçısın ama geysin ama frapansın. Onlara da güzel bakıyorlar. Ama dışarda mesela otostopta olanlar, seks işçilerine o gözle bakmıyorlar onlara daha farklı bakıyorlar yani toplumda değişik yani'(G1)

Diğer bir görüşmeci ise ayrımcılık deneyimi ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

'Bir Bülent Ersoy, ne eşcinsel ünlüler var, ne geysler var. Onlara alkış tutarlar, çocuğu onun gibi olur evet. Neden atıyorum Kerimcan bir Range Rover'a biner, bir Bülent Ersoy'un serveti vardır, bir Selin Ciğerci baştadır, takip edilir, bayanlar altına yorumlar yapar. Ama bir Firdevs Zorlu dışarıya çıktığı zaman, kendi adıma söyleyeyim, noktaya çıktığı zaman, ay uzak dur, ay çekil, Allah yardım etsin, gündüz gündüz. '(G5)

Görüşmeci 3 ise ayrımcılıkla ilgili deneyimlerini aktarırken, özellikle uğradıkları şiddete dair haberlere yer verilmediği, nefret cinayetlerinin medyaya yansıtılmadığını bunun nedeninin ise transların yaşadığı sorunların haber değeri taşımadığına yönelik algı olduğuna dikkat çekmektedir.

'Bir nebze sahiplenilmesini istiyorum artık yani. Çünkü nefret cinayetlerine maruz kalınmasının en büyük nedeni bence devletin ta kendisidir. Çünkü bir koruma şeyi olmuyor yani hukuki anlamda da hiçbir yaptırım olmuyor. Çünkü bir seks işçisisin, o şeyle algılandığın için her şey mubah ve bunun bir haber değeri taşımadığını söyleyecek derecede bir hocalarım bile var benim. Yani seks işçisisin, öldürülüyorsun, bu haber değeri taşımaz diyor. İnsan ölümüne, haber değeri taşımaz diyecek kadar aciz insanlar var yani. Bunlarla karşılaşıyoruz ve ben bunların gerçekten aşılması gerektiğini istiyorum artık.'(G3)

4.3.2.6. Şiddet

Erkek figürünün, yöneten, baskılayan, güç ve kuvvet taşıyan olarak görüldüğü ataerkil sistemlerde kadın, erkek tarafından baskılanmaktadır ve üreme işlevlerini yerine getirmekle yükümlü kılınmaktadır (Segal, 1992).

Türkiye toplumunda, mülkiyet ilişkilerinin değişimiyle birlikte, kapitalist üretim ilişkileri içerisinde şekillenen idari alt yapıda erkek egemen bir yönetim biçimi hâkim olmaktadır. Bu durum toplumun kullandığı dilden, kültüre kadar tüm üst yapısal olgularda erkek egemen bir hegemonya inşa etmektedir. Türkiye de toplumsal cinsiyetin daha fazla tartışılır kılınması ve bu konuda yapılan tartışmalar hegemonyayı kırma yönünde bir inat taşımaktadır. Yine de erkek egemen toplumlarda ki yaygın anlayış, güç kuvvet taşıyanın, gücünü gösterdiği, karşısındaki bireyi baskıladığı şiddet pratiklerini meşrulaştırmaya çalışmaktadır (Segal,1992).

Şiddet olayları karşısında caydırıcı cezalar verilmemektedir. Kadının ya da cinsel kimliğinden ötürü şiddete uğraması normalleştirilen trans kadınların, şiddet eylemine yol açan olduğuna varan görüşler medyada yer bulmaktadır (Ördek, 2015).

10 trans bireyle yapılan görüşmelerde şiddet kelimesi bireyler tarafından 52 kez kullanılmıştır. Cinsel şiddeti içeren şekilde taciz kelimesi 30 kez, tecavüz kelimesi

ise 21 kez kullanılmıştır. “Dövülmek, taciz, tecavüz, kaçırılma, istismar, farklı istekler, travma, müşteri şiddeti, polis şiddeti, ölüm riski, olaydan uzaklaşma, kendini korumak, kurumların ilgisizliği, kurumlara güvensizlik” kodları şiddet temasını oluşturmaktadır. Görüşmelerde cinsel istismara uğrayıp uğramadıkları da sorgulanmıştır. Görüşmecilerden sadece bir tanesi çocukluğunda cinsel istismara uğradığını şu sözlerle paylaşmıştır:

‘9 yaşımıdaydım. Mahallede şeker topluyordum bunların evine çıktım. Bunlar bizim bir mahallenin bir üst tarafında oturuyorlar. Onlara gittim şeker istiyordum. Kapıyı çaldım abimin arkadaşı çıktı o da var yani o dönemler 19-20 yaşlarında. Gel dedi sana şeker veriyim dedi. Gel dedi oyun oynayalım ne oynayacağız falan dedim ben şey dedi oynarız dedi. İnek, ben erkek inek olayım sen dişi inek ol ben senin üstüne çikayım falan. Öyle öyle derken cinsel kimliğim ortaya çıkardı.’(G2)

Görüşmecinin istismara uğramasını cinsel kimliğini ortaya çıkaran bir olay olarak tanımlaması durumun yorumlanmasını son derece güç kılmaktadır. Toplumda yaygın görüşlerden biri olan aynı çocukluğunda cinsel istismara uğrayan bireylerin, ilerleyen yaşlarda cinsel yönelimi farklılaştırdığına dair görüş geneli yansıtmamakla beraber, bilimsel bilgidен son derece uzaktır. Yukarıda verilen ifadede görüşmecinin paylaştığı durum ancak kişinin istismar sonrasında, olayla yüzleşmemek adına kurduğu bir savunma mekanizması olarak yorumlanmıştır. Ses kaydına alınmayan bire bir sohbet tarzında yapılan görüşmeler sırasında pek çok birey şiddet deneyimlerini aktarmıştır.

‘Bireysel olarak ben şiddete maruz kaldım. Yani yoldan geçen iki tane izbandut gibi adam durduk yere sataşp, taciz edip saldırıda bulundular.’(G3)

‘Hep yıpranıyorsun hep dövülüyorsun uyuşturucu içiyorsun gece hayatı mesela her yerim benim jiletli tecavüze uğruyorsun yani kaç sefer uğradım.’(G2)

Kayıt dışı seks işçiliğinin artmasıyla, seks işçiliği yapılan mekânların güvenliğiyle ilgili problem büyümektedir. Yol kenarında seks işçiliği yaparsa saldırıya uğrayacağını düşünen görüşmeci şu sözlerle kendini ifade etmektedir.

'Yumurtayı da kırarak yumurtayı atıyorlar, böyle kılık kıyafet ondan sonra mahvoluyor. Bira şişesi kırıldığı zaman yüzünde herhangi bir yara oluyor. Yüzüne geldiği zaman zaten biz fiziksel olarak yüzden ve bedenimizden kazanıyoruz. Yüz gitti mi zaten psikoloji tamamıyla gidiyor, onun için ben onu riske alamadım.'(G7)

Hayatlarının her alanında fiziksel ve psikolojik şiddete uğradıklarını ifade eden bireylerden biri, seks işçiliği yapmaya nasıl başladığını şu sözlerle aktarmıştır;

'Çünkü iş başvuruları yapıyorsun, kimse almıyor, biz sizi arayacağız deyip aramıyorlar, daha hemen sen karı gibisin, ibnesin, kimliğin mavi, onun hakkını ver, öndekinin hakkını ver gibi tavırlar sergileyip, mobing uygulayıp, daha işe başlamadan tacizlerde bulunuyorlar, çalışamıyoruz. Bu yüzden seks işçiliğine başladım ben de.'(G2)

Görüşmecilere cinsel kimliklerine bağlı olarak yaşadıkları sıkıntılar sorulduğunda, çoğu birey sözlü ve fiziksel şiddete uğradıklarından söz etmiştir. Görüşmeci 10 açılma ve değişim süreçlerinin başında sözlü ve fiziksel tacizlerden etkilendiğini, şimdi ise artık bu durumu önemsemediğini şu sözlerle ifade etmiştir.

'İlk zamanlarda büyükşehir korkusu, yani otobüse, toplu taşımaya bindiğimde o garip bakışlar, taciz bakışları beni çok yıpratıyordu. Bir gün silkelendim ve kendime geldim, bu yıpranacak kişi ben değilim, onlar yıpransın dedim ve asla o kimsenin taciz bakışlarına da aldırış etmedim.'(G10)

Görüşmeci 8 ile yapılan görüşmede bir trans olarak yaşadığınız sıkıntılar nelerdir sorusuna verilen yanıt ise şöyledir;

'Genel olarak işte hem geçim sıkıntısı, bir mesela ne oluyor biliyor musun, dışarı çıkıyoruz, alışverişe gidiyoruz, böyle saçma sapan laf atıyorlar gündüz. Ne kadar kapalı giyinsen bile, ne kadar kendine dikkat etsen bile, yok arkandan seslenmeler, bilmem neler, bunlar herkesin sinirlerini bozar yani.'(G8)

Yine aynı soruya 3.görüşmecinin verdiği yanıt ise *'Mesela bu tarz durumlar çok yaşıyoruz, şiddete çok fazla maruz kalıyoruz. Tek fiziksel şiddet değil, sözlü olarak*

çok fazla tacize uğruyoruz sokakta yürürken, bakışlar. Yani bunlar bizim hayatımızı çok fazla aşırı etkileyen etmenler ama tabii bizler bunları biraz aştık aslında yani. '(G3) şeklinde olmuştur.

Çoğu katılımcı yaşam alanlarında, sosyal ortamlarında süreklileşen bir sözel tacizin olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda damgalanmayı da içeren 'karı kız gibisin' gibi sözlerle tacize uğradığını belirten görüşmeci şunları eklemektedir;

'Çünkü o dönemlerde elimden geldiğince normal işte de çalıştım, çalışmadım değil ama çok fazla tacize uğradım iş yerlerinde. Sen niye böyle kız gibisin, niye kız gibi konuşuyorsun, niye kız gibi hareketler yapıyorsun filan diye çok fazla tacize de uğradım hatta tecavüze de uğradım. '(G9)

Trans bireyler şiddetin pek çok farklı versiyonuyla yüz yüze kalmaktadır. Tecavüz kelimesi TDK sözlüğündeki anlamlarıyla, saldırı, namusuna saldırma, sarkıntılık, başkasının hakkına el uzatma, aşma, ötesine geçme anlamlarında kullanılsa da bu bölümde kişiye dayatılan tüm cinsel ilişkiler tecavüz olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2011).

Bu bölümde görüşmeci ifadelerinin yoruma gerek duyulmadan verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Tecavüz ve tecavüzün etrafında sıralanan birçok olay cezai yaptırımların olmaması nedeniyle sık sık tekrarlanmaktadır (Ördek, 2015). Tecavüz kodunu içeren görüşmeci ifadeleri şu şekildedir;

'Caddede bir gün dururken iki kişi geldi yanıma ve bana tipleri de çok hapisane kaçkını gibiydi ve korkmuştum. Bir anda üstüme saldırıp, bir arkama geçip saçımdan kafamdan tutup, birisi de elbisemi sıyırıp bana tecavüz etmişti. Sonrasında da çıkıp gitmişlerdi. Sonra ben bunun üzerine polise gittiğimde zevkine baksaydın, demişti bana. '(G9)

'Para karşılığı yine otelde kalıyorum o dönemler hayatımı öyle idame etmek zorundasın ben buyum diyorsun zaten para karşılığı ilişkiye girdiğim insanlar tarafından kaçırıldım dağa. Bir kişiye 14 kişinin sana tecavüz etmesi tecavüz ettikten sonra jiletlen kalçalarının kesilmesi üstüne tuz basılması seni öldü diye

kayalıktan aşağı atması sonradan seni başka insanların bulması yani öyle. Çok hayatımdan böyle travmalar geçti. '(G2)

Tecavüzle ilgili yukarıdaki deneyimini aktaran görüşmeci olay sonrasında herhangi bir hukuki sürecin işlemediğini belirtmiştir. Pek çok katılımcı, müşteriler tarafından kaçırıldıklarını, kendilerini kaçıran müşterilerin, fiziksel şiddet ve tecavüz hatta çoğu kez öldürme teşebbüsüne varan olumsuz deneyimlerini ifadelerinde belirtmiştir (Uluslararası Af Örgütü, 2011). Bu bağlamda özellikle sokakta çalışan seks işçileri kaçırılmalara ve sonrasında yaşanabilecek olumsuz deneyimlere açık bir halde bulunmaktadır.

'O dönemler hayatımı öyle idame etmek zorundasın ben buyum diyordum zaten para karşılığı ilişkiye girdiğim insanlar tarafından kaçırıldım dağa. Kaçırıldım kalçalarım kesildi. '(G2)

'Birkaç kere evet, kaçırılma filan oldu da, öyle çok çok büyük bir şey gelmedi yani başıma. Bir kere geldi çok büyük. Bir tane arkadaşımın birlikte, onun tanıdığı iki tane kişiyle birlikte benim arkadaşın özel evine gitmiştik. '(G8)

Görüşmeciler seks işçiliği yaptıkları sırada müşterilerinden gelen birçok farklı istekten bahsetmiştir. Para karşılığı birlikte oldukları için çoğu kez bu duruma katlanmak zorunda olduklarını belirten görüşmeciler aşağıda verilen ifadeleri kullanmıştır.

'Daha sonra ama maalesef ki gelen müşterilerin sadece cinsellik, beraber olup gitmek dışında istekleri başladı, zorlamalar, aşağılamalar. Evde karısı vermeyince gelip bizden hırsını çıkarmalar. Evde karısına yapamadığını, sevgilisine yapamadığını gelip bize yapmalar. '(G5)

'Ben %100 eminim ki bu cinayet işleyen insanlar gizli eşcinseller ve hani işin içinde olduğum için biliyorum, mutlaka senden farklı istekler isteyen insanlar bu eylemi gerçekleştiriyor, buna %100, adım kadar eminim. '(G6)

Görüşmeciler müşterilerin kendilerinden istediği farklı istekleri ses kaydı sırasında anlatmak istememiştir. Bunlardan bazıları, kendilerine baba, dayı gibi sıfatlarla seslenmelerini isteyen müşteriler, pasif yoldan cinsel ilişkiye girmek için gelenler, gizli eşcinseller, çeşitli fetişist isteklere sahip bireyler olarak araştırmacıyla paylaşılmıştır. Bu durum salt fiziksel şiddeti içermese dahi müşteri şiddeti olarak nitelendirilebilecek durumdadır.

‘Yani pasif olmak isteyenler genelde bunları yapıyor, yani asıl deli onlar. İlk başta böyle bir şey istiyor senden sonra pişmanlık duyuyor ve sonrasında kendine bunu yediremeyip hıncını senden çıkartıyor, başka bir açıklaması yok. Zaten duymuşsundur bunu daha önce benden başkalarından da.’(G6)

Geliyor çok iğrenç ilişkiler, atıyorum çok fetiş ilişkiler. Biri gelir halama çok benziyorsun, biri gelir dayımın karısını çok istiyorum, biri beni kaçıtır kuzenime benziyorsun, biri bana ilişki anında der ki, söyle bana “yapma” diye inle...’(G5)

‘Kimi arabasına biniyorum kaçırıyor, götürüyor beni zorla tecavüz etmeye çalışıyor. Bana amca de, biri der bana dayı de, o kadar iğrenç şeyler yaşıyoruz ki, yani daha anlatamadığım o kadar çok iğrenç şey var. Sadece ilişki isteseler tamam. Bize geliyor, karısına yapamadığını ya da bir bayana yapamadığını ya da erkek arkadaşıyla yaşayamadığını bize gelip, para verip bize yaptırtmaya çalışıyor ama bizim de bir sınırimız var.’(G4)

‘Ben %100 eminim ki bu cinayet işleyen insanlar gizli eşcinseller ve hani işin içinde olduğum için biliyorum, mutlaka senden farklı istekler isteyen insanlar bu eylemi gerçekleştiriyor, buna %100, adım kadar eminim.’(G6)

Müşteri şiddetinin yanında pek çok birey polis şiddetine de maruz kaldığını anlatmıştır. Bu durum seks işçisi trans bireylerin hem devlet hem de toplum tarafından sistematik bir şiddete maruz kaldıklarını ortaya koymaktadır (Ördek, 2015). Örneğin, bir görüşmeciye nefret cinayetleri sizi nasıl etkiliyor sorusu sorulduğunda 2019 yılının başlarında İzmir’de polis tarafından öldürülen trans kadın Buse’ nin arkadaşı olduğunu ifade etmiştir. Olayla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

'Buse olayı da o yüzden beni bu şekilde etkiledi, artı bir de öldüren kişi torbacı olsa, ne bileyim atıyorum gece hayatından bir barmen olsa, ne bileyim bir taksici olsa tamam. Ama öldüren bir polis olunca artık hiç kimseye güvenim kalmadı, kime güveneceğim?' (G5)

Yaşadığı şiddet olayından sonra polise başvurup başvurmayacağı sorulan birey ise ; *'Yani karakola gitsen ve bir şikâyetle bulunsan kale almıyorlar, üzerine bir güzel azarlayıp ya da dövülüp, bir gözaltında tutulup bırakılıyorsun, orada işkencelere maruz kalabilirsin.'* (G10) şeklinde cevap vermiştir.

Yaklaşık 25 yıldır İzmir'de seks işçiliği yaptığını belirten 1. görüşmecinin geçmişteki çalışma koşullarıyla şimdiki çalışma koşullarını karşılaştırması istendiğinde; *'O zamanlar tabi çok kötüydü. O zamanlar daha nerden baksan en fazla benim çalıştığım ortamda 100 tane 150 tane travesti vardı ve bu 150- 200 tane travestiyi polisler her yerde, her taraftan almalar dövmele kirmalar saldırmalar. Aşırı şiddet vardı. Hele Bir hortum Süleyman vardı o zaman. Beyoğlu ekipler amirinde ondan sonra bizi alır hortum dayağına geçirirdi hangi renk diyerekten özellikle mini etek giyenlerin bacaklarına bacaklarına sıra dayağına geçerdi. Yani şiddet polis şiddeti çok fazlaydı o yıllarda 90'lı yıllarda.'* (G1) ifadesini kullanmıştır.

2. görüşmeci ise yaşadığı polis şiddetini şu şekilde anlatmıştır:

'H. Ç. dönemi vardı İzmir'de o dönem ilk geldiği zaman bizlere kan kusturdu. Bizi arabanın içine koyup çırılçıplak anneden doğma sanayiye belki bilirsin şeyi Manisa yolunu oraya götürüp anneden doğma çırılçıplak bırakıp biz ortan çırılçıplak İzmir'e geliyorduk. Yani ne hakla neden insan değil miyim ben onunda evladı yok mu? Şeymiş Hüseyin çapkın... Partili tarikatçı bilmem neciymiş böyle şeyler onlara yasakmış diye bize kan kusturdular. Peki, kendisine ne oldu şimdi ...dan içerde.' (G2)

Sistematik şiddet karşısında çoğalan nefret cinayetlerine kurban giden transseksüel seks işçileri her gün ölüm riskiyle karşı karşıya kalarak seks işçiliği yaptıklarını ifade etmektedir.

'Çok etkiliyor, işte dedim ya ben şuanda caddelerde çalışmaktan bıktım ve korkuyorum, polis de bırakmıyor. Anca gece 2'ye kadar duruyorum. Gece 2'den sonra da iti kopuğuyla uğraşıyorum. Ama artık 30'uma geldim yeni girenler ne yapacak, ben hadi baş edebiliyorum, kandırıyorum. Buse evinde öldürülüyor, kamerada adamın öldürdüğü, ateş ettiği, öldürdükten sonra affedersin tekrar cinsel ilişkiye giriyor. Yakalanmış, müebbet, artık 41 sene. Beni öldüren adamı assalar ne olur, ben artık öldükten sonra.'(G5)

Bireyler şiddet deneyimi sırasında kendini korumak ve olay yerinden uzaklaşmayı seçtiklerini belirtirken, olay sonrasında nasıl bir yöntem izledikleri sorulduğunda çoğu herhangi bir devlet kurumuna başvurmak istemediklerini, kurumların ilgisizliği nedeniyle bu kurumlara karşı güvensizlik yaşadıklarını ifade etmişlerdir. 2014 yılında Kemal Ördet'in "Türkiye'de Trans Kadın Seks İşçilerine Yönelik Şiddet: Görünmezlik Ve Cezasızlık Kıskaçında Bir Varoluş Mücadelesi" isimli çalışmada görüşülen trans seks işçisi bireyler şiddet sonrasında başvurdukları kurumlara güvenmediklerini ve cezai yaptırımın olmaması nedeniyle herhangi bir kuruma başvurmadıklarını dile getirmişlerdir (Ördet, 2014). Kendilerini korumak için aldıkları önlemleri şu şekilde ifade etmişlerdir; *'Biber gazı filan yanımda taşıyorum. Öyle yani, kendimi savunacak bir şeye ihtiyaç duyuyorum yani.'*(G3)

'Efendim gittik, paramızı da verdi, beraber olduk, çok özür dileyerek bunu açık söyleyeceğim, benim onunla beraber olmamı değil de, onun benimle olmamı, yani aktif taraf benim olmamı istedi, ben de yapamadım, çünkü ben pasif ağırlıkta bir transım. Yapamayınca paramı geri ver deyip gırtlığımıza yapıştı, ben de kendi canımı korumak adına, anamı babamı silmişim, benim anam ağlayacağına, onunki ağlasın, deyip camını kırdım, dövdüm, bıçakladım, diyorum. Ona soruyor, yalan efendim diyor, ben bayan sandım, direkt. Şuanda trans cinayetlerinde de en büyük savunma bu.'(G5)

'Can güvenliğimi sağlamak için de yatağımın yanında kesici, delici aletler bulunduruyordum her ihtimale karşı sopa filan bulunduruyordum her ihtimale karşı. Çünkü sapkınlar da gelebilirdi, sırf ego tatmini için eziyet etmeye de gelenler olabilir, oluyolar da. Ben şahsen yaşamadım ama yaşayan arkadaşlarım vardı hep.'(G10)

'Ben hiçbir önlem almıyorum yani, bazen biber gazı alıyoruz, o da bitince hiç aklımıza gelmiyor. Uğraşıyoruz kendimizi korumak için, özellikle can güvenliğimizi korumak için ama polisler hemen alıyorlar elimizden spreyleri, falçataları.' (G8)

Başka bir öz savunma yöntemi olarak olay yerinden uzaklaşmayı tercih ettiğini söyleyen bireylerin ifadeleri şöyledir:

'Aynen, güvenlik olarak da zaten biber gazını sıkarak oradan uzaklaşmak... Karşı taraf her ne kadar bana zarar vermek istese de, yok onu yaralayayım, yok onu öldüreyim gibi düşüncelere sahip değilim ve kesinlikle öyle bir şey yapamam, vicdanım zaten rahat edemez. Oradan uzaklaşmak için ne yapabilirim, biber gazını sıkıp kaçabilirim, kendimi o şekilde koruyabiliyorum.' (G7)

'E zaten ben o anda o şiddetten kendimi kurtarmışım kaçmışım bir daha ben niye o olayı devam ettireyim adamlar. Bir daha orda muhatap olup kendimi iyice niye tanıtayım adımı soyuma kadar niye şey yapayım o yüzden tercih etmiyorum yani böyle. Bir başıma bir olay gelse oradan kaçarım kurtarırım kendimi.' (G1)

Şiddet sonrasında başvurulmuş kurumlardaki ilgisizlikten bahseden seks işçisi bireyler kurumlara olan güvenlerini yitirdiklerini belirtmiştir. Bu durum yaşanan şiddet olaylarını bildirmek konusunda transları teşvik etmemektedir, bunun sonucu olarak kayıtlar düzgün tutulamamaktadır, olayın vahameti ortaya konamadığı içinde adım atmak güçleşmektedir (Ördek, 2014)

Yaşadığı taciz, tecavüz ya da şiddet olayı sonrasında karakola başvuran görüşmecilere *'size karşı tavırları nasıldı?'* diye sorulduğunda verdikleri cevapların bazıları şöyledir:

'Yani tepki vermediler de benim ifademi bile almadılar, beni gönderdiler. İlkinde bu şekilde oldu. Hatta baya tepkili bir şekilde bunu hatta benim kuyruk sallamam, o cümle bile kuruldu yani. Onun dışında işte ifademi almadılar, biz de bir avukat arkadaşımız aracılığıyla dilekçe filan yazdık savcılığa, o şekilde ifadem alındı ve

savcılık da bunun böyle olmaması gerektiğini, yani nasıl ifademin alınmadığını vs. '(G3)

'Karakola başvurmuştum. Çok büyük bir şiddet değildi ama karakola başvurmuştum. Ama hiçbir şey çıkmadı yani, polis fazla ilgilenmiyor o konuyla, translarla. Sadece alsınlar, ceza yazsınlar, başka bir etkileri yok şuan polislerin.'(G6)

'Karakola gitsem ne olacak ya, karakol beni insan yerine koyup da ne bir tutanak alıyor ne bir dinliyor beni, ifade bile tutmuyor. Ne yapabilirim, diyor o polis de dalga geçer gibi gönderiyor. Onun için hiç gitmiyorum yani. Hayır, çok ağır bir şey olursa savcılığı tercih ederim, karakollar hiç ilgilenmiyor.'(G7)

Şiddet öyküsü sonrasında karakola ya da polise başvuran bireylerin tamamı polisin ilgisizliğinden ve tatmin edici sonuçlar alamadıklarından bahsetmiştir. Bununla beraber karakola ya da polise başvurulduğunda yaptıkları işten ötürü uğranılan şiddetin normalleştirildiğinden bahseden bireylerden biri şu ifadeyi kullanmıştır: *'Evet, polise şikâyetçi oldum, zevkine baksaydın zaten sen bu işi yapmıyor musun, dediler bana.'*(G9)

Hal böyle olunca kişilerin kurumlara özellikle idari yaptırımların uygulanacağına dair güvenleri bulunmamaktadır. Bir önceki alt temalarda sözü geçen ayrımcılık ve ötekileştirme pratiklerinin sonucu olarak kişinin hak ve özgürlüklerinden biri olan yasalar önünde herkesin eşit olduğu ilkesi açıkça ihlal edilmektedir. Kişilerin seks işçiliği yaptığı için ve cinsel kimliklerinden ötürü yargılanacakları ve suçlu sayılacakları düşüncesi, şiddet deneyimi sonrasında herhangi bir kuruma başvurmamayı da beraberinde getirmektedir. Görüşmeci 1 bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

'Polise gitsen ne olacak zaten suçlusun yani bu işi yapıyorsun sen niye gittin oraya ne yaptın orda birde polisten laf işiteyim. Oradan kaçmak o olayı bitirmek yani en doğal kurtulma şeyi. Ama ben yani polise gidersem ben suçlu olabilirim o anda senin ne işin var burada sen ne yapıyorsun bunun yanında. Bir sürü soru duymaktansa.'(G1)

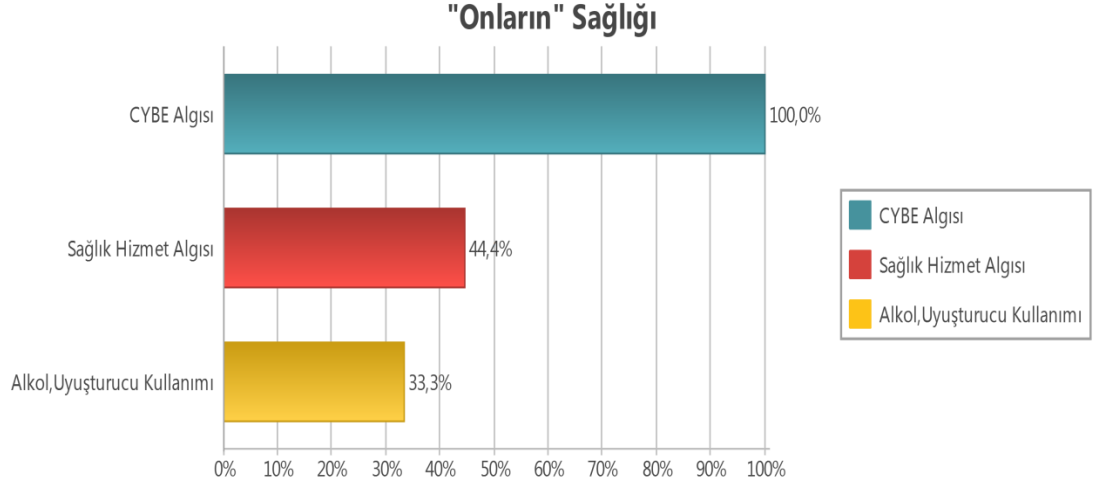
Yaşadığı bir şiddet olayı sonrasında anlatan görüşmeci: *‘Plakayı alamadım ama vurulduğum yerde kamera var. Polis dedi ki, gittik kamera kaydında araba çıkmamış. Belki de gitti o kişi hemen oralara, para verdi, kamera kaydını vermeyin, dedi. Belki tanıdığıydı. Kamera kaydı olmaması imkânsız. Ama ben biri gelsin, param çalındı, desin mesela müşterinin, arabamdan param çalındı, telefonum çalındı, gelirler her türlü beni o kamerada bulurlar yani.’*(G5) şeklinde güvensizliğin, ifade etmektedir.

Yukarıda özetlenen resmin bütününe bakıldığında cinsel kimliği her ne olursa olsun toplumda seks işçisi bireylerin hali hazırda yaşadıkları sorunlar bu kadar yakıcı iken, cinsel kimliğine bağlı olarak ayrımcılığa, ötekileştirmeye uğrayan transseksüel seks işçileri için yaşamına devam etmek, hayatta kalmak gerçek manasıyla zorlaşmaktadır.

4.3.3. Onların Sağlığı

Bu bölümde araştırma alt sorularından, *‘Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar hakkındaki görüş ve deneyimleri nelerdir?’* ve *‘Sağlık hizmetlerinden yararlanma durumları ve sağlık ihtiyaçları nelerdir?’* sorularına cevaplar aranmıştır. Görüşmeci ifadelerinden yola çıkaran onların sağlığı teması altında ortaya çıkan alt temalar, cinsel yolla bulaşan enfeksiyon algısı, alkol, uyuşturucu kullanımı ve sağlık hizmet algısı şeklinde olmuştur.

Riskli gruplardan biri olan transseksüeller ve cinsel yöneliminden bağımsız olarak yine ayrı bir risk grubu olan seks işçisi bireyler toplum sağlığı açısından en önemli gruplardan ikisini oluşturmaktadır. Ayrı ayrı riskleri içinde bulunduran seks işçisi trans bireyler ise hem yaptıkları iş, hem de cinsel kimliklerinden kaynaklı daha büyük risk altındadır. Onların sağlığı teması altındaki alt temaların içerik analizindeki ağırlıklarını gösteren şekil aşağıdaki gibidir (Grafik 4).

Grafik 4: Onların Sağlığı Teması Alt Temalarının Dağılımı

4.3.3.1.Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyon Algısı

Sek işçisi transseksüel bireylerde, cinsel yolla bulaşan enfeksiyon denilince en sık görülen HPV ve HIV-AIDS vakaları akla gelmektedir. Sağlık bakanlığının 2018 HIV-AIDS vakaları verilerine göre bulaş yollarına bakıldığında ilk sırada heteroseksüel bulaş yolunun olduğu, 2. sırada ise homoseksüel ya da biseksüel ilişki yoluyla bulaşın olduğu görülmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2019).

Sanılanın aksine heteroseksüel bulaş yolu homoseksüel, biseksüel ilişki yoluyla bulaşlardan daha fazla alanı kaplamaktadır. Transseksüel seks işçilerinin bahsedilen cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar açısından risk grubu olduğu gerçeğiyle birlikte her transseksüel seks işçisi bireye, bu enfeksiyonları taşıyan kişi olarak davranmak ise damgalamanın bilimsel bahaneli bir yöntemidir.

Cinsel yolla bulaşan enfeksiyon algısı alt temasının altında, korunmama, korunma, temizlik, siğil varsa, ve hayatını karartan kodları bulunmaktadır. Bireyler cinsel yolla bulaşan enfeksiyonları, *hayatlarını karartacak büyüklükte bir sağlık sorunu* olarak nitelirmektedir. Görüşmeci 4'ün müşterileri için söylediği: *'Diyorum ki, siz evli barklı insanlarsınız ya da evleneceksiniz yarın bir gün. Evliyseniz hem kendi hayatınızı hem kadının hayatını karartmanın bir anlamı yok, günah. Evlenecekseniz zaten evlenmeden önce kan testleriniz yapılıyor hem kendi hayatını karartıyorsun. Bu*

kadar ucuz değil bir insanın hayatı, beş dakikalık zevk için bütün hayatını karartıyorsun. '(G4) ifadesi buna örnektir.

Öte yandan görüşmeciler, CYBE'lerden korunmaya ilişkin bilgi düzeylerinin toplumun genelinden daha yüksek olduğu düşüncesini taşımaktadır. Görüşmecilerden biri ise bu durumu, *'Ben eşcinsellerin, transların bu konuda toplumun diğer bireylerinden daha fazla bilgili olduğunu düşünüyorum, daha iyi korunduklarını da düşünüyorum, öyle yani. '(G3) şeklinde ifade etmiştir.*

CYBE'lerden korunmak için aldıkları önlemler sorulduğunda görüşmecilerin verdiği cevaplardan bazıları aşağıda verilmiştir.

'Genellikle ben öpüşme yapmıyorum. Çünkü benim diş etlerimde sorun varsa, karşı tarafın da diş etinde sorun varsa bu kan yoluyla bulaşan herhangi bir hastalık bulaşabilir, o açıdan çok öpüşemiyorum. Çok öpüşsem bile dahi yüzeysel, böyle ağız ağıza değil de dudaktan sigara içer gibi dudak tiryakisi olduğu gibi dudak uçlarıyla öpüşebilirim. Diğer bir şekilde kondom kullanıyorum zaten. Bakıyorum karşı tarafın vücudunda siğiller varsa, yaralar filan varsa direkt görüşmeyi kabul etmiyorum. '(G7)

'Kondomsuz ilişkiye girmiyorum, kondomsuz oral seks yapmıyorum. HPV'yi biliyordur, onu gördüğüm anda parayı almam, birlikte olmam ve o insana da o rahatsızlığı da... '(G4)

Görüşmeciler, Human Papilloma Virüsünden korunmak için müşterilerinin cinsel organlarında ve çevresinde siğil olup olmadığını kontrol ettiklerini belirtmiştir.

'Açık açık söylüyor zaten etek bölgesinde çıkıyor o, bir de alt yumurtalık kısmında çıkıyor, bir erkek arkadaşım vardı. Ben dikkat ediyorum, bunu da tecrübe edindikten sonra gördüm, ettim, arkadaşlarım söyledi. Rahmetli Melisa diye bir arkadaşım vardı, şuraları hep olmuştu, çene kısmında. Ne oldu, dedim. Adamla değişik pozisyonlarda ilişki yaşamış, yalama durumu olmuş, oradan bulaşmış. '(G5)

'Cinsel bölgesinde siğil varsa veya vücudunun herhangi bir bölgesinde bana temas edecek bir bölgede eğer bir siğil varsa ben kesinlikle görüşmeyi kabul etmiyorum asla. Yani aklıktan öleceğimi bilsem de, ev sahibinin beni evden çıkaracağını bilsem de yine görüşme yapmıyorum, açık ve net.'(G7)

'Gerçekten bakıyorum yani Hazal'cığım şimdi o rahatsızlık biliyorsun ten tene değdiği anda bile geçebiliyor ve tedavisi çok zor olan bir rahatsızlık o ve bunu benim birçok arkadaşım bilmiyor bu rahatsızlığı, Allah korusun benim çok korktuğum bir rahatsızlık. Işık açıp şöyle bir bakıyorum, bak ama yapmak zorundayım bunu, benim sağlığım önemli.'(G4)

'Kondomsuz hiçbir şey yapmıyorum, oral seksi dahi kondomla yapıyorum, sevişmiyorum zaten bunlar. 3-5 ayda bir kan testi yaptırıyorum kondom patlama riskine karşı. Çünkü her seks işçisinin başına gelebilecek bir durum bence bu.'(G6)

Görüşmecilerin, müşterileriyle cinsel ilişkiye girerken dikkat ettiklerini belirttikleri bir konuda temizliktir. Görüşmeci bu durumu *'Zaten telefonla konuştuğum zaman söylüyorum, fiziksel veya ağız bakımı temizliğinize özen gösterin. Kondom kesinlikle kullanıyorum zaten bunları telefonda söylüyorum veya yüz yüze görüştüğümüz zaman söylüyorum. Bunu kabul etmeyen insanla ben görüşme yapmıyorum.'*(G7) sözleriyle ifade etmiştir.

Görüşmecilerin kendi partnerleriyle ilişkiye girerken kondom kullanıp kullanmadığı sorulduğunda ise çoğu görüşmeci korunmasız ilişkiye girdiğini ifade etmiştir. Bir görüşmeci ise *'Kullanıyordum ilk 6 ay ama tabi ki testlerimi yaptırıyorum. Eğer gerçekten bir ilişki yaşayacaksam ve uzun süreli olacaksa. Hayatım gel gidelim şu testimizi yaptıralım. Ne olur ne biter, çünkü biliyorsun 6 ayda bir yumurtlama evresi falan var ya onun.'*(G4) ifadesini kullanmıştır.

'Yani onla kondomsuz oluyordum neden dersin hani bir tek benimle olduğunu biliyordum yani.'(G2) başka bir görüşmeci ise bir tek kendisiyle beraber olduğu düşüncesiyle partnerleriyle korunmayan kişiler hakkında şu ifadeyi kullanmıştır:

‘Yani trans arkadaşlarımızın biraz daha aktif olmasına, bu HIV+ olsun, bulaşan enfeksiyonlar, hastalıklar olsun biraz daha fazla korunmaları gerektiğini düşünüyorum. İşte bizim aramızda, laço ya da cicilik, erkek arkadaşıyla sabaha kadar kondomsuz ilişkiye girip, işte ben ona güveniyorum, o hiçbir şekilde beni aldatmaz demesin. Çünkü ne gelirse o insanlardan geliyor. Çünkü herkesle yatıyor sadece seninle değil. Ama işte bizim maalesef trans arkadaşlarımız bunu biraz daha ihmal ediyorlar.’(G9)

4.3.3.2. Alkol Ve Uyuşturucu Kullanımı

Alkol ve uyuşturucu, seks işçilerinin çoğunluğu için bir tür “rahatlama” aracıdır. Yapılan çalışmalarda, alkol ve uyuşturucu kullanan seks işçileri, kendilerini seks işçiliği yaparken, seks işçiliği yapmadan önce veya seks işçiliği yaptıktan sonra “güvende” hissettikleri ifade etmiştir (Tomruk, 2010). Maruz kaldıkları toplumsal dışlanma ve şiddet döngüsü içerisinde kendilerini içinde yaşadıkları dünyadan soyutlamalarına ve maruz kalınan her türlü baskının “hafiflemesine” yaradığını ifade ettikleri alkol ve uyuşturucu, seks işçilerinin sarıldıkları bir tür “son çare”dir. Seks işçilerinin kendi algıları üzerinden değerlendirildiğinde olumlu anlamlar ifade eden alkol ve uyuşturucu kullanımı, seks işçilerinin genel sağlık durumları veya özelde cinsel sağlık ve üreme sağlığı durumları söz konusu olduğunda son derece ciddi zararlar ortaya çıkarmaktadır(UNFPA, 2014).

Alkol ve madde kullanımı kişinin mantıklı kararlar vermesini ve davranışlarını olumsuz etkilemesi sebebiyle zaten risk altında olan bireylerin can güvenliğini bir kez daha tehlikeye atmaktadır. Buna dair görüşmecisi 9, madde kullanımıyla ilgili olarak *‘Madde kullanımı aşırı olduğu için can güvenliğin olmuyor ve hayata küsüyorsun en başta.’(G9)* ifadesini kullanmıştır.

Görüşmecisi 5 ise seks işçisi bireylerin hayattan zevk almadığını, doyum alamayan bireylerin çareyi uyuşturucu kullanmakta bulduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

‘Doyum alamıyorsun, yani bir zevkin yok. Yani bu da bizi uyuşturucuya itiyor, alkole itiyor.’(G5)

Görüşmecilerden biri ise bir partneri tarafından uyuşturucu kullanımına zorlandığını şu şekilde ifade etmiştir:

‘İnsan içine giremedim yani esrarı vererekten beni böyle tribe sokarak insanlardan korkmaya başladım ben zorla uyuşturucu kullandırarak beni insanlardan soğutmaya başladı.’ (G2)

4.3.3.3. Sağlık Hizmet Algısı

Görüşmeler sırasında seks işçisi transeksüel bireylere yöneltilen *‘Ülkemizde trans bireylere ve seks işçilerine verilen sağlık hizmetleri hakkında ne düşünüyorsunuz?’* sorusuna verilen yanıtlar ve görüşmelerin genelindeki ilgili bölümler, ilgi, ilgisizlik, ayrımcılık, sorgulanma ve bilinçlendirme kodları ile sağlık hizmet algısı teması altında toplanmıştır.

Görüşmecilerin sağlık hizmeti almaya gittikleri yerde sağlık ekibinin davranışları hakkındaki görüşleri sorulduğunda bazı bireyler ilgiyle karşılandıklarını ve ayrımcılığa uğramadıklarını belirtirken bazı bireyler ise ekibin ilgisiz olduğundan, cinsel kimliklerinin sorgulandığından ve ayrımcılığa uğradıklarından bahsetmişlerdir.

Hizmet alamadığınız bir durum oldu mu? Diye sorulan bir görüşmeci; *‘Hayır, kesinlikle olmadı. Ama zaten reddetmesine gerek kalmıyor zaten böyle ilgili davranmadığı için beni kovmaktan beter ediyor ki. Bir de ben zaten oraya gidemem ki, gitmek istesem de gidemem. Ya başka bir şubeye gidiyorum ya başka bir hastaneye gidiyorum. Onun orada o hareketi sergilemesi bile dahi, bir daha gitmememe yetiyor zaten.’ (G7)* diyerek sağlık ekinin ilgisizliğinden bahsetmiştir.

Aynı zamanda hastanede bir damgalanmayla da yüz yüze bırakılan bir görüşmeci, özellikle yardıma ihtiyaç duyduğu, sağlık hizmeti almak durumunda olduğu bir anda gördüğü muamele karşısında daha büyük bir travma yaşadığını anlatmıştır.

‘Sanki böyle cüzzamlıymışız gibi çift eldiven takılıyor filan, böyle uygulamalar yapılıyor. İlgilenmek istemiyorlar, böyle taciz bakışları var. Bunlar travma yaşayanların üstüne bir travma daha yaşıyor o an.’ (G10)

Başka bir görüşmeci ise sağlık ekibinin ilgisizliğinde, transseksüel bireylerin davranışlarının etkisi olduğunu düşünmektedir. Yaşadığı bir deneyim üzerinden bu sonuca varan kişi şu sözlerle deneyimini aktarmaktadır;

'Neden? Çünkü biz Tepecik ilk vurulduğunda duyan hastaneye akın etti, tabii bunda bizim etkimiz de var. Miniler, göğüsler açık, hastanenin önünde bağıryoruz, çağırıyoruz, canımız yanmış, hastane de ilgilenmedi, dikiş attı. Ama gündüz Yeşilyurt'a düzgün gittik, hani bizimle ilgilenmiyorlar diyorlar ya, aslında ilgilenmemelerinin %50'sinde biz sebebiz, kendini bilmez arkadaşlarımız yani.'(G5)

Hastaneye başvurduğunda kendisiyle ilgilenildiğini belirten 5. Görüşmeci ise bu durumu hayati tehlikesinin olmasına bağlamaktadır.

'Hastanede bir ay yattım, çok teşekkür ederim, Tepecik Hastanesinde yattım, güzel ilgilendiler. Onu da şeye yoruyorum, hayati tehlikem olduğu için güzel ilgilendiler.'(G5)

Görüşmeci 4 ise en son iki yıl önce özel bir hastanede ameliyat olduğunu ve aldığı hizmetten memnun kaldığını şu sözlerle ifade etmiştir:

'Mesela oradaki hemşire inanılmaz tatlıydı. Ay bayıldım bayıldım. Hatta çıkarken, çıkmadan önce hastane personeli geliyor anket yapıyor işte memnum musunuz falan. Özellikle o hemşirenin ismini istedim. Çok ilgilendi, çok güler yüzlü çok tatlı bir kızdı.'(G4)

Bazı görüşmeciler ise hastaneye gittikleri zaman bir sorgulanma ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını şu sözlerle belirtmişlerdir;

'Doktor beni şu şekilde sorguladı, neden bu saatte geliyorsun? Evet, bu soruyu bana sordu. Bu saatte neden hasta oluyorsun ya da neden bu saatte geliyorsun gibi bir sorgulamada bulundu. Ben de anlatma zorunda hissettim. Benim hastalığımla ilgilenmesi gerekirken, başka bir şeyin açıklamasını yapmak durumunda kalıyorum.'(G3)

'Çok fazla ayrımcılığa uğruyoruz bu hastanelerde. Bazı doktorların ya da oradaki memurların biraz daha bize ayrımcılığa uğratmadan, yani bizim de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğumuzu unutmasınlar. Bizimle de gereğince ilgilenilmesini istiyorum. Yani tutup da sen bir muayene olduğun zaman, trans görünümündesin ama mavi kimliğin var. Kimliğini uzattığın zaman senin kimliğin erkek, ben seni muayene edemem diyemez. Öyle durumlar yaşamak istemiyoruz.'(G9)

'Cinsel kimliğimden dolayı, yani bakış açıları böyle. Sonuçta onlar da hekim olabilirler ama böyle bir bakış açısı var. Bazıları bize saygı duymuyor. Sonuçta sen bir hekimsin, söz vermişsin kim gelirse gelsin sen bakmakla yükümlüsün.'(G7)

7.ci görüşmecinin ifadesinde belirttiği bakış açısı sağlık ekibi açısından geçerli olmaması gereken bir bakış açısidir. Sağlık etiği ile değerlendirilmesi gereken bir konu olarak hastalara verilen hizmetler din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın verilmelidir (Ataman, 2009). Bu çerçevede seks işçisi transseksüel bireylerin, geri kalan tüm insanlar gibi sağlık hizmetlerinden yararlanma hakları, kişilerin bireysel bakış açıları ile ihlal edilemez bir kazanılmış haktır (Ataman,2009).

Sağlık ihtiyaçlarıyla ilgili olarak bilinçlendirilmelerine ihtiyaçları olduğunu düşünen bir görüşmeci; *'Mesela çok böyle adı yayılmış, nasıl söyleyeyim, çok güzel çok özel Ege Üniversitesi, Dokuz Eylül gibi üniversiteler, mesela translara özel ya da LGBTİ bireylerine özel sempozyumlar üç ayda bir düzenlense ya da mesela kan testi yapsak, ne bileyim onları bilinçlendirsek, ben şu arkadaşşıma duyururum ve geliriz. Ama bunu maalesef kimse yapmıyor.'*(G5) ifadesini kullanmıştır.

Başka bir görüşmeci ise; *'İşte belediyelerin sağlık müdürlükleri yavaş yavaş bu atılımları gerçekleştiriyor. HPV, keşke o da biraz makul olsa da onu da yaptırabilsek ve ülkemizde HIV'le AIDS ayrımını ilk önce sağlıkçılara anlatmak gerekir diye düşünüyorum. Belki bununla beraber işte LGBT+'lara empati eğitimleri de yapılabilir birbirini destekler diye düşünüyorum. Çünkü ülkemizde HIV fobi ve AIDS fobi çok çok yüksek.'*(G10) şeklinde hizmet beklentisini paylaşmıştır.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Araştırma sonucunda ulaşılan nitel bulgular, araştırma sorusu ve alt sorular dikkate alınarak kategorilendirilmiştir. Seks işçisi transseksüel bireylerin kendileri ve topluma yönelik algıları ve bu algılarıyla birlikte deneyimlerini aktardıkları gökkuşağının sırları, karşılaştıkları sorunları aktardıkları madalyonun öteki yüzü ve sağlık ihtiyaçlarını içeren onların sağlığı temalarından oluşan çalışmada araştırma alt sorularının tamamı cevaplanmaktadır.

Transseksüel seks işçisi bireyler en başta kendilerini anlama ve bütünleşme süreçlerini yaşamaktadır. Bu dönemde kişilerin cinsel kimlik algıları, kabullenmeye ilişkin düşünceleri, benlik algıları, toplumsal çevre algıları tüm yaşamlarını şekillendirmektedir.

Bireyler açılma süreçlerinde aileleri tarafından kabullenilmemekten korkmakta olduklarını belirtmişlerdir. Ailenin ve yakın çevrenin kişiyi kabullenmesinde eğitim düzeyleri ve yaşanılan bölgenin etkili olduğu düşünülmektedir. Görüşmecilerden bazıları *ailem eğitliydi o yüzden şanslıydım* gibi ifadeler kullanarak bu görüşü pekiştirmiştir.

Toplumsal çevre algısında bireylerin içinde yaşadıkları toplum tarafından kabul edilmedikleri sıklıkla vurgulanmıştır. Toplumun eğitim düzeyi de tıpkı ailede olduğu gibi bireylerin kabullenilmesinde etkili olmaktadır.

Seks işçisi bireyler gök kuşağının sırları teması altında yaşadıkları kabullenilmeme, kendini keşfetme, farklı hissetme, normal olmaya ilişkin görüşlerini ifade etmiştir.

Madalyonun öteki yüzü teması altında bireylerin karşılaştıkları sorunlara yer verilmiştir. Bu sorunlar çalışma koşullarının sağlığa ve can güvenliğine uygun olmaması, sistematik olarak maruz kalınan şiddet, ayrımcılık, damgalanma, ötekileştirme, ayrımcılık pratikleridir.

Transseksüel seks işçisi bireylerin yaşam mücadelesi diyebileceğimiz bunca sorun içerisinde, toplumun kabul ettiği bir norm içerisinde olması beklenemez bir durumdur. Eşitlik ilkesinin trans bireylere karşı açıkça ihlal edildiği ülkemizde, trans bireylerin hak ve özgürlüklerini koruma yolunda atılacak adımlar ne yazık ki her geçen gün daha fazla gecikmektedir.

Türkiye’de yaşayan pek çok birey eğitim, sağlık, barınma, beslenme gibi temel insani haklardan yararlanamamaktadır. Bu haklardan yararlanan kişiler arasında ise fırsatlara ulaşma konusunda açık ara bir eşitsizlik bulunmaktadır. Azınlık olarak kabul edilen ve homofobi, transfobi aracılığıyla ötekileştirilen bireyler bu eşitsizlikten bir kat daha fazla etkilenmektedir.

Bahsi geçen bireyleri ötekileştiren toplumun öznelere aynı zamanda seks işçiliği yapmakta olan bireylerden hizmet almaya giden müşterilerdir. Öteki ilan edilen kişiler gündüz ayıplanmakta gece ise tüm cinsel sapkınlıkların dahi uygulanabileceği bir metaya dönüştürülmektedir.

Seks işçisi bireyler sağlık hizmetlerine ulaşmakta zorlanmadıklarını ifade etseler dahi, sağlık hizmeti sunan sağlık ekibinin tutumu karşısında sağlıkta ayrımcılıkta gündeme gelmektedir. Bu konu, sağlık hizmeti sunan profesyonel sağlık ekibi içerisinde farklı disiplinlerin mesleki yeminlerine ve sağlık etiği gereğince kişilerin ahlak kodlarına, bireysel düşüncelerine bırakılmayacak kadar önemli bir konudur.

Bu çalışma ile seks işçisi transseksüel bireylerin yaşam deneyimleri ve bunları algılayış biçimleri, karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlarla ilgili görüşleri, son olarak ta sağlık ihtiyaçları ve sağlık hizmetlerinden yararlanma durumları bir olgu olarak ortaya konmuştur. Şimdiye kadar bu alanda yapılmış çalışmalar sistematik veriler için yeterli değildir. Özellikle hemşirelik alanında yapılan çalışmalar arasında seks işçisi bireyler ve transseksüel bireyler ile ilgili yapılmış çalışmaların sayısı parmakla sayılacak düzeydedir. Bu alanda yapılacak çalışmaların artması toplumsal bilincin artmasını sağlayacaktır.

5.2. Öneriler

Araştırma sonucunda ulaşılan sonuçlar ve yeni yapılacak çalışmalar açısından sunulan öneriler aşağıdaki gibidir;

Seks işçisi transseksüel bireylerin ötekileştirme pratiklerinin azaltılması adına toplumsal bilinci arttırmak amacıyla empati buluşmaları yapılması faydalı olacaktır. Özellikle yerel yönetimler ve hastaneler bu konuda toplumda öncü rol üstlenebilecek konumda bulunmaktadır.

Trans kadınların istihdamına yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir. Trans bireylerin seks işçiliğine mecbur bırakılması durumu ortadan kaldırılmalıdır. Trans kadınlar yeteneklerine ve eğitimlerine uygun iş ve mesleği yapmakta toplumda yaşayan her birey ile eşit haklara sahip hale getirilmelidir.

Seks işçiliği yapmakta olan bireylerin yaptıkları işten bağımsız olarak can güvenliğinin korunması yönünde yetkililere daha fazla sorumluluk düşmektedir. Yaşam hakkı kapsamında transların çalışma ortamlarında ve yaşam alanlarında güvenliği sağlanmalıdır.

Hemşirelik disiplinde, hemşirenin insan haklarını savunucu rolü, eğitici rolü, eşitlikçi rolü gereği tüm riskli gruplarda daha fazla görev üstlenmesi gerekmektedir. Toplumda değişim ajanı olarak var olan hemşireler, öncelikle homofobi ile mücadele etmeli, bu konuda çeşitli seminer, toplantı, eğitimler düzenlenmesinde öncü rol almalıdır.

Yukarıda sayılan önerilerden çoğu idari alt yapının düzenlenmesiyle mümkün kılınabilecek başlıklar olsa da, insanı insan olarak kabul etmekle başlayacak bir değişim için hiçbir akademik çalışmaya ihtiyaç olmadığını hatırlatmak gerekmektedir. Öze dönmek ve sevgi ile aşılamayacak hiçbir sorun olmadığını bir kez daha hatırlamak gerekmektedir.

Kaynakça

- Açıklan, N. (2008). Toplumda fahişelik kurumunun vazgeçilmezliği üzerine mitler: Mersin örneği. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi: Cilt 1: Sayı 4: 11
- Amerikan Psikiyatri Birliği, (1994). Ruhsal bozuklukların tanısı ve sayımsal el kitabı,(DSM-IV). Ankara: Hekimler Yayın Birliği: 1
- Amerikan Psikiyatri Birliği, (2013). Ruhsal bozuklukların tanısı ve sayımsal el kitabı, (DSM-IV). Ankara: Hekimler Yayın Birliği: 203-208
- Ankara Ticaret Odası. (2004). Hayatsız kadınlar dosyası. Erişim adresi: www.atonet.org.tr
- Ataman, H. (2009). LGBT hakları insan haklarıdır. Ankara: Ayrıntı; 4-72
- Aygin, D., Acar, K.(2015). Transseksüel bireylerde cinsiyet değiştirme cerrahisi ve hemşirelik yaklaşımları. Androloji Bülteni; 62
- Balseven, O.A. (2009). Ankara ili genelevlerinde çalışan kadınların cinsel yolla bulaşan hastalıkları, mesleki riskleri, uğradıkları şiddet ve istismar bağlamında bir araştırma. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. Ankara; 1-24. Erişim adresi: <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/24255/>
- Başar, F. (2017). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: kadın sağlığına etkisi. Acı Badem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi; Sayı 3; 131-137
- Başar, K., Nil, M., Kaptan, S. (2012). “Eşcinsellikle ilgili yaygın yanlışlar, bilimsel doğrular.” Homofobi kimin meselesi. Ankara: Kaos Gl Yayınları; 68-77.
- Başara, G.T., (2012). Türk Medeni Kanunu’nun 40’inci Maddesi Kapsamında Cinsiyet Değişikliği ve Hukuki Sonuçları. TBB Dergisi;103; 245-66.
- Bazarra Castro, M.A., Sievers, C., Fulda, S. ve ark. (2012). Co-morbidities in transsexual patient under hormonal treatment compared to age and gender matched primary care comparison groups. Reprod Syst Sex Disord; 1; 101-102
- Berghan, S. (2007). Lubunya: transseksüel kimlik ve beden. İstanbul: Metis; 17-19
- Beşen, M., Aslan, E. (2014). Transseksüalite: genel bakış. Erişim adresi: www.journalagent.com
- Birleşmiş Milletler. (2013). Herkes özgür ve eşit doğar uluslararası insan hakları hukukunda cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği. Erişim adresi: <http://www.ohchr.org>

- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. (2015). 2015 insani gelişme raporu. Erişim adresi: <http://hdr.undp.org>
- Blosnich, JR., Rodriguez, KL., Hruska, KL., Kavalieratos, D., Gordon, A., Matza, A., Mejia, SM., Shipherd, JC., Kauth, MR. (2019). Utilization of the veterans affairs' transgender e-consultation program by health care providers: mixed-methods study. *JMIR Med Inform.* 14; 7(1): 11695. doi: 10.2196/11695.
- Butler, J. (1998). Taklit ve 'toplumsal cinsiyet'e karşı durma. İstanbul: Agora
- Connel, R.W. (1998). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: toplum, kişi ve cinsel politika. İstanbul: Ayrıntı
- Can, Y. (2018) "Sosyal Hizmetler ve Yoksulluk". Özel ihtisas Komisyonu Raporu. Erişim adresi: <http://www.trakya2023.com/uploads/doc/28062013Yed095.pdf>.
- Cumhuriyet Gazetesi.(2014). "AKP döneminde fuhuş patladı" Erişim adresi: <http://www.cumhuriyet.com.tr>
- Çetin, Z. (2016). The dynamics of the queer movement in Turkey before and during the conservative AKP government. Erişim adresi: <https://www.swp-berlin.org>
- Disk-AR, (2019). İşsizlik Ve İstihdam Raporu. Erişim adresi: <http://disk.org.tr/wp-content/uploads/2019/04/DISK-AR-Nisan-2019-Istihdam-Issizlik-Raporu-SON.pdf>
- Dünya Sağlık Örgütü. (1992). ICD-10 ruhsal ve davranışsal bozukluklar sınıflandırılması. Ankara: Türkiye Sinir ve Ruh Sağlığı Derneği Yayını
- Eagly, A. H., Wood, W. (1999). The Origins of sex differences in human behavior: evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist Journal*: 54: 6; 16-19
- Ertekin, E., Uçar, S. (2016). Nefret söylemi ve nefret suçları: LGBT bireyler konuşuyor; 41-56. Erişim adresi: <https://hukukkurami.net/media/file/lgbt.pdf>
- Fenway Health. (2017). Glossary of gender and transgender term. Erişim adresi: <http://fenwayhealth.org>
- Fone, B. (2000). Homophobia: a history.New York: Picador
- Foucalt, M.(2016). Cinselliğin tarihi. İstanbul: Ayrıntı

- Gedük Aydemir, E., (2018). Hemşirelik mesleğinin gelişen rolleri. HSP 2018;5 (2):253-258. Erişim adresi: Doi: 10.17681/Hsp.358458
- Genelevler Ve Genel Kadınların Tabi Olacakları Hükümler İle Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü. (1961). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr>
- Giddens, A. (2008). Sosyoloji, toplumsal cinsiyet ve cinsellik. Ankara: Ayraç; 113-114
- Gökengin, D., Çalık, Ş., Öktem, P. (2017). Türkiye’de HIV’le ilgili damgalama ve ayrımcılığın analizi: HIV’le yaşayan kişiler için damgalanma göstergesi sonuçları. Klinik Dergisi: 30(1); 15-21
- Göregenli, M., Karakuş, P. (2011). Türkiye’deki lgbt bireylerin günlük yaşamlarında maruz kaldığı heteroseksist ayrımcı tutum ve uygulamalar. Ankara: Kaos Gl Yayınları; 3
- Harper, GW., Wagner, RL., Popoff, E., Reisner, SL., Jadwin-Cakmak, L. (2019). Psychological resilience among transfeminine adolescents and emerging adults living with HIV. AIDS.1;53-62
- İnsan Hakları Komiserliği. (2009). Human rights and gender identity. Erişim adresi: www.commissioner.coe.int
- İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı. (2011). Seks işçileri ve yasaları, Türkiye’de yasaların seks işçilerine etkileri ve öneriler. Erişim adresi: <https://amargigroupistanbul.files.wordpress.com>
- Johnston, L. B., Jenkins, D. (2003). Coming out in mid-adulthood: Building a new identity. Journal of Gay & Lesbian Social Services, 16(2), 19-42.
- Kabacaoğlu, G.(2015). Gey ve lezbiyenlerde açılma süreci: Nitel bir çalışma. Hacettepe Üniversitesi. Yüksek lisans tezi. Erişim adresi: <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/1805/bfa4105d-54ce-485c-9d38-b0e7103a087b.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kaos Gl. (2013). Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli insan hakları izleme raporu. Erişim adresi:<http://www.aihmiz.org.tr>
- Kaos Gl.(2019). 2018 yılında Türkiye’de gerçekleşen homofobi ve transfobi temelli nefret suçları raporu. Ankara: Ayrıntı
- Karasar, N.,(1999). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel

- Kılıçaslan, S., Akkuş, P. (2016). Türkiye’de heteropatriarkal sistem baskısı altında LGBTİ’lerin sosyal hizmet ihtiyaçları. Eğitim Bilim Toplum Dergisi: 56; 28-40
- Küntar, E., Çokar, M. (2012). Cinsel sağlık ve üreme sağlığı alanında ulusal ve yerel medya yoluyla savunuculuk projesi bilgilendirme dosyası 8: seks ticareti. Erişim adresi: <http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/02/seks-ticareti-.pdf>
- Lanham, M., Ridgeway, K., Dayton, R., Castillo, B., Brennan, C., Davis, DA., Emmanuel, D., Morales, GJ., Cheririser, C., Rodriguez, B., Cooke, J., Santi, K., Evens, E. (2019). "We're Going to Leave You for Last, Because of How You Are": Transgender women's experiences of gender-based violence in healthcare, education, and police encounters in latin america and the caribbean. Violence Gend.1;6(1):37-46. doi: 10.1089/vio.2018.0015.
- Lorber, J.(1994). Paradoxes of gender. New Haven: Yale University Press:1-36
- Marshall, G. (1999). Sosyoloji sözlüğü. İstanbul: Bilim Ve Sanat Yayınları
- Milliyet Gazetesi. (2016). “Türkiye’de seks işçisi sayısı 150 bini aştı”. Erişim adresi: <http://www.milliyet.com.tr>
- Network Of Sex Work Projects. (2013). Statement in response to the murder of dora. Erişim adresi: <http://www.nswp.org>
- Network Of Sex Work Projects. (2015). Seks işçiliği, insan hakları ve hukuk üzerine mutabakat metni. İstanbul: Ayrıntı
- Neuman, W. L. (2007). Toplumsal araştırma yöntemleri: nitel ve nicel yaklaşımlar. İstanbul: Yayın Odası; 1-2
- Nic Giolla Easpaig, B.R., Fryer, D.M., Linn, S.E. & Humprey, R.H. (2014). A queer-theoretical approach to community health psychology. Journal of Health Psychology, 19(1), 117-125.
- Organisation for Economic Co-operation and Development, (2019). skills strategy 2019 Turkey country note. Erişim adresi: <https://www.oecd.org/turkey/publicationsdocuments/reports/>
- Ördek, K. (2014). Türkiye’de trans kadın seks işçilerine yönelik şiddet: Görünmezlik ve cezasızlık kıskacında bir varoluş mücadelesi. İstanbul. Ayrıntı.
- Ördek, K. (2015). “O kadınlar”: trans kadın seks işçilerinin dilinden şiddet hikayeleri, İstanbul: Ayrıntı

- Ördek, K. (2017). Türkiye’de “geçici koruma” altında Suriyeliler ve seks işçiliği. İstanbul: Şen
- Özkazanç, A. (2013). Bilim ve toplumsal cinsiyet; 1-13. Erişim adresi: kasaum.ankara.edu.tr
- Pembe Hayat LGBTİ+ Dayanışma Derneği, (2009). “Seks işçilerinde HIV/AIDS araştırması ve HIV testi projesi değerlendirme raporu”, Ankara: Ayrıntı
- Pembe Hayat LGBTİ+ Dayanışma Derneği, (2016). Gasteler Bizi Söyler Medyada Transfobik ve Homofobik Nefret Söylemi Raporu. Ankara. Ayrıntı; 5-9
- Polat, A., Alioğlu F.,(2019). Cinsiyet disforisi: Kocaeli Üniversitesi Hastanesi deneyimi. Anadolu Psikiyatri Dergisi; 20(1):101-109
- Ramcharan, P. (2006). Ethical guidance for research with people with disabilities. Disability Research Series;13;11-17
- Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Bulaşıcı Hastalıklar Dairesi Başkanlığı. (2019). 2018 yılı HIV-AIDS İstatistikleri. Erişim adresi: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/bulasici-hastaliklar/862hivaid/1135h%C4%B1v-aids-istatistik.html>
- Türk Dil Kurumu.(2011). Türkçe Sözlük: Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Sakman, E. (2012). Cinsel şiddet: ataerkil cinsellik anlayışının bir ürünü. Pivolka Dergisi; 23
- Seekaew, P., Lujintanon, S., Pongtriang, P., Nonnoi, S., Hongchookait, P., Tongmuang, S., Srisutat,Y., Phanuphak, P., Phanuphak, N. (2019). Sexual patterns and practices among men who have sex with men and transgender women in Thailand: A qualitative assessment. PLoS One. 27; 14. doi: 10.1371/journal.pone.0219169
- Segal, L.(1992). Ağır Çekim: Değişen Erkekler Değişen Erkeklikler. Volkan Ersoy (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Şimşek, H. (2011). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına etkisi: Türkiye örneği. DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi; 25(2);119 – 126
- Snow, A., Cerel, J., Loeffler, DN., Flaherty, C. (2019). Barriers to mental health care for transgender and gender-nonconforming adults: a systematic literature review. Health Soc Work. Jul 29. Doi: 10.1093/hsw/hlz016.
- Taburoğlu, Ö. (2013). Queer Kuramı: Yapılaşmamış kimlikler keyfi cinsiyetler. Doğu Batı Dergisi, 64, 9-19.

- Taylan, S., Alan, S., Kadioğlu, S., (2011). Hemşirelik rolleri ve özerklik. Hemşirelikte Araştırma Ve Geliştirme Dergisi.2; 66-74
- Tomruk, D. (2010). Risk altındaki gruplarda biyo-davranış araştırması. İKGV, ASD, AMATEM, UNFPA Araştırma Raporu. Erişim adresi: http://www.ikgv.org/pdf/HIV_Biyodavranis_Arastirmasi_Istanbul_2010_v1.pdf
- Toplumsal Dayanışma İçin Psikologlar Derneği, (2017). Psikologlar için LGBTİ'lerle (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks) Çalışma Kılavuzu. İstanbul.
- Turan, Ş., Aksoy, C., İnce, E. , Sakallı Kani, A. , Emül, H., Duran, A. (2015). Cinsiyet değiştirme ameliyatı için psikiyatri kliniğine başvuran transseksüel bireylerin sosyo-demografik ve klinik özellikleri. Türk Psikiyatri Dergisi; 26(3); 153-60
- Türk Ceza Kanunu. (2004). adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1>
- Uluslararası Af Örgütü. (2011). Ne bir hastalık ne de bir suç” Türkiye’de lezbiyen, gey , biseksüel ve trans bireyler eşitlik istiyor. <https://amnesty.org.tr/public/uploads/files/rapor/turkey%20'not%20an%20illness%20nor%20a%20crime%20lesbian%2c%20gay%2c%20bisexual%20and%20transgender%20people%20in%20turkey%20demand%20equality.pdf>
- United Nations Population Fund. (2014). Türkiye’de seks işçilerinin cinsel sağlık ve üreme sağlığı: ihtiyaçlar ve öneriler. İstanbul: Ayrıntı
- Üstübcü, A. (2009). Türkiye’de göçün kadınsılaşması: seks işçileri ve ev içi hizmetlilerin güvenlik sorunlarını ilişkilendirmek. Erişim adresi: www.umut.org.tr
- Vatandaş, D. (2011). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. Sosyoloji Konferansları: 35; 29-56.
- Vujovic, S., Popovic, S., Sbutega-Milosevic, G., ve ark. (2009). Transsexualism in serbia: a twenty-yearfollow-upstudy. J SexMed; 6;1018-1023.
- Wen, G., Zheng, L. (2019). The influence of internalized homophobia on health-related quality of life and life satisfaction among gay and bisexual men in China. Am J Mens Health. doi: 10.1177/1557988319864775
- Will, J., Self, P., Datan, N. (1967). Maternal behavior and perceived sex of infant. American Journal of Orthopsychiatry: 46; 135-139.

- World Health Organization. (2013). Implementing comprehensive HIV/STI programmes with sex workers. Geneva: Document Production Services.
Erişim adresi:
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/90000/9789241506182_eng.pdf;jsessionid=A8483291B849D0987D5C74548F71E582?sequence=1
- Yakıt, E., Coşkun, M. (2016). LGBT bireylere yönelik HIV ile ilgili güvenli olmayan cinsel davranışların belirlenmesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi: 5(5); 1400-1418
- Yıldırım, A., şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin
- Yılmaz, z., (2019). Bedenin “normalleştirilmesi” söylemi üzerine bir analiz: cinsiyet geçiş ameliyatları. Alternatif Politika. 11 (1); 290-318
- Yurdakul, B. (2004). Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının öğrenenlerin problem çözme becerilerine, biliş ötesi farkındalık ve derse yönelik tutum düzeylerine etkisi ile öğrenme sürecine katkıları. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Zengin, A. (2011). İktidarın mahremiyeti İstanbul'da hayat kadınları seks işçiliği ve şiddet. İstanbul: Metis
- Zimmerman, D. (1987). Doinggender. Gender And Society. Sage Publication: 1(2); 125-151:

Ekler

Ek 1.Derinlemesine Görüşme İçin Aydınlatılmış Onam

(Aydınlatılmış onam formu görüşmenin başlangıcında, metne bağlı kalarak, önceden çalışılmış, hiçbir noktası atlanmadan ve katılımcılarla mümkün olduğu kadar çok göz teması kurarak aktarılacaktır.)

Merhaba,

Ben,....., Ege Üniversitesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapıyorum.

Yüksek lisans tezim çerçevesinde, seks işçiliğine ilişkin görüşlerinizi ortaya koymak için niteliksel bir araştırma yapıyorum.

Kabul ederseniz, sizinle pek çok konuyu detaylı olarak görüşmek istiyorum. Görüşme sırasında bazı noktalarda notlar alacağım. Görüşme sürecinde bana not tutma izni vermeniz bu araştırmanın kalitesi açısından çok önemlidir. Ayrıca eğer izin verirsiniz, görüşmeler sırasında söylenen her şeyin yazılabilmesi mümkün olmadığından, bir ses kayıt cihazı kullanmak istiyorum.

Bu çalışmaya katılmak ve soruları yanıtlamak size doğrudan bir yarar sağlamayacaktır. Ancak, görüşlerinizi ve gereksinimleri daha iyi anlamamıza yardım etmiş olacaksınız. Bu araştırmaya katılmak size herhangi bir risk getirmeyecektir. Tartışacağımız konular ve sizin yanıtlarınız araştırmanın dışında herhangi bir amaç için kullanılmayacaktır. Bu araştırmaya katılma veya reddetme konusunda tamamen özgürsünüz. Araştırmaya katılmayı kabul ettikten sonra da, istediğiniz herhangi bir zamanda görüşmeden ayrılabilirsiniz ve/veya kendinizi rahatsız hissettiğiniz anda görüşmeyi sonlandırabilirsiniz. Bana sormak istediğiniz bir sorunuz var mı? (Soru yöneltildiğinde, sorunun cevaplanması gerekmektedir.)

Bu bilgiler ışığında araştırmaya katılmayı kabul ediyor musun?

Öncelikle ses kaydı almama izin verdiğiniz için teşekkür ederim. Hazırsanız başlayalım.

Ek 2. Tanıtıcı Bilgi Formu

1. Yaşınız.....

2. Eğitim durumunuz?

- 1) Okur Yazar Değil
- 2) Okur Yazar
- 3) İlkokul
- 4) Ortaokul
- 5) Lise
- 6) Yüksek Okul / Üniversite / Lisansüstü

3. Annenizin eğitim düzeyi aşağıdakilerden hangisidir?

- 1) Okur Yazar Değil
- 2) Okur Yazar
- 3) İlkokul
- 4) Ortaokul
- 5) Lise
- 6) Yüksek Okul / Üniversite / Lisansüstü

4. Babanızın eğitim düzeyi aşağıdakilerden hangisidir?

- 1) Okur Yazar Değil
- 2) Okur Yazar
- 3) İlkokul
- 4) Ortaokul
- 5) Lise
- 6) Yüksek Okul / Üniversite / Lisansüstü

5. Yaşamınızın büyük bölümünü nerede geçirdiniz?

- 1) Köy-Kasaba
- 2) İlçe
- 3) İl
- 4) Büyük Şehir

6. Gelir durumunuz?

- 1) Gelir Giderden Az
- 2) Gelir Gidere Denk
- 3) Gelir Giderden Fazla

8. Sağlık güvencenizi belirtiniz?

- 1) SGK- Genel Sağlık Sigortası
- 2) Özel Sağlık Sigortası
- 3) Hiçbiri

9. Alkol kullanıyor musunuz?

- 1) Evet
- 2) Hayır

10. Alkollü içecekleri ne sıklıkta kullanırsınız?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Ayda bir veya daha az
- 3) Haftada bir veya daha az
- 4) Haftada 2-4 kez
- 5) Haftada 5 kez veya daha fazla

11. Uyuşturucu madde kullanıyor musunuz?

- 1) Evet
- 2) Hayır

12.Damar içi madde kullanıyor musunuz?

1) Evet

2)Hayır

13.Sigara kullanıyor musunuz?

- 1) Evet
- 2) Hayır

Ek 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1.Kendinizden kısaca bahseder misiniz?

2.Cinsel kimliğinizi nasıl tanımlıyorsunuz?

Alternatif: Cinsel yöneliminizi nasıl açıklıyorsunuz?

Sonda: Bu durumu ailenizle paylaştınız mı?

Onların bu duruma tepkisi nasıl oldu?

Size karşı tavırları nasıldı?

2. Bir lubunya olarak yaşadığınız sıkıntılar nelerdir? .

Alternatif: Cinsel kimliğiniz günlük yaşamınızı nasıl etkiliyor?

Sonda: Sizce içinde bulunduğumuz toplum mesleğinize ve cinsel yöneliminize nasıl bakıyor?

Bu durum sizi nasıl etkiliyor?

Neler hissettiriyor?

3. Seks işçiliği yapmaya kaç yaşında başladınız? Çalışma koşullarınızı başladığınızdan bugüne kadar tanımlasanız neler söylersiniz?

Sonda: Daha mı iyi? Daha mı kötü?

4.Çalışma yeri olarak hangi mekanları tercih ediyorsunuz?

Alternatif: Nerede çalışıyorsunuz?

Sonda: Çalışma yerleriniz sağlığınız için temizlik vs. açısından uygun mu?

Müşterilerinizle ilgili güvenliğinizi için dikkat ettiğiniz durumlar nelerdir?

Kendinizi korumak için nasıl önlemler alıyorsunuz?

Sizce çalışma koşullarınızla ilgili yapılması gerekenler neler?

5. Şimdiye kadar cinsel taciz, şiddet gibi sizi psikolojik veya fiziksel olarak etkileyen bir olay yaşadınız mı? Bunu benimle paylaşır mısınız?

Sonda: Bu durum hayatınızı nasıl etkiledi?

Olay sonrasında ne gibi bir yöntem izlediniz?

Herhangi bir devlet kurumu ile iletişime geçtiniz mi? (Hastane, Karakol)

6. Trans bireylerin maruz kaldığı şiddet ve nefret eylemleri sizin hayatınızı nasıl etkiliyor?

Alternatif: Trans bireylerin yaşadığı olumsuzluklar sizi nasıl etkiliyor?

Sonda: Duygularınızı benimle paylaşır mısınız?

7.Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlardan korunmak için neler yapıyorsunuz?

Alternatif: HIV- AIDS gibi enfeksiyonlardan ve hastalıklardan korunmak için nelere dikkat ediyorsunuz?

Sonda: Korunma yöntemlerine ulaşmakta zorluk çekiyor musunuz?

Neler yapılmalı?

8.Ülkemizde trans bireylere ve seks işçilerine verilen sağlık hizmetleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Alternatif: Size sunulan sağlık hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?

Sonda: Hizmet alma konusunda maddi sıkıntı yaşıyor musunuz?

Hizmet alamadığınız bir durum yaşadınız mı?

Sağlık personellerinin size karşı tutumları nasıl anlatır mısınız?

Şimdiye kadar sağlık personeli tarafından kötü muameleye maruz kaldınız mı?

Sizce hangi konularda eğitilmeliyiz?

Sağlığınız için özel olarak neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?

10.....katılımcı adı..... olmak yada sizin gibi transseksüel seks işçisi olmak demek..... dır. Desem bu cümleyi nasıl tamamlarsınız?

Sonda: Olumlu olumsuz yönleri sizce neler?

Ek 4: Nitel Veri Kod Listesi

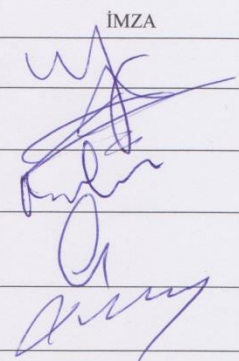
<i>İçerik Analizi Tema, Alt Tema, Kod Listesi</i>
1.Gökkuşağının Sırları (Tema)
1.1.Kabullenilme(Alt Tema)
Şanslı Olmak
Reddedilme Korkusu
Kendini Kabullenme
Kabul Edilme
Kabul Edilmeme
1.2.Benlik Algısı (Alt Tema)
Yorucu Bir Hayat
İnsan Olmak
Gökkuşağının Bilinmeyen Rengi
Mutlu Olmak
Özel Olmak
Yeniden Var Olmak
Tekrar Nefes Almak
Kendi Kendini Doğurmak
Seks Makinası
Fuhuş Makinası
Bedel Ödeyen
Zor Oldu Ama Oldu
Cesaret
1.3.Toplumsal Çevre Algısı(Alt Tema)

Toplumun Bakışı
İki Yüzlü
Elalem Ne Der
Cinsel Kimlik Algısı
Değişmek
1.4.Aynadaki Kadın(Alt Tema)
Hep Böyleydin
Normallik
Farklı Olmak
Daha Rahat Bir Yaşam
Pişmanlık
Yalnızlık Hissi
2. Madalyonun Öteki Yüzü (Tema)
2.1.Çalışma Koşulları (Alt Tema)
Gelecek Kaygısı
Korku Duymak
Bırakmak İsteme
Yoksulluk
Güvencesizlik
Başka Bir Seçenek
Zorunda Olmak
Can Güvenliği
Sağlığına Uygun Olmamak
2.2.Ötekileştirme(Alt Tema)
İstenmeyen Olmak
Var Olmak

2.3.Homofobi(Alt Tema)
Bakışlar
Dalga Geçilmesi
Dehşet Saçan
Hastalık Saçan
2.4.Ayrımcılık(Alt Tema)
Ayrımcılığın Ayrımı
Haber Değeri Taşımayan
2.5.Şiddet(Alt Tema)
Dövülmek
Karı Kız Gibi
İstismar
Taciz
Tecavüz
Travma
Kaçırılma
Farklı İstekler
Kurumlara Güvensizlik
Kurumların İlgisizliği
Olaydan Uzaklaşma
Ölüm Riski
Kendini Koruma
Müşteri Şiddeti
Polis Şiddeti
3. “Onlar” In Sağlığı(Tema)

3.1. Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyon Algısı(Alt Tema)
Korunmama
Siğil Varsa
Temizlik
Hayatını Karartan
Uyuşturucu Kullanma
Kullanmaya Zorlanmak
Doyum Alamamak
Hayata Küsme
3.2. Sağlık Hizmet Algısı(Alt Tema)
Ayrımcılık
Sorgulanma
İlgisizlik
İlgi Görme
Bilinçlendirme

Ek 5: Etik Kurul İzini

	T.C. UŞAK ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARAR FORMU		
Araştırmanın Açık Adı : Gökkuşğunın Görünmeyen Yüzü: Seks İşçisi Transseksüel Bireylerin Deneyimleri Üzerine Fenomenolojik Bir Çalışma			
Dosya kabul Tarihi	Gelen Evrak No	Etik Kurul Toplantı Tarihi	Karar No
15 / 05 / 2018	72-4	26 / 06 / 2018	004
Sorumlu Araştırmacı Unvanı/Adı-Soyadı/Uzm.Alanı		Gözde Hazal YILMAZ	
Yardımcı Araştırmacılar Unvanı/Adı-Soyadı/Uzm.Alanı		-	
Destekleyici			
Araştırmaya Katılan Merkezler		Tek Merkez x	Çok Merkezli
		Ulusal	Uluslararası
KARAR BİLGİLERİ	Karar No: 72-4		
	Tarih: 26 / 06 / 2018		
Yukarıda bilgileri verilen başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın/çalışmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve uygun bulunmuş olup araştırmanın/çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezlerde gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına toplantıya katılan etik kurul üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verilmiştir.			
UŞAK GOAEK			
ETİK KURULUN ÇALIŞMA ESASI		UŞAK GOKAEK Yönergesi, İlaç ve Biyolojik Ürünlerin Klinik Araştırmaları Hakkında Yönetmelik, İyi Klinik Uygulamaları Kılavuzu	
Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Araştırma ile ilişki	İMZA
Doç. Dr. Ufuk Berberoğlu (Başkan)	Halk Sağlığı	E ☐ H ☒	
Prof. Dr.Cevdet Duran (Başkan Yardımcısı)	Endokrinoloji	E ☐ H ☒	
Doç. Dr Rahşan İlıkçı Sağkan (Raportör)	Tıbbi Biyoloji	E ☐ H ☒	
Prof. Dr. Çetin Çam	Kadın Hastalıkları ve Doğum	E ☐ H ☒	
Prof. Dr. Erden Erol Ünlüer	Acil Tıp	E ☐ H ☒	
Dr. Öğr. Ü.Barış Sevinç	G.Cerrahi	E ☐ H ☒	
Dr. Öğr. Ü.Kıvanç Yalın	Kardiyoloji	E ☐ H ☒	
			(Katılmadı)
			(Katılmadı)

Ek 6: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Araştırma Konusu İzini

Ege Üniv. Evrak Tarih ve Sayısı: 19/10/2017-E.266441

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
Kurul İşleri

Sayı : 86991637-302.14.01
Konu : Gözde Hazal YILMAZ'ın tez konusu

HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Gözde Hazal YILMAZ'ın tez konusunun "Gökkuşağın Görünmeyen Yüzü: Seks İşçisi Transeksüel Bireylerle İlgili Fenomenolojik Bir Çalışma" olarak belirlenmesi Enstitümüz Yönetim Kurulumun 11.10.2017 tarih ve 36/25 sayılı kararı ile uygun görülmüştür.
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Mehmet Varol PABUÇÇUOĞLU
Müdür V.

ODTÜ-SEM

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ SÜREKLİ EĞİTİM MERKEZİ
KATILIM BELGESİ

ODT.K180018.1201

Sayın Gözde HAZAL YILMAZ

MERKEZİMİZCE 7-8 NİSAN 2018 TARİHLERİNDE TOPLAM 16 SAAT OLARAK DÜZENLENEN
“Sosyal Bilimler Araştırmalarında Nitel Veri Analizi ve Görselleştirilmesi:

MAXQDA Programı”

KONULU EĞİTİMİN 16 SAATİNE KATILARAK BU BELGEYİ ALMAYA
HAK KAZANMIŞTIR.

Prof. Dr. Hüseyin MURAL
SEM Başkanı

Dr. Şerife SEVİNÇ
Eğitmen

Teşekkür

Eğitim hayatım boyunca desteğini bir gün bile esirgemeyen, küçük yaşlardan itibaren Dünya'ya başka bir gözle bakmayı öğreten ve tüm değerlerime sahip çıkmamı sağlayan başta annem Sevim Sevgi ATAR olmak üzere, biricik aileme, her zorlanıp pes ettiğimde elimden tutan Kemal Onur TUZLACI' ya, yüksek lisans eğitimim boyunca tüm desteğini sunan çok değerli danışman hocam Prof. Dr. Melek ARDAHAN' a, nitel araştırma yöntemiyle tanışmamı sağlayan Prof. Dr. Süheyla ALTUĞ ÖZSOY' a ve isimlerini sayamadığım, görüşmeleri kabul eden ve etmeyen, bu çalışmanın asıl sahibi trans kadınlara teşekkür ederim.

Gözde Hazal Yılmaz

İzmir/ 2019

Özgeçmiş

Araştırmacı 1991 yılında Ankara’da doğdu. 2009 yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulunda okumaya hak kazandı. 2010 yılında eğitime başladı. 2016 yılında Ege Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalında Tezli Yüksek Lisans Programında master eğitime başlayan araştırmacı aynı zamanda Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalında Hemşire olarak görev yapmaktadır.

Gözde Hazal Yılmaz

Mail: ylmzhazal@gmail.com